

EUROPolitika

AVRUPA BİRLİĞİ POLİTİKALARI DERGİSİ

YAYIN & İDARİ KURULU

EURO Politika Dergisi
İmtiyaz Sahibi & Genel Yayın Yönetmeni
Yusuf ERTUĞRAL

Baş Editör
Ali İzzet KEÇECİ

Akademik Yayın Koordinatörü
Dr. Ahmet Emre KÖKER

Dış Haberler Sorumlusu & Editör
Nilfem BAYKAN

Dış Haberler Editörü
Pınar TORLAK

Akademik Yayın Editörü
Devrim ŞAHİN

EUROPolitika Research Hub
Lisansüstü Araştırma Asistanları
Gün ÜNAL | Gülnaz Ece KESİCİ | Sanem Ecem AKÇAY

Yayın Türü / ISSN No
Yaygın Süreli / 2149 - 9217
2 Aylık Süreli

İdari Merkez
**Olmadık Projeler | Hızır Çavuş Mescidi Sok. No:40/A Balat 34087
İstanbul- TR**

Web: www.europolitika.com
e-posta: editor@europolitika.com & iletisim@europolitika.com

İÇİNDEKİLER

AB'nin Enerji Krizi.....	7
Melis Bostanoğlu ile Söyleşi Yusuf ERTUĞRAL	
2022 Fransa Seçimleri: Meclis Çoğunluğunu Kaybeden Macron'n İkinci Dönemi.....	15
Doç. Dr. Ozan ÖRMECİ Çeviri: Dođukan ÖZBULUT & EURO Politika	
Rusya-Ukrayna Krizi AB ve Türkiye Etkileri.....	24
Doç. Dr. Nergiz ÖZKURAL KÖROĞLU ile Söyleşi Yusuf ERTUĞRAL	
AB 2030: Işıklar ve Gölgeler.....	35
Devrim ŞAHİN	
Rusya-Ukrayna Savaşı'nın AB'nin Enerji Politikalarına Yansıması.....	46
Gölnaz Ece KESİCİ	
İngiltere'de Johnson'un İstifasıyla Yeni Lider Arayışı(1).....	55
Pınar TORLAK	
Güneşin Altında Gölgede Kalanlar İklim Mültecileri:.....	60
Sanem Ecem AKÇAY	
Feminist Dış Politika Benimseyen Almanya'nın Ukrayna Savaşı Tecrübesi.....	67
Gün ÜNAL	
Kişilik ve Dış Politika: Tony Blarin'in Irak Kararı.....	73
Stephen Benedict DYSON Çeviri: Yusuf ERTUĞRAL	

Editörden

“Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir” der Efesli ünlü filozof Herakleitos... Değişim küresel manada son birkaç yıldan bu yana belki 'de hiç olmadığı kadar hızlı gelişen bir süreç halini aldı. COVID-19 pandemi dönemi ile başlayan tarihte belki de hiç olmadığı kadar baş döndürücü değişim rüzgârı hayatımızın her alanında kendini hissettirdi ve halen de hissettirmekte. Elbette bu değişim sadece mikro ölçekli sınırlı kalmayarak devletleri, kurumları ve uluslararası ilişkileri 'de derinden etkiledi.

Belki 'de bu değişimin en büyük nasibimi yaşlı kıta Avrupa aldı desek abartmış olmayız. İki Dünya Savaşı'nın ve Soğuk Savaş'ın merkezi olan yaşlı kıta Avrupa büyük bedeller ödeyerek deneyimlediklerinden yola çıkarak oluşturdukları *İdeal Demokrasi* ve *Ebedi Barış*'ın idealistliği bu hızlı değişim türbülansında önemli bir teste tabi olduğunu ve büyük aşınma yaşamaya başladığını şahit oluyoruz. Dünya COVID-19 sonrası hasar tespitini yapmaya çalışırken birden başta Avrupa ve dünya Ukrayna – Rusya krizi ile karşı gelerek öngörülemez bir krizin daha ortasında buldu. Bu kriz ile beraberinde birçok sorunları 'da tetiklemiş oldu. Başta güvenlik, enerji

ve gıda krizleri başta olmak üzere art arda bir sorunlar yumağına dönüşmüş oldu. Peki başta Avrupa bu değişimle nasıl baş edecek? İster değişim ister kriz diyelim sorunun çözümü “Öğrenme Çevikliği” kavramından geçmektedir. Peki nedir bu “Öğrenme Çevikliği” kavramı?

- Bilmediğin durumlarda ne yapılması gerektiğini konusunda gerektiğini bilmek,
- Geçmiş deneyimlerden ders çıkarmak,
- Söz konusu karşılaşılan yeni ve zorlayıcı durumlarda yeni bilgiyi hızlı bir şekilde öğrenip kullanma isteğine ve becerisine sahip olmaktır.

EURO Politika dergisi olarak mevuttaki en güncel krizlerden birisi olan enerji krizini son sayımızın dosya konusu olarak belirleyerek sorunun temel kaynaklarını incelemek adına masaya yatırdık. Ayrıca yukarıda bahsettiğimiz “Öğrenme Çevikliği” kavramına Avrupa'nın (AB) sahip olup olmadığını değerli akademisyen ve akademisyen adayı yetkin yazarlarımızın kaleme aldıkları analizlerinin satır aralarında göstermeye çalıştık. Genel kanaatimiz geçmişten alınan derslerden yola çıkarak oluş-

turulan ekonomik ve siyasi birlik olan AB'nin karşı karşıya kaldığı yeni ve zorlayıcı durumlar karşısında kullanma isteği ve becerisine sahip olmaktadır. Zira AB derinleşen her krizi kısa vadede olamasa da fırsata çevirerek

sonunda genişleyerek rüştünü ispatlayacaktır.

Verimli ve keyifli okumalar dileriz...

Yusuf Ertuğral - Editör

AB'nin Enerji Krizi

Melis BOSTANOĞLU ile Akademik Söyleşi

Yusuf Ertuğral - Malumunuz geçtiğimiz hafta Cuma günü (02.09.2022) Rusya, Ukrayna'nın işgali nedeniyle Moskova'ya uygulanan Batı yaptırımlarına misilleme olarak Avrupa'ya çok önemli bir gaz tedarik yolu olan Kuzey Akım 1 boru hattını tamamen kapatarak başta Almanya olmak üzere ciddi bir enerji kriziyle karşı karşıya bıraktı. Öncelikle mevcut enerji krizi nasıl ortaya çıktı?

Melis Bostanoğlu - Enerji krizi aslında, bir süredir başta Avrupa olmak

üzere birçok ülkeyi etkilemekteydi. COVID-19 pandemisi sırasında ortaya koyulan kısıtlamalar ve kapanma tedbirleri doğrultusunda azalan ekonomik faaliyetler, küresel enerji kullanımını önemli oranda azaltmıştı. Ancak, COVID-19 aşısının piyasaya sürülmesinin ardından tedbirlerin de gevşetilmesiyle enerji talebi yeniden yükselişe geçmişti. 2021 yılında, küresel ekonominin yeniden büyüme eğilimine girmesine ek olarak Kuzey Yarım Küre'de uzun ve soğuk geçen

Akademik Söyleşi
"AB ENERJİ KRİZİ"

MELİS BOSTANOĞLU
IKV - UZMANI

Yusuf ERTUĞRAL

www.europolitika.com

kış ve beklenenden zayıf enerji tedari-ki, enerji fiyatlarının artmasına neden olmuştu. Bu artıştan en çok da doğal gaz nasibini almıştı.

Tüm dünyada olduğu gibi AB’de de enerji fiyatlarının artışını durdurmaya ve artıştan en çok etkilenecek hane halkları ve işletmelerin yükünü azaltmaya yönelik bazı tedbirler alındı. Ancak, henüz bu kriz etkisini yitirmemişken, Rusya’nın 21 Şubat 2022’de Donetsk ve Luhansk bölgelerinin bağımsızlığını tanıması ve üç gün sonra Ukrayna’da özel bir askeri operasyon ilan etmesiyle küresel enerji arzı güvenliği daha da tehlike altına girdi. Zira Rusya, dünyanın en büyük doğal gaz ve en büyük ikinci petrol ihracatçısıydı. 2021 yılında AB, toplam gaz tüketiminin %40’ının, petrol ithalatının %27’sinin ve kömür ithalatının %46’sından fazlasını Rusya’dan sağlıyordu. Yıllar içinde bir azalma söz konusu olsa da enerji, AB’nin Rusya’dan yaptığı ithalatın yaklaşık %77’sini oluşturdu.

Rus gazına bu denli bağımlı olan AB’nin, Ukrayna’yı işgali sonrasında Rusya’ya karşı uyguladığı yaptırımlar Rus enerjisine bağımlılığından ötürü yeterince kapsamlı olmadı. AB, yaptırımlar kapsamında kömür ve petrolü kısıtlı bir şekilde ele alırken, doğal gaz bu listeye hiç girmedi. Ancak, ABD tarafından defalarca “AB’nin Rusya’ya bağımlılığını artıracak” gerekçesiyle durdurulması çağrısı yapılan Kuzey Akım 2 projesi tamamen rafa kaldırıldı.

AB yaptırımların kapsamını kısıtlı tutsa da Rusya, AB’nin enerji bağımlılığından yararlanarak enerjiyi AB’ye karşı bir silah olarak kullanmaya başladı. Bulgaristan, Finlandiya ve Yunanistan gibi ülkelere doğal gaz akışını tamamen kesen Rusya, Kuzey Akım 1 boru hattı projesinde “bakım çalışması yapılması gerektiği” gerekçesiyle Almanya’ya yapılan doğal gaz akışını da belirli aralıklarda durdurdu. Ancak, 2 Eylül’de G7 ülkelerinin Rusya’dan ithal edilen petrole tavan fiyatı uygulanmasına dair aldığı kararın ardından Rusya, bu karar uygulandığı takdirde Avrupa’ya petrol satmayı bırakacağını söyleyerek Kuzey Akım 1 hattından doğal gaz akışını da sonlandırdı. Kararın yürürlüğe girmesi durumunda en fazla etkilenen ülkelerden birinin de Almanya olması bekleniyordu. Ancak, AB’nin medyaya sızan taslak metninde Rus gazına tavan fiyat uygulamasının yer almaması dikkat çekti.

***Yusuf Ertuğal** - Söz konusu bu kriz AB Enerji Politikalarında ne gibi keskin değişimlere yol açtı? Özellikle de Almanya’nın en başta enerji ve dış politikasını nasıl etkiledi? Bu konuda görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?*

Melis Bostanoğlu - AB, ortaya koymuş olduğu Avrupa Yeşil Mutabakatı stratejisiyle, Avrupa’yı dünyanın ilk iklim nötr kıtası hâline getirmeyi ve bu doğrultuda 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını da %55 azaltmayı hedefliyor. AB’nin bu hedefe ulaşabilmesi için atmosferdeki sera gazı

emisyonlarına kayda değer oranda katkıda bulunan enerji sektöründe de köklü değişiklikler yapması gerekiyor. AB'nin bunun için atması gereken en önemli adım ise fosil yakıt kullanımını sonlandırmak. Zaten Almanya başta olmak üzere birçok AB üye ülkesi de bu hedef doğrultusunda kömüre son tarih vermeye başlamışken, petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtların da geleceği sorgulanıyordu. Radyoaktif kirliliğe ve güvenlik sorunlarına neden olabilen nükleer de aynı şekilde geleceği sorgulanan bir diğer enerji kaynağıydı. Enerji krizinden kısa süre önce de AB Sürdürülebilirlik Taksonomisi'nin doğal gaz ve nükleerin yatırım yapılabilecek "yeşil" enerji kaynakları olduğunu kabul etmesi bazı eleştirilerle karşılaşmaktaydı.

Başlıca enerji tedarikçilerinden olan Rusya'ya karşı aldığı önlemlerden dolayı AB, Rusya'dan karşılanamayacak enerji ihtiyacını farklı ülkelerle enerji

anlaşmaları yaparak karşılama çalıştı. Bu ülkeler arasında, Azerbaycan, ABD, Norveç, İsrail ve Mısır ve yakın zamanlarda Kanada da bulunmakta. AB bu ülkelerle gerek doğal gaz/sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) gerekse hidrojen ve yenilenebilir enerji anlaşmaları yaptı. Ancak, enerji ithalatının artırılmasıyla çözülemeyecek enerji krizi ile başa çıkmak için birçok AB ülkesi, son tarih verdikleri kömür üretiminin ve nükleer enerji santrallerinin operasyonlarının devam ettirilmesine karar verdi. Ayrıca, Rus gazının alternatifi yine fosil yakıt olan doğal gaz ve LNG oldu. Hidrojen ve yenilenebilir enerji üretimi ve tüketimi de bu süreçte değerlendirilse de yeterince gündemin tepesinde yer bulamadı.

Rusya-Ukrayna savaşı elbet AB'nin dış politikasında da önemli değişimleri beraberinde getirdi. Uzun yıllar enerji bağımlılığı nedeniyle Rusya'ya kayda değer yaptırımlar uygulamaktan çekinen AB, Ukrayna'nın işgal

edilişinin ardından Rusya'nın finans, enerji, ulaştırma, savunma ve medya gibi birçok sektörüne karşı birtakım yaptırım tedbirleri uygulamaya başladı. Son olarak, Rusya vatandaşlarına yönelik vize kolaylığı uygulamasını da askıya aldı.

En önemlisi, AB savunma kapasitesini güçlendirme kararı olarak savunma yatırımlarındaki uçurumu kapatmak için çalışmayı amaçlıyor. Rusya-Ukrayna savaşı ardından ortaya çıkan güvensizlik ortamı, AB ülkelerinin özellikle de savunma konusunda daha da birlik hâline gelmesine aracı oldu. Otuz yıldır AB'nin ortak savunma politikalarının dışında kalmayı seçen Danimarka, 1 Haziran 2022'de yapılan referandum sonucunda AB ortak savunma politikasına dâhil olmayı seçerken, uzun yıllardır tarafsız tutumunu koruyan İsveç ve Finlandiya da NATO üyeliğine başvurdu. Yani, Rusya-Ukrayna savaşı özellikle de dış güvenlik politikaları ekseninde AB üye ülkelerini hiç olma-

dığı kadar birbirine yaklaştırdı.

AB lokomotif ülkelerinden Almanya da yıllardır güvenlik konusunda ABD'ye olan bağımlılığını aşma yönünde bir adım olarak 100 milyar dolarlık bir ek savunma bütçesi kabul etti ve gayrisafi milli hasılasının %2'sini savunmaya ayırma taahhüdünde bulundu. Buna ek olarak, Almanya Savunma Bakanı Christine Lambrecht da yakın bir zamanda Almanya'nın askerî açıdan öncü bir rol üstlenmesi gerektiğini açıkladı. Ancak Almanya, Rus gazına olan bağımlılığı nedeniyle süreçte keskin kararlar almaktan çekinirken, enerji bağımlılığını sona erdirmek için iklim hedefleriyle bağdaşmayan bazı enerji politikaları yürürlüğe koydu.

Yusuf Ertuğral - Görüşlerinizde de ifade ettiğiniz üzere enerji krizinin en başta özellikle de Almanya'yı etkilediğini görmekteyiz. Peki sizce Almanya nasıl bir çözüm yolu düşünüyor?

Melis Bostanoğlu - Evet, Almanya, Rus gazına önemli oranda bağımlı bir AB üye ülkesi. Öyle ki, Almanya 2020 yılında brüt enerji üretiminde en fazla kullanılan ikinci kaynak olan doğal gazın yaklaşık %65'ini, petrol ve petrol ürünlerinin yaklaşık %30'unu, katı fosil yakıtlarınsa %46'sını Rusya'dan tedarik ediyordu.

Almanya, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ardından diğer Avrupa ülkeleri gibi enerji politikalarında iklim değişikliği ile mücadeleye uygun olmayan bazı uygulamalara başvurmak zorunda kaldı. Zira, 2020 yılında Almanya, brüt elektrik üretiminin %44'ünü yenilenebilir enerji ile karşılasa da enerji karmasında nükleer ve fosil yakıtlar da önemli bir yere sahipti. Rusya'nın yaptırımlar karşısında doğal gazı bir silah olarak kullanması sonucunda, Almanya bir yandan üçüncü ülkelerle enerji ortaklıkları kurmaya, bir yandan da son tarih vermiş olduğu kömür ve nükleer santralleri kullanmaya devam etti.

Almanya'nın enerji krizini aşabilmek için fosil yakıtları ve nükleer enerjiyi yeniden canlandırmaya yönelik kararları, iklim ve enerji taahhütlerini de zor duruma soktu. Zira, 2030 yılına kadar kömüre dayalı elektrik üretimini sonlandırmayı hedefleyen Almanya, doğal gaz depolarını gelecek kış ayları için muhafaza etme amacıyla, elektrik üretiminde daha gaz kullanmaya ve kalan ihtiyacı da kapatılmış kömür santrallerini yeniden açarak karşılamaya karar verdi. Alman Şan-

sölye Olaf Scholz bu durumu "geçici bir acil durum tedbiri" olarak tanımlarken, bu tedbirin Almanya'nın iklim hedeflerine hâle getirmeyeceğini açıkladı.

Nükleer enerjinin enerji krizindeki rolü de birçok AB üye ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da tartışmaya açıldı. Normalde, Almanya'daki tüm nükleer santrallerin 2022 yılının sonuna kadar kapatılması hedeflenirken, Rus gazından bağımsız hâle gelmeye yönelik bir hamle olarak, kalan üç nükleer santralin çalıştırılmaya devam etmesinin değerlendirileceği açıklandı. Bu üç santralin çalıştırılıp çalıştırılmayacağına yapılacak stres testinin sonucuna göre karar verileceği söylenirken, bu seferki stres testinin daha önce yapılanlardan daha sıkı kurallara bağlı olacağını da altı çizildi. Sürecin sonunda, Bavyera ve Baden-Württemberg'de konumlanan iki nükleer santralin Nisan 2023'e kadar tutulacağını ancak yeni yakıt çubuklarının yüklenmeyeceği açıklandı. Nükleer santrallerin operasyonlara devam etmesinin ancak Kuzey ve Güney Almanya'daki elektrik üretimindeki eşitsizliğin çok fazla olması durumunda mümkün olacağı belirtildi. Ancak bu durum, koalisyon ortakları olan ve nükleer enerjinin kullanılmasını gerektiğini savunan liberal Hür Demokrat Parti (Freie Demokratische Partei - FDP) ile Yeşiller Partisi arasında bazı çatışmalar da yaratıyor.

Almanya, kömüre ve nükleere dönüş planlarının yanı sıra, enerji ihracatçısı

ülkelerle diplomatik ilişkilerini geliştirerek enerji kaynaklarını çeşitlendirme çabalarını artırıyor. Katar, ABD ve Norveç gibi doğal gaz ve LNG ihracatçısı ülkelerle anlaşmalar yapan Almanya, LNG terminallerinin sayısını da artırmayı amaçlıyor. Bununla birlikte, en son Kanada ile bir Hidrojen Ortaklığı kurdu.

Diğer yandan, Alman hükümeti enerji tasarrufu yapmak amacıyla başlıca olarak kamu binalarının ısıtılmasının kısıtlarken, işletmelerin çalışanlarını mümkün oldukça evden çalıştırması için teşvik ediyor. Sanayi ve kamu sektörlerinde enerji tüketiminin azaltılması da ayrıca teşvik ediliyor.

***Yusuf Ertuğral** - Almanya'nın enerji krizi çözüm yolları adına yaptığı tartışmalarda kapatılmış kömür yakıtı termik santralleri tekrar devreye sokulması söz konusu ki yakın zaman da tekrar faaliyete geçirildi malumunuz. Bu alınan kararlar ile Almanya'da çevreci politikaları ile ön plana çıkmış ve iktidarın ortağı Yeşiller Partisini ve iç politikayı nasıl şekillendirecek sizce?*

Melis Bostanoğlu - Almanya, son yıllardaki iklim politikalarıyla küresel çapta öncül bir tutuma sahip bir ülke olarak konumlandırılabilir. Başta, Gelecek İçin Cuma Günleri (Fridays for Future) olmak üzere, Avrupa'da son yıllarda ivme kazanan yeşil hareket Almanya'nın iç politika dinamiklerine yansdı. İklim değişikliğine olan farkındalık arttıkça, Yeşiller Partisi hem 2019 AP seçimleri hem de 2021

Almanya genel seçimlerinde oy oranını artırdı.

26 Eylül 2021 tarihinde gerçekleştirilen Almanya genel seçimlerinde, Yeşiller Partisi oyların %14,8'ini alarak üçüncü parti oldu. Seçimlerin ardından yoğun müzakereler sonucunda, Sosyal Demokrat Partisi (Sozialdemokratische Partei Deutschlands - SDP), Yeşiller ve FDP'nin oluşturduğu "trafik lambası koalisyonu" iklim hedeflerini de önceliklendirdi. Tarafların koalisyon protokolünde, maden ve taş kömüründen enerji üretimine 2030 yılında son verilmesi ve Almanya genelinde tüketilen enerjinin 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması yer aldı.

Ancak günümüze baktığımızda, mevcut enerji krizi, koalisyonun iddialı iklim ve enerji hedeflerini sekteye uğrattığını görebiliyoruz. Kömür santrallerinin yeniden açılması ve nükleer enerji santrallerinin kısa süreli olsa da kullanımına devam edilmesi, Yeşillerin hâlen karşı çıktığı politikalar olarak göze çarpıyor. Yeşiller, nükleer santrallerin kullanımına devam edilmesi görüşüne sahip olan koalisyon ortağı FDP ile sık sık anlaşmazlıklar yaşıyor.

Almanya'nın son dönem enerji politikalarına baktığımızda, enerji krizini atlatmak için çok fazla seçenek olmadığı kanısında oldukları görülüyor. Yeşiller Partisi, hâlen kömür santrallerinin ve nükleer enerjinin kullanımına karşı çıkmaya devam ediyor

olsa da koalisyon ortağı olan FDP'nin farklı görüşlerinin de dikkate alınması gerekiyor. Bu durumda, iki tarafın da bazı konularda uzlaşıda bulunması gerektiği aşikâr. Her ne kadar şu an karar verilirken Yeşiller'in endişelerinin dikkate alındığı görülse de iç politikanın krizin ne kadar süreceği ve kış mevsiminin de gelmesiyle enerji ihtiyacının ne kadarının karşılanabileceği sorularının cevabına göre şekillenebileceği tahmin edilebilir.

Yusuf Ertuğral- Rusya – Ukrayna krizinin altıncı ayını geride bırakırken savaşın ekonomik ve sosyal sonuçları Avrupa'ya sizce nasıl etkileyecek?

Melis Bostanoğlu - Hem Rusya hem de Ukrayna başta Avrupa olmak üzere birçok bölge için stratejik bir öneme haiz. Savaşın ardından meydana gelen enerji ve gıda fiyatlarındaki artış, gıda arzındaki sorunlar, güvensizlik ortamı gibi birçok faktör bu bölgelerde yer alan ülkeleri ve bu ülkelerin halklarını hem ekonomik hem de sosyal açıdan derinden etkiliyor.

Tüm dünyayı sosyal ve ekonomik açıdan olumsuz etkileyen COVID-19 krizinin ardından toparlanma çabaları küresel ekonominin pandemi öncesi seviyelerine dönüşünü kolaylaştırmıştı. Ancak, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, bu iki ülkenin yaptığı enerji, kritik gıda ürünleri ve mineral ihracatını zorlaştırdı ve hatta bazen imkânsız kıldı. Bu durum enerji ve gıda fiyatlarında büyük bir artışı beraberinde getirirken, ülkelerin enflasyon-

larının da rekor seviyelere ulaşmasına neden oldu. AMB'nin faizleri yükseltmekte yeterince hızlı ve kararlı davranmaması sonucunda uzun yıllar sonunda avro/ABD doları paritesinin eşitlendiğine de şahit olduk. Bunun yanı sıra, Dünya Bankası'nın Avrupa ve Orta Asya bölgesinde savaş öncesinde açıkladığı %3'lük ekonomik büyüme tahmininin aksine, savaş sonrasında %4,1'lik bir ekonomik küçülme beklendiği görülmüştür.

Ayrıca, savunma ve mikroçip üretimi gibi stratejik sanayiler için kritik öneme sahip olan nikel, bakır ve demir gibi temel ham maddelerin de bu ülkelerden yapılacak ithalatta sorunlar nedeniyle AB'nin sanayi sektörünün de olumsuz etkilenmesi öngörülmüştür.

Gıda ve enerji fiyatlarındaki bu artışlardan en fazla savunmasız grupların etkileneceği tahmin edilebiliyor. Zira Rusya dünyanın en büyük üçüncü doğal gaz ihracatçısıyken, Rusya ve Ukrayna birlikte savaş öncesi dünyaya buğday ve arpa'nın %30'unu, mısırın beşte birini ve ayçiçeği yağının yarısından fazlasını sağlamaktaydı. Her ne kadar hükümetler, krizin vatandaşlar ve işletmeler üzerindeki etkilerini hafifletmek için hibeler veya sübvansiyonlar sağlıyor olsa da enerji güvenliği ve savunma bütçelerine yönelik ek harcamalardan kaynaklanabilecek mali baskıların da artacağı tahmin ediliyor. Yapılan bazı araştırmalara göre, artan enflasyonun hanehalklarının tüketimlerini sarsabileceği gibi iş yatırımları ve ihracatlarda ve

GSYH büyümesinde azalmaya neden olabileceği tahmin ediliyor. Bu durum doğrultusunda Avrupa'dakiler başta olmak üzere birçok ülkede ısınma, barınma ve beslenme açısından meydana gelebilecek sorunlar sonucunda sosyal huzursuzluğun ortaya çıkabileceği düşünülüyor. Bunun yanında, milyonlarca Ukraynalının yerlerinden edilmesi ve insani krizin derinleşmesinin de Avrupa'da bazı sosyal etkiler bırakması söz konusu olabilir.

Yusuf Ertuğral - Son olarak söz konusu Enerji krizi Avrupa'nın çevre ve enerji politikalarını nasıl etkileyeceğini öngörüyorsunuz?

Melis Bostanoğlu - Enerji krizinin henüz AB'nin çevre ve enerji politikalarını ne derece etkileyeceğini öngörmek zor. Hem AB hem de AB üye ülkeleri, Rus gazına olan bağımlılığı sona erdirmek için tedbirler almaya devam etse de yöneldikleri alternatif enerji kaynakları yine gaz ve kömür gibi fosil yakıtlar ya da çevreye zarar verme tehlikesi barındıran nükleer enerji oluyor. Bundan dolayı AB'de-

ki fosil yakıtlara olan talep arttıkça, AB'nin iklim hedeflerinin de tehlike altına girebileceği düşünülüyor. Zira, kömür ve doğal gaz gibi fosil yakıtların atmosferdeki sera gazı emisyonlarını artıracacağı, bu durumun da iklim değişikliği ile mücadeleyi iyice zorlaştıracağı aşikâr.

AB'nin iklim hedefleri hâlihazırda "yetersiz" kabul edilirken, fosil yakıtlara olan talebin artışı durumu daha da umutsuz hâle getiriyor. Ancak, enerji tasarrufu yapmaya yönelik politikalar ve AP milletvekillerinin 2030 yılına kadar AB enerji karmasında yenilenebilir enerjiyi %45'e yükseltme çağrıları, umudun bitmediğini gösteriyor. Özellikle de son yıllarda Avrupa'nın tanık olduğu aşırı hava olaylarındaki kayda değer artış, Avrupa vatandaşlarını endişelendirirken, uzun vadede AB'nin iddialı iklim politikalarından vazgeçmesinin kolay olmayacağını düşündürüyor.

*Uzman Melis BOSTANOĞLU | İktisadi Kalkınma Vakfı |

Röportaj: Yusuf ERTUĞRAL

2022 Fransa Seçimleri: Meclis Çoğunluğunu Kaybeden Macron'un İkinci Dönemi

Doç. Dr. Ozan ÖRMECİ*

Giriş

2022, Avrupa'nın lider ülkelerinden Fransa'da seçim yılı oldu... 10 ve 24 Nisan 2022 tarihlerinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri için sandık başına giden Fransız halkı, 12 ve 19 Haziran 2022 tarihlerinde ise parlamento seçimleri için bir kez daha vatandaşlık görevlerini yerine getirdiler. Kısa dönemde yaşanan bu dört seçim turu sonucunda, Beşinci Cumhuriyet'in

sekizinci Cumhurbaşkanı olan genç liberal siyasetçi Emmanuel Macron, beş yıl daha Fransa Cumhurbaşkanı olarak görev yapmaya hak kazandı. Bu makalede, Fransa'nın 2022 yılındaki seçimlerini ve bu ülkenin gelecek beş yılında yaşanabilecek gelişmeleri analiz edeceğiz.

*İstanbul Kent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (İngilizce) Bölümü Başkanı.
Email: ozanormeci@gmail.com / ozan.ormeci@kent.edu.tr
Web sitesi: <http://www.ozanormeci.com.tr>
ORCID: 0000-0001-8850-6089

2022 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

10 Nisan 2022 tarihinde ilk turu yapılan Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimleri, anketlerin büyük ölçüde doğrulandığı bir yarışa sahne oldu ve neticede ikinci tura Cumhurbaşkanı Macron'la birlikte aşırı sağcı kabul edilen Ulusal Birlik Partisi (Rassemblement National, eski adıyla Front National/Ulusal Cephe) lideri Marine Le Pen kaldı. Birinci tur sonucunda; oyların yüzde 27,6'sını toplayan Macron ilk sıraya yerleşti. Rusya-Ukrayna Savaşı öncesinde Avrupa Birliği (AB) Konseyi Dönem Başkanı olarak gösterdiği aktif tavır ve politikalarla bir ara anketlerde halk desteği yüzde 30'ları aşan Macron, seçim kampanyası dönemini ise oldukça sessiz geçirdi ve iç politik meseleler ve seçim kampanyasından ziyade dış politikayla ilgilenmeyi tercih etti. Bunun da etkisiyle olsa gerek, Macron'un ilk turdaki halk desteği yüzde 27-28 seviyesine geriledi. Buna karşın, Macron,

AB yanlısı ve serbest piyasa ekonomisi taraftarı Fransa siyasetinin merkezinin desteğini alarak güçlü konumunu korumayı başardı. Macron'un 2017 seçimlerinde ilk turda yalnızca yüzde 24 oy alabildiğini de bu noktada hatırlamak gerekir.

İlk turu yüzde 23,41 destekle ikinci sırada tamamlayan Marine Le Pen ise, Fransa'da merkezin politikalarından rahatsız olan popülist sağın en başarılı temsilcisi olarak siyasi yükselişini sürdürmeyi başardı. Nitekim 2017 seçimleri ilk turunda yüzde 21,3 oy alan Le Pen, aşırı sağda Eric Zemmour gibi bir popüler bir adayın oylarını bölmesine rağmen, yüzde 23,41 oyla kısmi bir oy artışı sağlamayı başardı. Seçim kampanyası döneminde aşırı sağcı fikirleriyle Le Pen'i bile gölgede bırakan Zemmour'un ve Nicolas Dupont-Aignan ve lideri olduğu popülist sağ çizgideki Débout La France (Ayağa Kalk Fransa) partisinin oyları da Le Pen hanesine yazılırsa,

French presidential election: First round results

Percentage of votes per candidate (after 97% of results counted)

Other candidates: Jean Lassalle 3.16; Fabien Roussel 2.31; Nicolas Dupont-Aignan 2.07%; Anne Hidalgo 1.74%; Philippe Poutou 0.77%; Nathalie Arthaud 0.57%

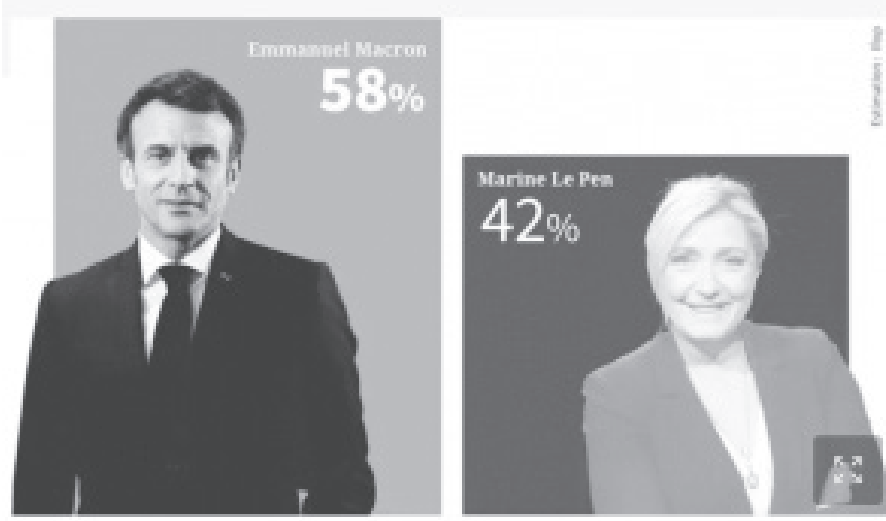

Fransa'da popülist sağın artık yüzde 30'ları aşan yüksek ve kalıcı bir desteğe ulaşmayı başardığı söylenebilir.

Seçimde atak yapmayı başaran bir diğer isim ise, 2017 seçimlerinde yüzde 19,6 oyda kalan aşırı sol La France Insoumise (Boyun Eğmeyen Fransa) partisi lideri Jean-Luc Mélenchon oldu. Mélenchon, solun güçlü adayı olarak merkez solun da desteğiyle yüzde 20 bandını aştı ve yüzde 21,96 gibi yüksek bir oy oranına ulaştı. Seçim öncesinde bazı anketlerde bir ara yüzde 20'lere yaklaşan Eric Zemmour ise yüzde 7,05 oy alarak beklentilerin altında kaldı. Benzer şekilde, Cumhuriyetçiler (Les Républicains) partisi adayı Valerie Pécresse (yüzde 4,79) ve Sosyalist Parti (PS) adayı Anne Hidalgo (yüzde 1,74) yüksek beklentilerin altında kaldılar ve ilk turda açık farkla elendiler.

24 Nisan 2022 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi ikinci turunda ise, Macron, yüzde 42'ye karşı yüzde 58 oyla rahat bir şekilde yeniden seçildi. İki aday, 2017 seçimlerinde olduğu gibi, ikinci tur öncesinde canlı yayınlanan bir televizyon tartışmasında karşı karşıya geldiler. 20 Nisan tarihinde yapılan tartışma genel anlamda ortada geçmesine ve net bir galip olmamasına karşın, rakamlara ve konulara -görevde olmasının da etkisiyle- daha hâkim olduğu gözlemlenen Macron, türban (başörtüsü) yasağı (kamusal alanda türbanı yasaklamanın ülkede bir iç savaş çıkarması riski) ve Le Pen'in Rusya ile yakın ilişkileri (Putin yönetimine yakın bir Rus bankasından kredi alması) gibi konular üzerinden de Le Pen'i eleştirerek puan topladı. Le Pen'in avantajlı olduğu düşünülen alım gücü ve enflasyon gibi konularda da kendini

savunmayı başaran Macron, gençliği ve karizmatikliğinin de etkisiyle başarılı bir sınav verdi ve kararsız Fransız seçmeni kendisine oy vermeye ikna etti. Ayrıca birinci turdan sonra seçim kampanyasına da hız veren Macron, böylelikle, başarılı çalışmalarının karşılığını almış oldu. Ancak Marine Le Pen'in ulaştığı yüksek oy oranları, Fransa'nın devam eden ekonomik sorunları ve Le Pen'in siyaset için genç sayılabilecek yaşı da düşünüldüğünde, beş yıl sonra Marine Le Pen'in Cumhurbaşkanlığına ulaşmasını ve aşırı sağın iktidara gelmesini engellemek sorunsal Fransa ve Avrupa'da devam edecek gibi görünüyor.

Toplam 48 milyon 600 bin kayıtlı seçmenin bulunduğu ülkede, seçime katılım birinci turda yüzde 75, ikinci turda ise yüzde 72'de kalırken, Macron'un yüksek oy oranlarına ulaşmasında, solun (Jean-Luc Mélenchon) oylarını da Cumhuriyetçi çizgide

büyük ölçüde kendisine çekmeyi başarmasının etkili olduğu söylenebilir. Macron seçimi anlamlı bir farklı kazanmasına karşın, seçime katılım oranının çok yüksek seviyelere ulaşmaması, solcu seçmenin Macron'a ve yapmak istediği neoliberal reformlara duyduğu tepkiyi gösteriyor. Yine de, seçimin yüzde 16 gibi anlamlı bir farkla sonuçlanması, Fransa'da aşırı düşüncelere karşı bilincin halen yüksek olduğunu gösteriyor. Fakat 2002 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ikinci turunda merkez sağın adayı Jacques Chirac'ın Marine Le Pen'in babası Jean-Marie Le Pen karşısında yüzde 82 gibi rekor bir oya ulaştığı düşünülürse, bu konudaki reflekslerin zayıflamaya başladığı da rahatlıkla iddia edilebilir.

Seçimin ardından hemen harekete geçen Cumhurbaşkanı Macron, kısa sürede yeni kabinesini açıkladı. Jean Castex ve hükümetinin istifa etmesi-

nin ardından Başbakanlık görevine getirilen Elisabeth Borne'un kurduğu kabinede -ki Edith Cresson'dan sonra Fransa tarihindeki ikinci kadın Başbakan olmuştur-, Fransa'nın Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı görevine Londra Büyükelçisi Catherine Colonna getirildi. Michèle Alliot-Marie'den sonra bu makama atanan ikinci kadın olan Colonna dışında, tartışmalı bir isim olmasına karşın koltuğunu koruyan İçişleri Bakanı Gerald Darmanin, Ekonomi Bakanı Bruno Le Maire ve Adalet Bakanı Eric Dupond-Moretti gibi isimler kabinedeki görevlerine devam ettiler. Ayrıca eski Denizaşırı Topraklar Bakanı Sebastien Lecornu Savunma Bakanı, eski Hükümet Sözcüsü Gabriel Attal da Kamu Harcamaları İşlerinden Sorumlu Bakan olarak görevlerine devam edecekler. Kabinede en çok dikkat çeken kişi ise, siyaset geçmişi olmayan ve Eğitim ve Gençlik Bakanı olarak atanan Senegal asıllı tarihçi Pap Ndiaye oldu. Kabinede ayrıca, Sağlık Bakanlığına Brigitte Bourguignon, Çalışma Bakanlığına Olivier Dussopt, Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığına Amelie de Montchalin, Dayanışma, Özerklik ve Engelli Bireyler Bakanlığına Damien Abad, Yüksek Öğretim ve Araştırma Bakanlığına Sylvie Retailleau, Tarım Bakanlığına Marc Fesneau, Dönüşüm ve Kamu Hizmeti Bakanlığına Stanislas Guerin, Denizaşırı Topraklar Bakanlığına Yael Braun-Pivet, Kültür Bakanlığına Rima Abdul Malak, Enerji Geçiş Bakanlığına Agnes Pannier-Runacher, Spor, Olimpik ve Paralimpik Oyunlar Ba-

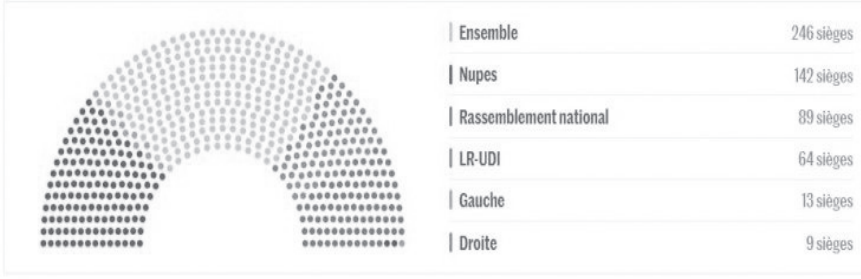
kanlığına Amelie Oudea-Castera getirildi. Ek olarak, kabinede Hükümet Sözcülüğü görevine Olivia Gregoire getirilirken, Devlet Bakanlıklarına da yeni bazı isimler atandılar.

2022 Fransa Parlamento Seçimleri

12 ve 19 Haziran tarihlerinde iki tur olarak yapılan 2022 Fransa parlamento seçimleri sonucunda ise, Cumhurbaşkanı Macron ve partisi Röneseans (eski adıyla LREM/Cumhuriyet Yürüyüşü), meclis çoğunluğunu kaybettiler. İki turlu seçim, Fransa'da aşırı sağın yükselişini doğrularken, Cumhurbaşkanı Macron'un ikinci beş yılının kolay geçmeyeceğinin da sinyallerini verdi.

Seçim öncesinde, Richard Ferrand'ın lideri olduğu ve Cumhurbaşkanı Macron'un kurduğu LREM veya yeni ismiyle Renaissance (Cumhuriyet Yürüyüşü/Röneseans) partisi, François Bayrou'nun lideri olduğu liberal çizgideki MoDem (Demokrat Hareket), merkez sağ çizgideki Agir, LREM'den ayrılanların kurduğu merkez sol çizgideki Territoires de progrès (TDP), eski Başbakan Édouard Philippe'in kurduğu Horizons ve Philippe Hardouin'in lideri olduğu En Commun partileriyle birlikte Ensemble (Birlikte) veya Ensemble Citoyens (Birlikte Yurttaşlar) adlı merkez/liberal çizgide bir seçim ittifakı oluşturmuştu.

Buna karşılık olarak, Jean-Luc Mélenchon'un Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk turunda eriştiği yüksek oy oranla-

577 résultats parvenus sur 577 à 00 h 49

[Voir les résultats en détail →](#)

Source : Ministère de l'intérieur /
étiquetage Le Monde

ryla umut haline gelen sol/aşırı sol/ yeşiller de, NUPES-Nouvelle Union populaire écologique et sociale (Yeni Ekolojik ve Toplumsal Halkçı Birlik) adlı yeni bir seçim ittifakı inşa etmeyi başarmıştı. Mélenchon'un LFI'si (Boyun Eğmeyen Fransa) dışında Fransız Sosyalist Partisi (PS), Fransız Komünist Partisi, EELV-Europe Écologie Les Verts (Avrupa Ekolojisi Yeşiller), Sol Parti, Picardie Debout, Génération écologie ve Les Nouveaux Démocrates (ND) gibi partilerin dahil olduğu bu ittifak, seçimler sonucunda Ulusal Meclis'te yüksek sayıda koltuğa ulaşmayı başardı ve solun iktidar umudunu ayakta tuttu. Buna karşın, Mélenchon'un Başbakan olma iddiası bu seçimlerle birlikte hayallere karıştı ve muhtemelen Jean-Luc Mélenchon'un siyasi liderlik kariyeri (kendi isteğiyle) emekliye ayrılacak olması nedeniyle sona erdi.

Marine Le Pen'in kurduğu ve Jordan Bardella liderliğindeki Ulusal Birlik (Rassemblement National) partisi ile Christian Jacob liderliğindeki merkez sağın iddialı partisi Cumhuriyetçiler ise, seçimlere herhangi bir ittifaka da-

hil olmadan girme kararı almışlardı. Bu partilerden Ulusal Birlik tarihinin en yüksek koltuk sayısına ulaşmayı başarırken, Cumhuriyetçiler de hükümetin devamı için en kilit parti haline geldi.

Cumhurbaşkanı Macron, seçim öncesinde henüz Nisan ayında kazandığı zaferin ardından Fransız halkının sağduyulu hareket edeceğine inanıyor ve ülkede istikrarı temsil ederek yine bir şekilde zafer kazanacağını düşünüyordu. Seçim öncesinde Ukrayna'ya resmi bir ziyaret gerçekleştiren Macron, Cumhurbaşkanı ile hükümetin uyumlu çalışmadığı "cohabitation" ihtimalinin Fransız halkınca desteklenmeyeceğine güveniyordu. Ayrıca Chirac döneminde yapılan anayasal değişikliklerle birlikte, Fransa'da Cumhurbaşkanlığı ile parlamento seçimleri birbirlerine yakın tarihlere alınmış ve bu sayede yarı-Başkanlık sistemi içerisinde daha güçlü hükümetlerin oluşması amaçlanmıştı. Ancak seçim sonuçları, Macron'un liberal reformlarına yönelik ülkede yükselen tepkiyi gösterirken, aşırı sağ ve aşırı solun çok güçlenmesinin Fransız demokra-

sisi için yeni ve zorlu bir sürece neden olacağını öngörmek için de kâhin olmaya gerek yok... Bunların yanı sıra, 12 Haziran'da yapılan ilk turda katılım oranı yüzde 47,5 seviyesinde kalırken, ikinci turda da oran yüzde 46 seviyesinde kaldı. Bu rakamlar oldukça düşük gözükmeye karşın, Fransa'da parlamento seçimlerine katılımın son yıllarda genelde bu seviyelerde kaldığını da hatırlamak gerekiyor. Ancak halkın özellikle de gençlerin seçimlere yönelik ilgisizliğinin gerçekten ülkede ciddi bir sorun haline gelmeye başladığı da yadsınmaz bir gerçek.

Seçim sonuçlarına göre; Macron'un partisi LREM/Rönesans Ulusal Meclis'te 246 milletvekilliği ile yetinirken, ikinci sırayı Mélenchon liderliğindeki NUPES ittifakı aldı. NUPES, seçimler sonucunda 142 milletvekilliği kazandı. Seçimde büyük bir çıkış gerçekleştiren Le Pen liderliğindeki Ulusal Birlik, 89 milletvekilliği ile beklentilerin oldukça üzerinde bir sayıya ulaşmayı başardı. Cumhuriyetçiler partisi ise, 64 civarında milletvekilliği kazandı. Macron'un partisinden parti lideri ve Meclis Sözcüsü/Başkanı Richard Ferrand, Meclis Grubu Başkanı Christophe Castaner, Deniz aşırı Topraklar Bakanı Justine Benin, Amélie de Montchalin ve Sağlık Bakanı Brigitte Bourguignon gibi isimler milletvekilliği seçilmeyi başaramazken, Damien Abad, Olivier Véran, İçişleri Bakanı Gérald Darmanin, Tarım Bakanı Marc Fesneau, Dış Ticaretten Sorumlu Bakan Franck Riester ve Başbakan Elisabeth Borne gibi isimler yeniden seçilmeyi başardılar.

Seçim sonuçları, her parti adına kısmi başarı olarak değerlendirilebilir. Öyle ki, Macron'un ittifakı/partisi yine açık farkla birinci olarak gücünü korurken, NUPES ve sol en büyük muhalefet partisi olmayı başardı, Cumhuriyetçiler güçlerinin bitmediğini ispatladı, Ulusal Birlik ise önceki parlamentodakine kıyasla 10 kat daha fazla vekil ile temsil imkânı yakaladı. Bu anlamda, seçimin en büyük kazananının Marine Le Pen olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Zira bugüne kadar Fransa'daki seçim sistemi nedeniyle Ulusal Meclis içi temsiliyeti daima düşük seviyelerde kalan aşırı sağ parti/hareket, ilk kez Meclis'te rahat bir şekilde grup kuracak ve etkili muhalefet yapabilecek çoğunluğa ulaştı. Bu nedenle, Fransa ve AB için aşırı sağ tehdidinin ortadan kalkmadığını söylemek mümkün.

Seçim sonuçları muhalefet partileri liderlerince "Cumhurbaşkanı Macron'un yenilgisi" olarak yorumlanırken, Macron'un partisinin bundan sonra Ulusal Meclis'ten yasaları geçirebilmek için başka bir partinin veya partilerin desteğine ihtiyacı olacak. Bu konuda ideal parti ekonomi politikalarının örtüştüğü Cumhuriyetçiler olarak öne çıkarken, Macron'un genel çizgisi itibarıyla aşırı sol Boyun Eğmeyen Fransa ya da aşırı sağ Ulusal Birlik ile iş birliğini tercih etmeyeceği düşünülüyor. Bu durumda da Rönesans/LREM partisinin Cumhuriyetçiler partisi ile meclis çoğunluğu oluşturması en makul seçenek olarak gözükmüyor.

Yeni hükümette seçimlerde aday olup seçilemeyen Bakanlar yerlerini kaybederken, yerlerine teknokratik özellikleri ağır basan ve Macron'a yakın isimler getirildiler. Hakkında cinsel taciz ve tecavüz iddiası olan Dayanışma, Özerklik ve Engelli Bireyler Bakanı Damien Abad -ki yerine Kızılhaç eski direktörü Jean-Christophe Combe getirildi- kabineden çıkarılırken, yeni hükümet, 21 kadın ve 21 erkek Bakan olmak üzere toplam 42 kişiden oluştu. Meclis Başkanı olarak Fransa tarihinde ilk kez bir kadın siyasetçi olarak Yael Braun-Pivet'yi bu göreve getiren Macron, yeni hükümette de kadın-erkek eşitliğini gözetilen bir seçim yaptı ve bu konudaki duyarlılığını gözler önüne serdi. Siyasi olarak ön planda olmayan, ülke genelinde fazla tanınmayan ve daha çok teknokratik özellikleri ağır basan isimlerden oluşan yeni hükümetin Sözcüsü -Olivia Gregoire yerine bu göreve getirilen- eski Sağlık Bakanı Olivier Veran oldu. Eski sözcü Gregoire ise Bütçe Bakanlığı'nda Devlet Sekreteri olarak görevlendirildi. Seçilemeyen iki Bakan'ın gitmesiyle boşalan Sağlık ve Çevre/Ekolojik Dönüşüm Bakanlığı'na da iki yeni isim geldi. Sağlık Bakanlığı'na Covid-19 (koronavirüs) mücadelesinde aktif rol oynayan Acil Servis şefi Doktor François Braun ve Ekolojik Dönüşüm Bakanlığı'na da yerel yönetimlerden sorumlu Devlet Sekreteri Christophe Bechu atandı. Komünist Parti ve Sosyalist Parti'nin eski üyesi ve Paris'in en sorunlu banliyölerinden Clichy-sous-Bois'nun Belediye Başkanı Olivier Klein ise ka-

bineye atanan en sürpriz isim oldu. Klein, Şehir ve Kentleşme Bakanlığı görevini üstlendi. Ekonomi dünyasının güçlü ismi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) başekonomisti 53 yaşındaki Laurence Boone da, Ulaştırma Bakanlığı'nı alan eski Bakan Clement Beaune'un yerine Avrupa'dan Sorumlu Bakan olarak atandı. Hakkındaki tecavüz iddiaları ve icraatları ile sık sık muhalefetin eleştirilerine hedef olan İçişleri Bakanı Gerald Darmanin ise yine hükümette kalmayı başardı. Üstelik görev alanı genişletilerek, deniz aşırı birimlerin yönetimi de Darmanin'e bağlandı.

Gelecek Beklentileri

Bu seçimler sonucunda Fransa'da gelecek beş yılın zor geçeceği ve Macron'un yeniden seçilmeyi başarmasına rağmen seçim öncesine göre özellikle iç siyasette elinin zayıfladığı rahatlıkla söylenebilir. Nitekim parlamento seçimleri sonrasında Temmuz ayında kurulan ikinci Elisabeth Borne hükümetinin rahat bir şekilde çalışabilmesi konusunda Macron'un en yakın hissettiği parti olarak düşünülen Cumhuriyetçiler bloğunun lideri Olivier Marleix'nin hükümete yönelik mektubuyla, merkez sağ çizgideki bu Gaullist partinin hükümete yeni dönemde çok da yardımcı olmayacağı kısa sürede anlaşıldı. Bu nedenle, Başbakan Borne, Ulusal Meclis'e sunulan her karar taslağının geçmesi için bazen sağdan, bazen de soldan onu destekleyen bir çoğunluk elde etmek için çabalamak zorunda kala-

caktır. Bu da, Macron'un iç politikada güç kaybetmesi ve istediği ekonomik reformları yapamaması anlamına gelebilir. Bu anlamda, Sarı Yelekliler protestoları sonucunda ilk beş yılında zor günler geçiren Cumhurbaşkanı Macron'un istediği reformları ikinci döneminde de yapmasının kolay olmayacağı söylenebilir.

Macron'un ikinci döneminde bir diğer önemli konu ise kuşkusuz dış politika olacaktır. Meclis içerisinde ve ulusal siyasette Ulusal Birlik partisi ve aşırı sağın aşırı taleplerinin giderek artması nedeniyle, Macron, AB ile ilişkiler konusunda artık istediği kadar rahat olamayacak ve popülizm karşısında diplomaside taviz vermek zorunda kalabilecektir. Bu bağlamda, AB ve NATO ile ilişkiler gibi konularda popülist Le Pen çizgisi karşısında Macron'un daha dengeli bir diplomasiye yönelebileceği ve AB'nin derinleşmesi konusunda eskisi kadar atak olamayabileceği düşünülebilir. Ancak Macron'un ikinci beş yılı sonunda yeniden seçilme kaygısı olma-

dığı için, bu anlamda farklı pozisyon alması da mümkündür.

Üçüncü ve en önemli husus ise, Macron'un kendisinden sonrasını planlaması ve Fransa'nın aşırı sağa teslim olmaması adına bu dönemi iyi geçirmesi gerekliliğidir. Macron'un yapacağı reformlar ve oluşturacağı atmosferle aşırı sağın iktidara gelişini önlemesi gereklidir. Aksi takdirde, Macron sonrasında Fransa'da AB karşıtı çizgi Beşinci Cumhuriyet tarihinde ilk kez iktidara gelebilir ve bu da Avrupa istikrarına ciddi sekte vurabilir.

Sonuç

Sonuç olarak, 2022'de seçim yılı geçiren Fransa'da taşlar yavaş yavaş yerine oturmuş ve gücünü kaybeden Macron ile beş yıl daha devam kararı alınmıştır. Bu süreç Macron adına başarısızlık gibi yorumlansa da, Macron'un son 20 yılda ikinci kez seçilmeyi ilk Fransa Cumhurbaşkanı olduğunu (Chirac'tan beri) söylemekte de fayda var.

Rusya - Ukrayna Krizi AB ve Türkiye'ye Etkileri

Doç. Dr. Nergiz ÖZKURAL KÖROĞLU ile Akademik Söyleşi

Yusuf Ertuğral - 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'ya girmesi ile mevcut durum sıcak çatışmaya dönüştü ve binlerce sivilin hayatını kaybetmesi, insanların yerlerinden edilmesi yeni bir göç politikasına sebep oldu. Rusya'nın Kie'ye yönelik saldırılarının arkasında hangi jeopolitik etkenler ve hedeflerin yer aldığını düşünüyorsunuz?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Jeopolitik denildiğinde tabii öncelikle teorilerin ele alınması gerekir. Alexan-

der Dugin'in Avrasyacılık teorisi bu anlamda çok önemli. Putin 2000'lerin başında Rusya'da lider olduğundan itibaren aslında bu Avrasyacılık konsepti, fikri üzerine bir politika inşa edildi diyebiliriz. Bunu da en basit haliyle ben şöyle düşünüyorum SSCB'nin yıkılmasından sonra eski komünist ülkelerin topraklarında, yani post komünist alanda yeniden gücü tesis etmek. Çünkü 2000'lere kadar Rusya ekonomik olarak çok ciddi sıkıntıya girdi ve sosyal bir kırılma oldu. Do-

Akademik Söyleşi
Rusya Ukrayna Krizi AB ve Türkiye'ye Etkileri

DOÇ. DR. NERGİZ ÖZKURAL KÖROĞLU

YUSUF ERTUĞRAL

www.europolitika.com **YouTube** **EUROPolitikaNews** **SUBSCRIBE**

layısıyla toparlanmaları 2000'lerin başından itibaren, ki o da Putin'in liderliği dönemine denk düşüyor. Ekonomi toparlandıktan ve politika daha istikrarlı hale geldikten sonra da tabii bu politikaların daha yoğun şekilde ilerlediğini görüyoruz. Rusya bunu arka bahçe politikası olarak adlandırıyor. Yani post komünist toprakları arka bahçesi olarak görüyor ve dolayısıyla burada her zaman bir hakimiyet kuracağını ve egemen bir unsur olabileceği iddiasını taşıyordu. Bu zaten bilinen bir şey. Fakat bunun, askeri bir harekât yapalım, yeniden bu toprakları ele geçirelim şeklinde bir fikir olduğunu düşünmüyorum. Örneğin Orta Asya cumhuriyetlerine baktığımızda Rus yanlısı liderlerin olduğu ülkelerde çok büyük sıkıntılar yaşanmadığını görüyoruz. Onun dışında Doğu Avrupa ile de zaten enerji bağımlılığı olduğu için zaman zaman enerji bağımlı ekonomik unsurlar, zaman zaman da işte Rus yanlısı liderlerin olmasıyla birlikte Rusya bu hakimiyetini sürdürebildi. Ancak 2008 yılında Gürcistan Rusya Savaşı'na baktığımızda Gürcistan'ın Batı yanlısı bir politika içerisinde olduğunu gördük ve orada bir çatışma hattı meydana geldi. Gürcistan Savaşı bu anlamda önemliydi; Abkhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarının tanınması, Rusya'yla Gürcistan'ın savaşması... Şimdi Ukrayna ile de benzer bir durum oldu. Ukrayna ve Gürcistan her zaman Batı'nın önem verdiği ülkeler, hem jeostratejik olarak hem de Gürcistan'ın Hazar bölgesinden gelen enerjinin geçtiği bir tran-

sit bölge olması sebebi ile. Dolayısıyla buralarda iş biraz daha askeri yöne de kaydı diyebiliriz. Ancak şu an Rusya'nın politikalarına baktığımızda biraz daha yayılcı bir yaklaşım olduğunu görüyorum. Okuduğum bir haberde Putin kendisini Petro'ya benzetiyor, ki bu da bunun çok ispatı niteliğinde. Yani Kuzey ülkeleri ile ilişkilerine de o şekilde bakıyor; sanki Rusya'nın tarihten beri gelen hâkim olduğu coğrafyaya yeniden hâkim olmak. Avrasyacılık'ın ilham aldığı bir kara hakimiyet teorisi vardır, jeopolitik teoriler; orada der ki Doğu Avrupa'ya hâkim olan Avrupa'ya ve Dünya'ya da hâkim olur. Neticede, dediğinizde haklısınız, yani jeopolitik amaçlar illa ki var ancak zaman zaman askeri, zaman zaman ekonomik ve sosyo kültürel araçlarla bu hakimiyet sağlanmaya çalışıldı bugüne kadar.

Yusuf Ertuğral - Rusya'nın görkemli jeopolitik hedefleri mevcut. Peki siz bu durumu ve Rusya'nın bu hedeflerini gerçekleştirme kapasitesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Şu an savaşta son durum nedir?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Savaşta en son ne durum nedir diye baktığımızda Ukrayna kaynaklarıyla Rus kaynaklarının çok farklı bilgiler verdiğini görüyoruz. Burada dezenformasyon söz konusu. O yüzden hani hangi kaynağa güvenmemiz gerektiği konusunda çok emin değilim. Örneğin, sınıra 100.000 asker konuşlanmıştı. Ukrayna kaynaklarına göre,

bu askerlerin 25.000 tanesinin öldüğü iddia ediliyor. Askerler bunu şu şekilde hesaplar, 25.000 tane asker öldüyse bunun 3 katı kadar da yaralı vardır; yani 75.000 tane de yaralı askerin olması gerekir. O halde bu kaynağa göre 100.000 kişilik ordunun tamamının saf dışı kalmış gibi görünüyor.

Rusya genellikle Orta Asya Türki Cumhuriyetler ve Ceçenistan'ın desteği ile savaşı yürütüyor. Nitekim piyade olarak onları kullandı. Ancak Slav Ruslar daha ziyade komutanlıklarda görev aldılar. Şu anda askeri kaynakların söylediği; Rusya asker sıkıntısı içinde, yani piyade. Bunun için de seferberlik ilan etmesi gerekiyor. Fakat resmi olarak seferberlik ilan etmek için resmen savaş ilanı yapılması gerekiyor ve bunun da tabii politik maliyeti yüksek. Bu nedenle Rusya şöyle bir yol izliyor: 18-40 yaş arası Rus vatandaşlarını askere alıyor, onun dışında 30 yaş üstü yabancıları askere alabiliriz diyor. Yani resmi olarak seferberlik ilan edilmemiş olsa da bu şekilde girişimler söz konusu. Rusya'nın coğrafyasına baktığımızda aslında nüfusunun az olduğunu görüyoruz; 145 milyon civarında. Bu bağlamda da zaten ciddi bir asker sıkıntısı olduğunu görüyoruz ve bu nedenle de zaten hedefini küçülttü. İlk başta Kiev'e yönelik bir askerî harekât yapıldı ve bir yarma operasyonu gibi nitelendiriliyor. Yani burada Rusya'nın hedeflerinden biri, daha önce başka bir yazımda da belirttim, Avrupa'nın savaş travmalarını yeniden canlandırma yönündeydi. Tabii bir

göz dağı verme fikri de vardı, çünkü Kiev'in tarihsel bir önemi de var; hem Rusya'nın hem de Ukrayna'nın kuruluşunda oldukça önemli bir şehir. Dolayısıyla Kiev'e harekât yapıldı, ancak şu an hedef küçülterek Donbas bölgesinde daha yoğun operasyonlar gerçekleşiyor. Okuduğum kaynaklara göre, Rusya'nın sahada ilk etapta, biraz evvel altını çizdiğim yarma operasyonları esnasında, SSCB'den kalma veya daha eski askeri teçhizatları kullandığını ancak şu anda Donbas'a yönelik harekatta yeni jetleri, yeni tankları ve son sistem teknolojik askeri mühimmatlarını da sahaya sürdüğünü görüyoruz. Ben bunları taktiksel girişimler olarak düşünüyorum. Siz en son durumda kapasitesi nedir diye sormuştunuz, işte kapasite bu, ancak tabii hedef küçülttüğünü de söyleyebiliriz. Askeri kapasitesi hâlâ daha tabii ki var (mühimmat açısından vs.) fakat işte seferberlik ilan edilecek mi, bu da en son tartışılan konular arasında.

Yusuf Ertuğral -Batı'nın askeri ve ekonomik olarak Rusya'ya karşı yaptırımları mevcut. Sizce şu ana kadar Batı, Rusya'nın zayıflaması adına hangi stratejileri uyguladı ve Batı'nın bu anlamda başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Batı denildiğinde herhalde ilk etapta Avrupa Birliği'nden söz etmek gerek. AB ekonomik yaptırım paketleri uyguladı. Bunlar içerisinde neler var diye bakacak olursak mesela bazı ürünlerin ithalatı ihracatı, yani bu

ticaretle ilgili kısıtlamalara gidildi. Örneğin lüks mal ihraç etmeyeceğiz denildi veya kömür, kereste gibi önemli mallar alınmayacak denildi. Bunun dışında en önemlisi Rus bankaları SWIFT sisteminden çıkarıldı ve onun dışında bazı diğer kültürel yaptırımlar da söz konusu. Mesela Rus televizyonlarının yasaklanması bunlardan biri. Yani aslında ekonomik olarak yapılan yaptırımların dışında, siyasi ve kültürel yaptırımlar da var. Bunlardan bir tanesi dediğim gibi Rus televizyonu yasaklanması. Mesela İtalya'da bir profesör üniversitede Dostoyevski'yi yasakladı ve bu tabii ki tartışma konusu olmuştu. O zaman Rus edebiyatı da mı yasaklanacak gibi bir düşünce meydana geldi. Bunun haricinde bazı Rus web siteleri yasaklandı. Bence en önemlisi de bu izolasyonun kültürel alana da yaygınlaştırılıyor olması. Bazı futbol oyunlarından isimlerin çıkarılması gibi hadiseleri de gözlemliyoruz ya da mesela sınırım Almanya'dan 40 tane diplomat ihraç edildi. Bunlardan bazıları persona non grata, yani istenmeyen kişi ilan edildi ve ülkeden gönderildi. Fransa'dan, Almanya'dan diplomatların çıkarıldığında görüyoruz. Bu tarz girişimler Rusya'nın dünyadan izole edilmeye çalışıldığının bir göstergesi. Yani Batı'nın yaptığı en büyük yaptırım tabii ekonomik, ama onun dışında böyle kültürel ve siyasi yaptırımları da gözlemliyoruz.

Yusuf Ertuğral - Peki Avrupa Birliği'nin genel yaklaşımı konusunda düşünceleriniz neler? Üye devletler arasında bir kon-

sensüs sağlandığını ya da sağlanacağını düşünüyor musunuz?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Zaten Avrupa Birliği'nde üye devletlerin dış politikalarında farklı hareket ettikleri ile ilgili hep bir sorunsal vardır. Örneğin Fransa'nın oldukça temkinli yaklaştığını görüyoruz. Hatta Macron'un konu ile ilgili olarak şu mimvalde sözleri oldu: "Putin'in onurunu incitmeden bu husumeti bitirelim, hatta gerekirse Dombas'ı" şeklinde. Almanya da ilk başlarda tedirgindi, bunun sebebi Kuzey Akım 2 projesiyle Rusya'dan direkt bir enerji hattı projeleri vardı. Ancak onu iptal ettiler. Macron ise, evet biraz Rusya'yı karşı çok kızdırmayalım, çok onurunu kırmayalım şeklinde bir yaklaşım içerisinde. Yani üye devletlerle tabii ki %100 bir birlik olduğunu düşünmüyorum ancak daha sonra detaya gireriz. Yine de Brexit öncesindeki döneme bakarsak daha fazla birlik olduğunu da tabii ki söyleyebiliriz. Çünkü İkinci Dünya Savaşı'ndan beri barış içerisinde yaşayan Avrupa Birliği vatandaşları ilk kez bir savaşın eşiğindedir ve travmaları canlandı, bu çok önemli bir şey. Ve bana kalırsa bu, birlik ruhunu yeniden gündeme getirebilecek bir nokta. Tabii ki ufak tefek ayrılıklar var, ama neticede Rusya'nın yaptıkları doğru bulunmuyor ve enerji konusunda da farklı alternatif arayışları içerisindedir.

Yusuf Ertuğral - Basında da sıklıkla yer verilen bir konu olarak, Rusya kendisinin

üzerine çok geldiğini hissetmesi durumunda nükleer silahlara başvurur mu?

Olabilir. Elbette bunun garantisini kimse veremez ve bu yüzden de tabii bir gerginlik söz konusu. Bir de nükleer füzeler sanırım artık mobil araçlarla da kullanılabilir olmuş. O yüzden tabii ki her zaman bu risk var. Sonuçta Putin'in zihnini okumayız. Böyle bir şey olursa Dünya Savaşı çıkacaktır ve nükleer savaş çıkacaktır. Fakat ben Rusya'nın son noktaya kadar nükleer silahlara başvuracağına inanmıyorum. Yine de dediğim gibi böyle bir risk her zaman vardır. Çünkü eğer böyle bir silah varsa bunun kullanılma ihtimali de her zaman vardır.

Yusuf Ertuğral - Avrupalı liderler tarafından Rusya'ya karşı daha da etkin yaptırımların artırılması konuşulurken Rusya bunun karşısında söz konusu yaptırımlara alternatif olarak Çin ve Ortadoğu'daki veya başka otokratik devletlerin desteğini alabilir mi?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Çin çok yükselen bir değer ve dünyadaki ikinci büyük ekonomi. Yani her açıdan gelişen bir devlet olduğunu görüyoruz ve Rusya'ya kesinlikle destek oluyor. Rusya artık Avrupa Birliği'ne doğalgazı satamayacak ama Çin'e satmayı düşünüyor. O yüzden en büyük ticaret partneri olarak Çin karşımıza çıkıyor. Orta Doğu'ya döndüğümüzde ise Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar, Almanya ve Avrupa Birliği'nin bazı ülkeleriyle

ticari olarak daha yakın ilişki içerisine girecek. Çünkü Almanya şunu söyledi; yıl sonuna kadar Rusya ile doğalgaz bağımlılığımızı sifıra indireceğiz, bunun yerine Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden alacağız, böylece enerji ihtiyacımızı oradan karşılayacağız. Sıvılaştırılmış doğalgaz alacaklarını söylediler, tabii Norveç'ten, Amerika'dan da ya da başka ülkelerden de alınacak. Dolayısıyla ben bu ülkelerin çok Rus yanlısı olabileceğine inanmıyorum. Ancak İsrail'e baktığımızda İsrail denge politikası izliyor sanırım. Çünkü bir yandan İran'a karşı Rusya ile iş birliği içerisinde olması lazım. Ancak tabii Yahudi lobisi nedeniyle Amerika ile de iyi ilişkileri var. Ben bu noktada biraz Türkiye'ye benzetiyorum; Türkiye gibi bir denge politikası yürütmeye çalışıyor. Türkiye'yi Ortadoğu ülkesi olarak ele almadığım için -bazı kaynaklar öyle alıyor ama- Türkiye'yi ayrıca ele almak istiyorum. Orta Doğu'dan çok büyük bir destek bu bağlamda gözlemliyorum, ama Çin en büyük destek tabii ki. Yani ticari olarak destek olacak. Birde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Çin Rusya ister istemez her zaman veto kararlarında vb. iş birliği içinde davranacağı için oradan da bir siyasi destek var.

Yusuf Ertuğral - Peki sizce Putin, Avrupa'ya karşı enerji kartını kullanabilir mi?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Evet zaten kullandı, hali hazırda doğalgazı kesti. Diğer yandan Almanya Kuzey Akım 2 projesini iptal

etti. Polonya'ya Bulgaristan'a ve çoğu ülkeye doğalgazı kesti. Aslında şöyle oldu; doğalgazı kesti ancak şimdi de Ruble karşılığı satabilirim diyor. Ruble karşılığı verileceği için de Avrupa devletleri bunu istemiyor. Yani aslında onun kartını görmediler ve AB'nin zaten elektrik gibi ya da yenilenebilir enerji gibi alternatif kaynaklar bulma çabaları söz konusu. Böylece alternatif yollardan enerjiye ulaşacaklar. Tek yol Rusya ve Ukrayna değil; Hazar'dan, Orta Doğu'dan, Türkiye üzerinden de Avrupa'ya enerji gidebilir. Örneğin aklıma TANAP projesi geliyor; Türkiye'den geçen Avrupa'ya gidecek enerji yolu. Dolayısıyla yollar tükenmiş değil, alternatif enerji yolları da var. O yüzden Rusya bypass edilebilir, hatta Ukrayna da transit ülke olarak kullanılmadan başka yerlerden enerji elde edebilirler. Belki daha maliyetli olabilir. Ancak bu kart işe yaramayacak gibi geliyor bana. Yani onlar şimdiden bu konuda önlemlerini alıyorlar.

Yusuf Ertuğral - Her iki tarafın da artık geri adım atmadığını görüyoruz. Sizce hangi durumda gelişmeler Rusya'nın lehine sonuçlanabilir?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Baktığımızda Rusya'nın lehine olma ihtimalini çok göremiyorum. Belki sadece şu olabilir; Donbas Bölgesi'ndeki belirli bölge Rusya'ya verilirse o da Rusya için bir kazanç olacaktır. Ya da NATO'ya gözdağı verme konusu hedeflerden bir tanesiydi, onu da gerçekleştirilmiş olabilir. Diğer yandan,

Ukrayna'nın NATO'ya veya Avrupa Birliği'ne girmemesi noktasında da yine belirli kazançları olabilecektir. Özellikle de eğer bir anlaşmaya varılırsa bunlar kazanç olacaktır. Ancak şu anda nasıl bir boşluk olur diye düşündüğümüzde, sonuçta bu daha uzun sürecek bir savaş, bu yüzden de şu an için hemen bir anlaşmaya gidilecek gibi görmüyorum.

Yusuf Ertuğral - Yaptırım yapanlar ve yaptırım uygulananlar arasında tarafsız kalanların da zarar gördüklerini gözlemledik. Sizin uzmanlık alanınız Türk dış politikası olduğu için; sizce Türkiye tarafsız kalarak lehine ya da aleyhine nasıl sonuçlar ile karşılaşabilir?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Türkiye tarafsız kalmak zorunda, çünkü Montrö Boğazlar Sözleşmesi bizim için Türk Dış Politikası'nda çok önemli bir unsur. Zira, Boğazlar'ın ve Karadeniz'in güvenliği bu şekilde sağlanıyor. Karadeniz'deki güvenlik, yani statüko, şu anda Rusya ve Türkiye'deki dengeyle sağlanıyor diyebiliriz. Aslında NATO Karadeniz'e hiçbir zaman sokulmadı ve Karadeniz'de Rusya ve Türkiye olmak üzere iki unsur vardı. Sorun şöyle; Rusya'yla da Ukrayna'ya da hem siyasi hem tarihsel olarak farklı açılardan bizim özel ilişkilerimiz var. Kırım'ın ilhakını Türkiye illegal ilhak olarak kabul etti, bunu tasvip etmediğini söyledi. Neticede Ukrayna'daki Kırım Tatarları, ki bunlar Türk boylarıdır. Bu nedenle de Türkiye'nin çok özel tarihsel bağları var. Osmanlı döneminde de

uzun yüzyıllar topraklarında yaşamış bir toplum. Bu yüzden Ukrayna'yla da ilişkilerin bozulmaması, ancak bir yandan da tabii Rusya'yla ilişkilerin dengelenmesi gerekiyor. Unutulmamalı ki biz bir NATO üyesiyiz. Ayrıca insan hakları, uluslararası hukuk konusunda da Batı normlarıyla hareket etmek durumundayız. Yani bu noktada Rusya'nın gerekli yerlerde tabii ki karşısında durmalı Türkiye, ancak belli noktalarda dengeyi korumalı. Ekonomik açıdan Rusya'yla ilişkilerimiz var ve gıda krizi şu an baş gösterdi. O noktada ufak bir kriz yaşadık; Karadeniz'de mayınlar temizlenecek ve Rus gemileriyle buğday getirilecek denildi ama o buğdayların aslında Ukrayna'dan Rusya'nın aldığı buğdaylar olduğu söylendi. Bu ve benzeri pek çok tartışma da oldu, ama neticede Türkiye, Kırım Tatarları'nın her zaman haklarını koruma yönünde soydaşlar ile etkileşim içerisinde olan bir ülke olması dışında, Rusya'yla ilişkileri dengelemek durumunda olan bir ülke. Çünkü boğazlar Türkiye'nin güvenliği açısından çok önemli. Onun dışında tabii Rusya'nın jeopolitik hedefleri denildiğinde, tarihe baktığımızda bu durum sıcak denizlere inme olarak da karşımıza çıkıyor. Zaten şimdi Rusya, Donbas ele geçirildiğinde Ukrayna'nın denizle irtibatı kesilsin istiyor. Çünkü Azak Denizi ve Karadeniz hattı ele geçirilebilirse Rusya egemen güç olacak. Diğer yandan Rusya'nın Orta Doğu'da da olduğu unutulmamalı; Suriye'de. Ve şimdi Suriye'de de Türkiye ve Rusya karşı karşıya. Yani Rusya ile

ilişkilerimiz açısından da dengeli ilişkiler kurmak zorundayız. Sonuçta şu an yeni düşünülen operasyonlar söz konusu; Suriye'de sınır genişletilmek isteniyor ve oradaki PYD unsuru şu an Rus bayrakları açan bir unsur. Yani burada karşımıza yine Rusya çıkıyor. Şimdi tabii Akdeniz'de limanları var, bu demektir ki Rusya'nın Akdeniz'e oradan da bir bağlantısı var. Dolayısıyla, bir yandan Suriye, bir yandan Karadeniz ve Akdeniz bunların hepsi bir bütün halinde ve Türkiye bütün bu jeopolitik ilişkilerin tam ortasında. O yüzden çok dikkatli hareket etmemiz gerekiyor. Bu bağlamda Dışişleri Bakanlığı tarafından kolaylaştırıcı rol, arabulucu rol hep ifade edildi ve bence gayet mantıklı. Çünkü bölgesel güç olarak da biraz daha rolümüzü ön plana çıkarabileceğimiz bir noktadayız. Nitekim, Türkiye Karadeniz'de ve Akdeniz'de önemli bir unsur. Tabii bir yandan da çok büyük bir çatışma hattının sınırındayız. Bu yüzden de Türkiye bir yandan çok dikkatli ve hassas ilerlemek durumunda diye düşünüyorum.

Yusuf Ertuğral - Avrupa, uzun zamandan beri genişleme ve derinleşme konusunda duraksama dönemindeydi. Malumunuz Ukrayna'nın üyelik talebinde bulunması da gündeme geldi, tabii ki bu bürokratik olarak da oldukça uzun bir süreç. Fakat olası bir başarı durumunda, Avrupa'nın yeniden bir genişleme ve derinleşme dönemine gireceği söylenilebilir mi? Diğer yandan NATO'nun gündemde olması gibi hususlar da dikkate alındığında, Ukrayna'nın üye olması veya bu-

nun en azından dillendirilmesi Avrupa'ya siyasi ve ekonomik açıdan nasıl etkiler?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - Ukrayna Avrupa Birliği'ne girer mi önce oradan başlayalım. Bana göre, Ukrayna kısa vadede Avrupa Birliği üyesi kesinlikle olamaz. Orta vadede de çok şüpheli, uzun vadede ise belki. Neden diyecek olursanız çünkü istikrar ve barış en önemli etmenler arasında yer alıyor. Çatışma halinde olan bir ülkenin AB'ye girmesi mümkün değil. Eğer diyelim ki savaş bitti, ama içerisinde hâlâ Donbas'ta ufak çatışmalar kaldığını düşünürsek bu noktada yine olamayacağını söyleyebilirim. Çünkü Avrupa, topraklarını çatışmaların olduğu bir alana doğru genişletmez. Sonuçta bu bir barış projesi olduğu için bu olmayacaktır. Kopenhag Kriterleri açısından baktığımızda ise, belki ekonomi şok terapiler ile hızlı bir şekilde yükselişe geçebilir fakat yine de müzakere süreci belli. Her bir faslın açılıp kapanması oy birliğiyle oluyor, yani bunlar yıllarca sürecek. O yüzden stratejik olarak da böyle bir şeyin söz konusu olabileceğini düşünmüyorum. Zaten AB yetkilileri de bu konuda, biz Ukrayna'yı AB'ye üye alırız diye bir şey asla söylemediler. Ancak ne olabilir; çatışmaların durduğu andan itibaren müzakerelere başlanır denilebilir, ki bu noktada bir açık kapı bırakıldı. Bu da Türkiye'yi söylendiği gibi, açık uçlu müzakereler olabilir, neden olmasın ve ondan sonra çok uzun yıllar süren bir sürece girilebilir gibi geliyor bana. Zaten savaşın da ne kadar

zamanda biteceğini ön göremiyoruz, bu durumda da Ukrayna'nın AB'ye girmesi çok bilinmezli bir denklem oluyor.

Avrupa Birliği'nin genişleme sürecine gelirse, derinleşme ve genişleme evet AB'nin en önemli paradokslarından bir tanesidir. Bir yandan genişlemeye bir yandan ise derinleşmeye çalışır. Ancak bu genişleme Türkiye'de bir tıkanmaya uğradı, değil mi? Balkan ülkelerinin birliğe alınması düşünülüyor ama Türkiye'de yani bundan sonra nereye genişleyeceğiz? Dolayısıyla derinleşmeye baktığımızda da Brexit'ten sonra bir sarsıntı oldu. Peki şimdi Avrupa Birliği'nin nasıl etkiler buna bakalım. Avrupa Birliği ortak dış ve güvenlik politikasında her zaman zayıf, ordusu da yoktu; sadece rapid reaction force dediğimiz acil müdahale gücü vardı. Ukrayna savaşından sonra bu güçlenecek. Örneğin Almanya İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez çok büyük bir bütçe ayırdı ve Almanya'nın liderliğinde bir AB ordusu kurulmaya çalışılıyor, ki bence bu AB için oldukça önemli bir gelişme. Biz, İngiltere çıktıktan sonra hani Fransa-Almanya eksenini güçlendir mi diyorduk, herhalde öyle görünüyor. En azından güvenlik anlamında böyle bir atılıma gidileceği çok aşikâr gibi düşünüyorum. Genişleme ve derinleşme için ise esnek entegrasyon teorileri var, farklılaştırılmış entegrasyon modelleri var. Avrupa Birliği zaten her krizden sonra şekil değiştiren bir yapıdır. Bu nedenle belki de farklı bir yapıya bürünecektir.

Mesela çok vitesli bir Avrupa, a la carte Avrupa gibi iç içe geçmiş çemberler gibi farklı modeller var. Bunların özünde ise Fransa ve Almanya merkezde ya da kurucu devletler arasında olur, İspanya ve İtalya gibi Güney Akdeniz ülkeleri dış halka olur. Yani gelişmişliklerine göre iç içe geçmiş halkaların olduğu bir yapıya doğru dönebilir. Bu noktada Ukrayna için 'farklı' bir üyelik önerilebilir ve bu Türkiye'ye de önerilebilir. Zaten şimdi Türkiye de Avrupa'dan uzaklaştırılmak istenmiyor, ama diğer yandan tam olarak üye de yapılmak istenmiyor. Yani gelişmişlik seviyelerine göre bazı politikaların içine alınıp, bazı politikaların dışında tutularak, farklı ayrıcalıklı üyelik dediğimiz modellere de AB'ni dönüşebileceği öngörüsü her zaman vardı; Brexit dönemi, Avro krizi veya pandemi gibi dönemler. Acaba ne olacak diye hep konuşuyoruz ve bunu savaştan sonra göreceğiz. Daha federatif bir yere mi gidecek, yoksa aksine iç içe geçmiş, farklılaşmış bir modele doğru mu gidecek ve Türkiye ve Ukrayna da burada mı yerini bulacak bunu ilerleyen zamanlarda göreceğiz.

Diğer yandan Batı denildiğinde Amerika'nın tutumu da önemli. Şu an konuşulan şeylerden biri de acaba mevcut durum bir yandan da Biden'ın Putin'i yıpratma savaşı olup olmaması yönünde. Yani hedef aslında Rusya'yı yok etmek veya yıkmaktan ziyade, yıpratmak ve NATO'nun yükselişini burada görüyoruz. Aslında NATO'nun beyin ölümü gerçek-

leşmişti, Macron öyle demişti. Çünkü NATO, SSCB sonrasında bir tehdide karşı kurulmuştu, ama bu tehdit ortadan yok oldu ve yeni tehditler arandı. Yeni tehditler ise siber saldırılar, iklim krizi, salgın hastalıklar olarak konuşuluyordu. Fakat şimdi yeniden NATO'nun karşısında Rusya bir tehdit olarak çıktı. Bu nedenler de NATO'nun bütünleşme içerisinde yeniden yükselişe geçtiğini görüyoruz. Ben, Amerika'nın da zaten böyle bir şey istediğini düşünüyorum. Ayrıca Avrupa Birliği için ise şu şekilde söylemler söz konusu; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'nın yapmış olduğu Marshall Yardımları Avrupa Birliği'nin kurulması açısından çok büyük bir etkendi. Fakat, AB öyle bir noktaya geldi ki, belki siyasi açıdan tek başına büyük bir güç olamasa bile kendi başına bir ekonomik güç haline geldi. Amerika tabii ki, kendi güvenlik şemsiyesi altında olduğunu bildiği, kendisine tâbi bir Avrupa Birliği istedi. İşte bu da yine düşünülecek bir konu. Şimdi bu savaş neticesinde Avrupa kendini güçsüz, aciz ve korunmaya muhtaç hissettiği noktada gözler yine Amerika'ya çevrilebilir.

Yusuf Ertuğral - Son olarak, Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya üyelik talebini olumlu görüyor musunuz? Bu durum bölgedeki askeri hassasiyeti nasıl etkiler?

Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu - İsveç'e baktığımız zaman Gotland Adası ile Rusya'nın Avrupa'daki tek toprağı olan Kaliningrad, coğrafi ola-

rak karşı karşıya durduğunu görüyoruz. Şu anda İsveç, herhangi bir Rus tehdidine karşı bütün askeri kapasitesini Gotland adasına yığmış durumda bulunuyor. Buna karşı Rusya ise, nükleer silahlar dahil olmak üzere, bayağı büyük bir asker ve silah mühimmatı da Kaleningrad'a yığdı. Yani orada ciddi bir gerginlik alanı var, her an bir çatışma başlayabilecek durumda. Finlandiya'ya baktığımızda ise Finlandiya ile Rusya arasında çok büyük bir kara sınırı var. Finlandiya'nın tarihsel olarak Rusya'yla savaştığı, mücadele ettiği de düşünülürse, Baltık Denizi'nde zaten aslında Putin döneminde var olan gerginliğin uç noktaya çıktığını görüyoruz. Bundan önce nasıl bir gerginlik vardı; sık sık Rus gemileri, denizaltıları, füzelerle vb. tatbikatlar yaparak göz dağı verme çabaları içerisindeydiler. Şimdi Baltıklar da yine Rusya'nın önemli

bir hakimiyet kurmak istediği alan yani. Nasıl ki Karadeniz Hazar Bölgesi'nden söz ediyorsak o bölge de aynı şekilde. O yüzden savaşın ilk başlarında Putin şöyle söylüyordu: "Eğer, İsveç ve Finlandiya NATO'ya girerse askeri müdahalede bulunacağız, derhal karşılığını vereceğiz." Ancak son tahlilde söylemler değişti. Hatta Lavrov'dan da açıklama geldi ve söylemler daha ziyade 'zaten İsveç ve Finlandiya NATO'nun çoğu operasyonunun içerisinde yer alıyordu, bu nedenle girseler de bizim için çok bir şey değişmeyecek' halini almaya başladı. Tabii bu söylemlerin nasıl okunacağı önemli. Bu söylemler İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya girip girmemesinin Rusya için önemli olmadığı manasında mı, yoksa Rusya'nın her halükârda saldırıya hazır olduğu anlamında mı bilemiyoruz... Diğer yandan NATO'ya girmek de belli bir

süreci ifade ediyor. Tamam biz NATO'ya giriyoruz, NATO da kabul etti dedikleri andan itibaren de bir mekanizma var. Çünkü NATO'ya girmek öyle bir dakika içerisinde olmuyor. Ki böyle bir karar verildikten sonra Rusya, göz dağı vermek için hemen bir saldırıda da bulunabilir. O zaman NATO'ya tam girmedikleri için beşinci madde uygulanamaz. Tabii ki İsveç ve Finlandiya NATO'ya girerse Rusya'ya karşı korunacaklardır, fakat o zaman husumet daha da büyüme ihtimali taşır ve belki de Dünya Savaşı noktasına gelir. Son olarak, biliyorsunuz Türkiye'nin de vetosu var, Türkiye'de bunun karşılığında terör ile ilgili hassasiyetler gibi durumlar hakkında belirli beklentilere sahip. Yani o konu da çözülmüş değil. Ancak özet olarak ben Baltıklar'da çok ciddi bir gerilim gözlemliyorum.

Yusuf Ertuğral - Değerli vaktinizi ve bilgilerinizi bizlerle paylaştığınız için EUROPolitika dergisi adına çok teşekkür ederiz hocam...

*Bu söyleşimizi EUROPolitika NewsTV YouTube kanalımızdan da izleyebilirsiniz. Video linkine aşağıdaki karekodunu okutarak erişebilirsiniz.

Röportaj: Yusuf Ertuğral & Nilfem Baykan

Deşifre: Nilfem Baykan

AB 2030: Işıklar ve Gölgeler

Devrim ŞAHİN*

Gezeğimiz uygarlık, iklim ve ekonomi bakımından çok biçimli bir küresel krizden geçiyor. Bunun ilk tezahürü ise kendi de çoğul olan bir güvenlik ikilemi: insanlık önümüzdeki yıllarda büyümesi muhtemel olan muazzam ekolojik ve ekonomik baskıya maruz kalıyor. İklim değişikliği ile sera gazı kaynaklı afetler insan yaşamının güvenliğine etkileri bakımından başta enerji krizi ve gıda ile su krizi olmak üzere bunların bir sonucu olarak ciddi istikrarsızlıklara yol açacak kavimsel göç hareketlerini beraberinde getirebilir. Bu noktada 'karbon emisyonları'nı dengeleme ihtiyacı acil bir şekilde öne çıkıyor. Avrupa Birliği (AB) gibi kendisini ilke ve prensipleri temelinde bir küresel misyona adanmış aktörün ise yenilenebilir enerjilere geçişin hızlandırılmasında önemli roller izlemesi gerekiyor.

Ekolojik faktörlerin yanısıra enerji güvenliği de birçok ülkede enerji kaynaklarını daha temiz, daha ucuz ve daha güvenli kaynaklara dönüştür-

me baskısı oluşturmuş durumda. Bu şartlar altında, AB kendisine iddialı bir şekilde yenilenebilir enerji dönüşümünde küresel liderlik rolü amaçlıyor. Brüksel böylece günümüzde yaşanan enerji güvenliği krizi ile iklim krizi ile mücadeleden daha güçlü bir şekilde çıkmayı hedefliyor. Brüksel'in bu hırslı iddiası, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından da destekleniyor ve teşvik ediliyor. Ancak, geçtiğimiz on yıl boyunca Avrasya ve Doğu Akdeniz'de yaşanan karşılıklı 'güvenleştirme' süreçlerinden dersler çıkarmak gerekiyor. Zirveye tırmanan gerilimler, AB'nin bu sefer 'dayatmacı' ve 'dışlayıcı' bir emperyalist tutum yerine; tüm paydaşları 'kapsayıcı' ve 'çoğulcu' bir liderlik duruşu benimsemesinin ne kadar elzem olduğuna işaret ediyor.

Özellikle Rusya'nın Ukrayna savaşının sürdüğü bir zamanda, Brüksel Moskova'nın sahip olduğu ve yararlandığı doğal gaz tekeline olan bağımlılığını azaltma ihtiyacını daha iyi

*Doğu Akdeniz Üniversitesi & Kıbrıs Politikalar Merkezi, Araştırma Görevlisi, EUROPolitika Dergisi Yazarı

idrak edebiliyor. Bu bağlamda Avrupa, Afrika ve Orta Doğu'daki elektrik şebekelerini birbirine bağlayacak kıtalararası bir denizaltı elektrik bağlantısının hedefine hız veriliyor. Proje Ortadoğu ve Afrika kıtalarının yenilenebilir enerjilerinin Doğu Akdeniz üzerinden Avrupa pazarlarına ulaşmasını sağlayacak. Ancak AB'nin enerji verimliliğine, yenilenebilir enerji kaynaklarına ve diğer temiz teknolojilere yapacağı yatırımlardan 5-10 yıldan önce verim alabilmesi pek mümkün görünmüyor. Rusya'dan kaybedilen arzın karşılanması için bir

takım geçici önlemler şart oluyor ki bunlar arasında şunlar öne çıkıyor:

- ABD'den sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) sağlanması;
- Başka yerlerdeki fosil yakıt üretimindeki kısa vadeli artış;
- Kömür kullanımı;
- Belli sanayi kesimlerinden kısılp, hane halkına aktarılması gibi tasarruf önlemleri.

Görülen o ki yüzleşilen iklim krizi ve enerji güvenliği krizi ikileminde, insanlık aynı ekolojik ve ekonomik teh-

likelere maruz kalıyor. Gerçekten de tüm medeniyet bir kader ortaklığında birleşiyor. İnsanlığın bu kader birliği ortak bir bilincin idrak edilmesine yol açmalı, dolayısıyla da kaynaştırılmalı ve dayanışma yaratmalı. Oysa; Ukrayna ve Doğu Akdeniz'de yaşanan rekabetler tam tersi uzlaşmaz bir bencillik hüküm sürdüğünü ortaya koyuyor. Brüksel'in amaçladığı enerji dönüşümünde liderlik rolü için önünde ışıklar ve gölgeler var. Başta AB ve Türkiye olmak üzere ilgili tüm tarafların kaygı ve kuşularının geleceklerini gölge etmesinden kaçınmaları; kapsayıcı ve çoğulcu yaklaşımlarla aydınlık yarınlarını umut üzerine inşa etmeleri gerekiyor.

'Güvenlik Topluluğu' ve 'Öteki' Yüzü

Rusya-Ukrayna savaşının ve Doğu Akdeniz'deki bölgesel çatışmaların sebeplerini daha iyi anlayabilmek, Karl Deutsch (1964, s. 46) tarafından önerilen "güvenlik toplulukları" kavramına aşına olmayı gerektiriyor. Deutsch devletler yerine 'topluluklar'ın karşılıklı ilişkiler geliştirme durumunda bölgesel güvenliğin daha fazla fayda sağlayacağını savunuyor. Bu anlayışa göre, güvenlik topluluklarını oluşturan devletler, birbirlerinin sosyal kesimleri arasında iletişim ve ulaşım olanaklarını teşvik ederek bir 'biz' kimliği ve 'ortak değerler' yaratıyorlar (Dedeoğlu, 2004, s. 1). Böylece kaderleri giderek daha çok birbiriyle iç içe geçiyor; o kadar ki artık topluluğun yani birliğin kaderi üyelerinin kaderleriyle

birdir hatta daha önemlidir (Barry & Wæver, 2003, s. 3).

AB ve NATO içinde işbirliği yapan ülkeler, demokrasi, serbest piyasa ekonomisi ve uluslararası toplum gibi ortak değerler temelinde hareket eden bir güvenlik topluluğuna örnek teşkil eder. Bu örnekte gelişmiş bir ortak güvenlik ve ortak kimlik algısı, AB üye devletlerini birbirleriyle çatışmaktan caydırıyor. AB'nin ortak bir kimlik ve paylaşılan değerler algısını içselleştirerek kolektif bir barış bölgesi inşa etmesi bunu kanıtıyor. AB'nin genişleme süreci ve ilişkilerini ilkeler üzerine koşullandırarak bu barışı yayma sürecini ise yine Deutsch (1964, s. 51) tarafından önerilen başka bir kavram açıklıyor: 'Yayıma Etkisi'. Kömür ve çelik endüstrileri ile başlayan Avrupa ülkeleri arasındaki işbirliği, yarım asırdan fazla süredir daha geniş ekonomik, sosyal ve politik alana yayılıyor. Bunun en son yansıması ise Doğu Akdeniz'de AB'nin koşulsuz desteklediği Fransız-Yunan askeri ittifakı.

Güvenlik toplulukları yaklaşımı, benzer nitelikteki topluluklar arasında karşılıklı güven oluşturmanın önemini vurgular (Deutsch, 1964, s. 351). Buraya kadar iyi, güzel! Ancak bu tür topluluklar, günümüzün karmaşık birbirine bağımlı sisteminde, kendi güvenliklerini tehdit edebilecek bir "hasım" veya "öteki" olarak tanımlanabilecek bir rakibin ortaya çıkmasına da yön verebiliyor. AB ve NATO'nun eski Sovyet Cumhuriyetleri'ni içine

arak paralel bir şekilde genişlemesini bu topraklardaki statüsüne örtülü bir hakaret olarak algılayan Moskova'nın aktığı kan 'ötekileştirme'nin dehşet sonuçlarını ortaya koyuyor (Rubinstein, 1997, s. 43). Burada Batı'nın Rusya'yı hasım olarak görmesi sonucu giriştiği eylemler sonucunda Rus dış politikasının bir hedefi haline geliyor ve Moskova'nın Gürcistan ile Ukrayna'da giriştiği şiddet eylemlerinde bir etken oluyor. Moskova ise artık Batı'nın gözünde daha büyük bir hasım; yani, bu güvenikleştirme döngüsünün sonu yok!

Rusya'nın 1993 yılında ilan ettiği 'Yakın Çevre Doktrini'ne tam liyakat gösteren Moskova, eski Sovyet topraklarıyla ilgili olarak kendi rızası dışında hiçbir gelişmeye mücadele vermiyor (Şahin, 2022, s. 17). Yani, Sovyetler Birliği'nin hakim olduğu coğrafyada Rusya'nın rolü ve etkisinin başka hiçbir güç tarafından doldurulamayacağını iddia ediyor (Danilov, 1996, s. 142). Bu topraklar artık Rusya için 'hinterland': yani, bir zamanlar bu toprakları birbirine bağlayan ekonomik, siyasi, tarihi, kültürel veya teolojik bağlar günümüzün siyasi sınırlarından daha büyük önem arz ediyor. Bu iddiasını bizzat fiiliyata döken Moskova, Ukrayna ve Gürcistan gibi eski Sovyet topraklarının bir parçası olan yerlerde ayrılıkçı rejimlere siyasi ve askeri destek vererek Batı'ya karşı bir 'tampon bölge' oluşturuyor. Bunu Batı Rus saldırganlığı olarak suçluyor; Moskova için ise Batı tehdidine karşı çekilmiş bir seddir!

Avrasya'da yaşanan güvenikleştirme döngüsünün bir benzeri de 2010'lu yılların başlarından itibaren Doğu Akdeniz'de tecrübe ediliyor. Öncelikle İsrail ve sonrasında Kıbrıs ile Mısır açıklarında gerçekleşen büyük hidrokarbon sahaları keşifleri sonucu üçü arasında enerji ve altyapı geliştirilmesi için artan işbirliği, karşılıklı güvenlik bağımlılıklarının güçlenmesine yön veriyor (Barry & Wæver, 2003, s. 3). Bölge kaynakları için en uygun altyapının geliştirilmesi amacıyla Ocak 2019'da Kahire'de kurulan 'East Med Gaz Forumu', Mısır, İsrail, Yunanistan, Kıbrıs Rum Liderliği, Ürdün, İtalya ve Filistin Yönetimi gibi üyeleri için önemli bir güvenlik topluluğuna dönüşüyor. AB'nin Forum üyeleri arasındaki artan işbirliğine koşulsuz destek vermesiyle ise Doğu Akdeniz'in daha büyük Avro-Akdeniz bölgesinin bir uzantısına dönüşmesine tanıklık ediliyor.

Doğu Akdeniz bir yandan karşılıklı güvenlik bağımlılıkları temelinde yapılanırken; bir yandan da yoğun güvenikleştirmelerin yaşandığı bir güvenlik ikilemine sürükleniyor. Nasıl mı? Deutsch'un 'güvenlik toplulukları' kavramında öngördüğü şekilde: Forum üyeleri tarafından atılan adımlar ve öngörülen rota tabiatıyla Ankara'yı rahatsız ediyor ve bahis konusu deniz alanlarında meşru gördüğü haklarını korumak için tek taraflı önlemlere yitiyor. Sonuç itibarıyla East Med Gaz Forumu üyeleri ile ilişkileri kötüleşen Türkiye ise bu topluluk açısından 'öteki' veya 'hasım'

oluyor ve bu sürecin hem sebep hem sonucu olarak bölgedeki enerji kaynaklarının ve altyapısının geliştirilmesinden dışlanıyor (Deutsch, 1964, s. 71-74). Ankara'nın için artık East Med Gaz Forumu emperyalist amaçlar güden Batılı destekçileri AB ile ABD'nin ellerinde bir araçtır.

AB'nin İklim ve Enerji Güvenliği İkilemi

2020'de Koronavirüs pandemisinin yayılmasıyla birlikte doğal gaz kaynaklarına olan talebin azalması ve dolayısıyla gaz aramalarının 2021'in sonlarına kadar askıya alınması ile Doğu Akdeniz rahat bir nefes aldı. Buna ilaveten, AB'nin doğal gazı kullanımını 2030 yılına kadar keskin bir şekilde düşürme planları gözönüne alındığında, Doğu Akdeniz'in eski patlayıcı doğasının bir miktar pasifleşmesi umulabilir. Yine de Brüksel'in enerji kaynaklarını çeşitlendirmeye ve yenilenebilir enerji kaynaklarının seviyesini artırmaya yönelik planları dikkate alındığında, Doğu Akdeniz'de sular yeniden ısınabilir. Aynı zamanda, bölge AB için iklim krizi ile enerji güvenliği krizinden çıkış kapısı olarak beliriyor.

AB'nin iddialı iklim ve enerji politikaları bağlamında, üye ülkeleri 2020 yılında 867 TWh (terawatt saat) olan fosil yakıtlardan elektrik üretimlerini üçte bir oranında azaltarak, 2030 yılında 595 TWh fosil yakıt kaynaklı elektrik üretimi gerçekleştirmeyi planlıyor. Böylece 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını 1990 seviyelerinin en

az yüzde 55 altına düşürülmesi ve en geç 2050 yılına kadar iklim nötrlüğü sağlanması hedefleniyor. Yani, iklim nötrlüğü yolculuklarında, AB üye ülkeleri önümüzdeki yıllarda mümkün olan en karbonsuz ekonomiye doğru köklü bir dönüşümden geçmeyi amaçlıyor. Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu'nun endüstri için önerdiği önlemler arasında şunlar öne çıkıyor:

- Daha katı reçeteler ve emisyon standartları;
- Daha yüksek karbon fiyatlandırması;
- AB emisyon ticaret sisteminin sıkılaştırılması ve genişletilmesi;
- Yenilenebilir teknolojilere ve enerji verimliliğine yapılan büyük yatırımların artırılması;
- Doğal gaz sektörünün karbondan arındırılması.

Yenilenebilir enerjilerin genişletilmesi AB'nin 2030 iklim hedeflerinin kilit unsuru olarak beliriyor. Isıtma, trafik ve endüstriyel sektörlerin karbondan arındırılması için öngörülen elektrifikasyonu ışığında elektrik talebi önemli ölçüde artacak. Ancak, yenilenebilir enerjiye olan yüksek talebin AB içinden karşılanabilmesi mümkün görünmüyor. Dolayısıyla, AB'nin hem iklim hedeflerine ulaşabilmesi hem de elektrik şebekelerinin dengelenmesi için yenilenebilir elektrik ithal etmesi gerekli görünüyor. Bunu yapmak için AB, komşu ülke ve bölgelerin güneş ve rüzgâr enerjisi için muazzam potansiyellerini kullanmayı hedefliyor.

AB'nin yenilenebilir enerji ithal edebilmesi için kurmayı hedeflediği kıtalar arası elektrik bağlantısı planı güneş ve rüzgâr enerjisi açısından zengin Doğu Akdeniz'i öne çıkarıyor. AB kıyı şeridindeki Yunanistan ve Kıbrıs'ın yanısıra Doğu Akdeniz'e erişimi olan İtalya, Malta, İspanya ve Fransa gibi üyeleri sayesinde Doğu Akdeniz'de olan varlığını artırma imkânı buluyor. Özellikle yakın geçmişte bölgede keşfedilen büyük hidrokarbon sahaları ve şimdi de yenilenebilir enerji ve kıtalararası elektrik bağlantıları için mevcut hesaplar bölgenin AB için olan stratejik önemine katkıda bulunuyor. Doğu Akdeniz ayrıca AB'nin yenilenebilir hidrojen stratejisini desteklemek için umut verici bir potansiyele sahip.

Hükümetlerarası/Uluslararası İklim Değişikliği Paneli'nin Ağustos 2021'de yayınladığı altıncı değerlendirme raporu, Akdeniz'i küresel iklim değişikliğinin sıcak noktası olarak gösteriyor. Tüm bölge ortak önlemler gerektiren akut çevresel zorluklarla karşı karşıya. İspanya, İtalya, Yunanistan, Kıbrıs ve Türkiye gibi kıyı devletlerinin sıcak havarlardan, kuraklıklardan, orman yangınlarından ve şiddetli yağışlardan artarak etkilenmeye devam edecekleri öngörülüyor. Yani, Doğu Akdeniz AB'nin 2030 iklim hedefi için her ne

kadar önemliyse; AB'nin bu doğrultudaki planları bölgede kıyıdaş ülkelerin ve tüm dünyanın geleceği için o denli önemli.

Doğu Akdeniz enerji sorununun güvenleştirilmiş olması, bölgenin bir yenilenebilir enerji koridoru olabilmesi için gerekli siyasi işbirliğini sağlanabileceğine yönelik şüpheleri güçlendiriyor. Bu iş için tek başına ekonomik çıkarların yeterli olup olmayacağına dair kuşkuvar oldukça fazla. Bu kaygı ve şüpheleri haklı çıkaran bir gelişme ise Kıbrıs, İsrail ve Yunanistan'ın 8 Mart 2021'de 1.200 kilometrelik denizaltı elektrik kablosunu döşemek için ilk anlaşmayı imzalaması ile oldu. Türkiye'nin üzerinde hak iddia ettiği deniz yetki alanlarından geçmesi öngörülen projeye itiraz eden Ankara; Yunanistan, İsrail ve AB heyetine gönderdiği diplomatik notada kıta sahanlığında herhangi bir çalışma yapılmadan önce izin alınmasını talep ediyor.

İsrail'in *Jerusalem Post* gazetesinde 2021 yılında yayınlanan bir makalenin iddiasına göre Türkiye Yunanistan ile İsrail'e meydan okuyarak Kıbrıs, Mısır ve Fransa ile gerilimi artırmanın yolunu hazırlıyor olabilir (Frantzman, 2021). Bu gibi algıların yarattığı güvenlik etkileri, Ankara'ya karşı koordineli bir güvenlik ittifakının yani karşıt ittifakın güçlenmesinde etkili oluyor. Bunun son örneği ise, Ankara'nın *casus belli* (savaş sebebi) olarak gördüğü, Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarması yönündeki

¹ Yenilenebilir hidrojen, yenilenebilir kaynaklardan elde edilen elektriği kullanarak suyu hidrojen ve oksijene ayıran elektrolizörler tarafından üretiliyor. Açık denizde yenilenebilir hidrojen üretimi, elektrolizörlere bağlı açık deniz rüzgâr çiftliklerinde gerçekleştirilebiliyor. Bu şekilde üretilen yenilenebilir hidrojen, açık denizde boru hatları veya gemiler yoluyla taşınabiliyor.

girişimini güvenceye almak için 28 Eylül 2021'de imzalanan Yunanistan-Fransa savunma işbirliği anlaşması. Anlaşmaya göre imzacı ülkelerin herhangi biri saldırıya uğrarsa, birbirlerine askeri yardımda bulunmalı ki Fransa bu bağlamda kararlılığını gösteriyor ve artan Türk-Yunan gerilimlerinin üzerine biri nükleer tahrikli uçak gemisi olmak üzere donanma gemileriyle gidiyor.

Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki Türk-Yunan dengesini bozmak pahasına giriştiği eylemlerin altında Türkiye'yi ötekileştiren algıların yanısıra; AB'ni NATO'dan bağımsız askeri bir ittifaka dönüştürme hevesi yatıyor. İngiltere'nin AB'den ayrılmasıyla birlikte AB askeri liderliği rolünü üstlenmeye hevesli olan Fransa, NATO'ya alternatif olarak Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği (PESCO) çerçevesinde Avrupa merkezli bir güvenlik yapısını öne çıkarıyor. Fransa'nın nükleer garantisinin merkezi bir rol oynayacağı Avrupa merkezli bir güvenlik yapısında liderlik rolü izlemesi hem NATO hem de AB içindeki Fransa'ya yakın Eski Avrupa ile Amerika'ya yakın Atlantik'çi cephe arasındaki var olan bölünmeleri daha da artırıyor. Burada akla şu soru geliyor: bu bölünmelerin Moskova'nın Ukrayna macerasını cesaretlendirmiş olması muhtemel midir?

Türk Uyanıyor

Brüksel'den yapılan resmi açıklamalar, Doğu Akdeniz'de enerji konusundaki ihtilaf ve gerilimlerin

bir Türk-Yunan meselesi olmaktan çıkıp; Türkiye ile AB arasındaki bir meseleye dönüştüğünü açıkça ortaya koyuyor. AB defalarca Ankara'ya çatışmacı politikalar nedeniyle kınarken ve ekonomik yaptırımlarla tehdit ederken, bir yandan da East Med Gaz Forumu'na müdanasızca diplomatik ve askeri destek sağlıyor. Bu dönüşümün temel nedenlerinden biri Yunanistan ve Kıbrıs Rum Liderliği'nin Türkiye ile olan meselelerini AB platformlarına taşımış olmaları. Bununla birlikte AB üyesi olan Yunanistan ile Kıbrıs'ın deniz alanlarının genişlemesi tabiatıyla AB'nin deniz alanlarının genişlemesiyle aynı manaya geliyor. Bu da Türk-Yunan dengesinin AB'nin Yunan tarafına ağırlık vermesiyle bozulması demek; ancak Türk tarafının dengeyi yeniden kurmak için alacağı tedbir gecikmeyecek ve Batı'nın hoşnutsuzluğunu azaltmayacaktır.

Doğu Akdeniz'deki Türkiye ile Türkiye karşıtı ittifak arasındaki karşılıklı olarak tırmanan gerilimler, Batı ittifakının güvenlik yapısına geri dönüşü olmayan zararlar veriyor. Türk siyasetinde dış baskılarla karşı karşıya kalındığında dile getirilen bir söylem vardır. Türkiye'nin eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve eski Başbakanı Bülent Ecevit'e benzer şekilde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'da "Yeni bir dünya düzeni kurulur ve Türkiye bu düzende yerini alır" diyor. Bu söylem Türkiye'nin kendisini Batı güvenlik sisteminden daha da uzaklaştırabileceğine ve Rusya ile daha sıkı işbirliği yapabileceğine işa-

ret ediyor ki bu fiiliyatta bizzat modern Türkiye'nin kuruluş mücadelesinde eyleme dökülmüş.

Türkiye'nin dış politika karar alıcıları artık ABD ve AB'nin pozisyonlarını Ankara'ya karşı sürekli büyüyen ittifakın koşulsuz destekçileri olarak nitelendiriyor ve güvenleştireyor. Batı'nın Rusya'nın enerji hegemonyasını bahanesiyle takındığı dayatmacı ve dışlayıcı anlayış Türk kamuoyu ve yönetici elitleri arasında 'Sevr Sendromu'nu, yani Batılı güçlerin Türkiye'yi parçalama emperyalist emellerinin devam ettiği inancını körüklüyor (Danforth, 2015). Son Osmanlı padişahının zayıf hükümetine dayatılan 1920 Sevr Antlaşması, Türkiye'nin selefi olan Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük bölümünün Yunanlılar, Kürtler, Ermeniler, Fransızlar, İngilizler ve İtalyanlar tarafından işgal edilmesini amaçlıyordu. O sıralar İngiltere, Fransa ve İtalya gibi emperyalist güçler Türk ve Sovyet devrimcileri arasında bir engel oluşturması için Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'da batı yanlısı tampon hükümetler zincirini destekliyordu (Şahin 2022, 17).

Türk askeri ve siyasi yönetici elitlerinin zihniyetinde Batılı güçlerin emperyalist emellerine yönelik tarihsel düşmanlık algıları yeniden yükselirken, bir yandan da modern Türkiye'nin kuruluşu sırasındaki Sovyet rolü tarihi bir dostluk eylemi olarak hatırlanıyor. 1910'ların sonlarına doğru, Türk devrimcileri ile sosyalist Sovyet devrimcileri Batılı güçle-

rin emperyalist emellerine meydan okumak için ortak mücadelelerinde pragmatik bir işbirliğine giriştiler. Bu işbirliği Sovyetlerin sosyalist devrimlerinin Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'da emperyalist tampon hükümetlerini domino taşları gibi yıkarken, Türkiye'deki bağımsızlık hareketlerine de destek sağlamasıyla tarihin akışını değiştirdi. Sovyet desteği karşılığında, Türk Devrimcileri Sovyet etkisinin Kafkasya'da genişlemesinin ve Azerbaycan'ın petrol zengini Bakü ve Kazakistan'ın Emba petrol sahaları gibi Türk bölgelerini altına almasına engel çıkmadı.

Ancak, 1940'ların ortalarından 1990'ların başına kadar süren Soğuk Savaş döneminde, Ankara Sovyetler Birliği'nin komünist ideolojiyi yaymak için takındığı dayatmacı tutumu ve Türkiye'den toprak taleplerini kendi güvenliğine doğrudan bir tehdit olarak algılıyor. Böylece, NATO ittifakı içinde yerini alan Türkiye artık NATO üyelerini Sovyetler Birliği'nin coğrafi ve ideolojik genişlemesinin hedefi olmaktan ayıran bir tampon bölge görevi görüyor ve Moskova ile Ankara kendilerini karşıt kamplarda buluyor. Başlangıçta Sovyetler Birliği ve komünizme karşı bir denge sağlamaya çalışan NATO'nun, Batı tarzı liberal demokrasiye dayalı ideolojik kurumsallaşmasında durum böyle oluyor.

Güvenlik topluluklarının oluşumunda ortak bir kimlik ve değerlerin yanısıra güvenlik kaygıları temel olur.

NATO'nun oluşumunda Sovyet tehdidinin varlığı ne kadar etkiliyse, Sovyetler Birliği'nin çöküşü NATO müttefiklerinin bağlılığını o denli zayıflatıyor ki artık bir noktada Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron askeri ittifakın 'beyin ölümü'nü ilan edecek cesareti buluyor. Bu Türkiye için NATO üyeliğinin yükümlülüklerinin eskisi kadar bağlayıcı olmadığı anlamına geliyor ki; ABD'nin tüm baskılarına rağmen Ankara'nın Rus S-400 savunma sistemlerini satın alması bunu gösteriyor (Şahin & Sözen, 2022, s. 21). Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşına tepki olarak Moskova'ya karşı yaptırımlar gündeme gelince ise Ankara artık Batılı müttefiklerinin kararlarını sorgusuz takip etmediği iyice anlaşılıyor. Ankara Moskova ile ipleri koparmak yerine, dengeleyici bir tutum izliyor ki son 'Tahıl Koridoru' anlaşması bu tutumun bir sonucudur.

İçinde bulunduğu şartlar altında artık NATO'ya güvenmeyen Ankara, Batı'nın Doğu Akdeniz'de dayatmacı tutumunu emperyal genişlemesi olarak algılıyor ve varoluşuna tehdit görüyor. Ankara'nın geldiği bu noktada, Batı'yı emperyalist amaçlar güden bir tehdit olarak gören Moskova ile yolları kesişiyor ve Türk-Rus karşılıklı güvenlik bağımlılığı artıyor. Artık, Ankara açıkça Moskova ile daha yakın işbirliği yapmaktan çekinmiyor. Türk-Rus işbirliğinin bir asır önce Türk ile Sovyet Devrimcilerinin yoldaşlığına yakınlaşp yakınlaşamayacakları konusunda belirleyici olan

ise AB'nin bundan sonraki adımları olacaktır. Öngörülen Doğu Akdeniz merkezli yenilenebilir enerjiye dönüşüm sürecinde de AB ile ABD dayatmacı ve emperyalist anlayışlarını sürdürürlerse bu Türk-Rus yakınlaşmasını ileri bir seviyeye taşıyabilir. Türk-Rus yakınlaşması; iki kutuplu dünya düzeninden önce tek kutuplu, şimdi de çok kutuplu dünya düzenine dönüşüm sürecinde; tarihin akışını değiştiren bir diğer gelişme olabilir.

Sonuç

Yenilenebilir enerji kaynaklarını iklim krizi ile mücadele etmenin ve Rusya'nın enerji hegemonyasının etkilerini zayıflatmanın bir yolu olarak gören AB, ABD'nin de desteğiyle Doğu Akdeniz'i kıtalararası bir enerji koridoruna dönüştürmek istiyor. Bu bağlamda, bölgenin enerji kaynaklarının en uygun şekilde Avrupa'ya taşınmasına altyapı oluşturması öngörülen East Med Gaz Forumu bir güvenlik topluluğu olarak önem kazanıyor. Ancak Karl Deutsch'un güvenlik topluluklarının bir özelliği olarak belirttiği gibi East Med Gaz Forumu'nun üye ülkeleri ve AB ile ABD arasında artarak güçlenen işbirliği, bu süreçten dışlanan Türkiye tarafından güvenlikleştiriliyor ve tehdit olarak algılanıyor.

Bu gelişmelerin Türk kamuoyu üzerinde tecellisi ise daha zehirli: Batı'nın, bir asırdan fazla bir süre önce başarısızlıkla sonuçlanan, Sevr Antlaşması ile teşebbüs edip başaramadığını; şimdi Türkiye'nin denizdeki

haklarını gasp ederek başarmak için emperyalizme sarıldığına inanılıyor. Emperyalist olarak suçlanıyor çünkü: AB Yunanistan ve Kıbrıs Rum Liderliği'nin denizdeki hak iddialarını koşulsuz destekliyor; böylece kendi deniz sınırlarını öylesine pervasızca genişletmeyi amaçlıyor ki artık AB'nin gözünde Doğu Akdeniz Avro-Akdeniz'in yalnızca bir uzantısı. Yani, Avro Akdeniz'in Doğu Akdeniz'i yutabileceğine körü körüne inanıyor. Ancak, AB bu ihtirasından vazgeçmezse keçi yutmuş yılanı benzeyebilir.

Ankara'nın Batı ile Rusya arasındaki rekabette kime daha yakın duracağını, yine AB ile ABD'nin Doğu Akdeniz'in yenilenebilir enerji dönüşümünde izleyeceği tutum belirleyecek. Batı emperyalizminin şimdilerde Sevri'nin acı derslerini unutmış olduğu görünüyor; Ancak, eğer Doğu Avrupa'da kapısını çalan Rus yayılmacılığının Doğu Akdeniz'i de sarmasını istemiyorsa, AB ile ABD bu sefer kapsayıcı ve çoğulcu bir anlayış benimsemeli. Çünkü artık gezegenimiz insanoğlunun birbiri ile rekabetinin yarattığı yıkımları daha fazla hazmedemiyor; bilakis öfkelerini her geçen gün daha sert bir şekilde kusuyor. Hergün rekor kıran şiddetli yağışlar, sel baskınları, aşırı sıcaklar, kül olan orman hektarları ve bunların saldırdığı mikroplar durumun aciliyetini gözler önüne seriyor.

Batılı politika yapımcıların yanısıra **Türk siyasi** elitlerinde dayanışma kapılarını sonuna kadar açık tutma-

ları hatta sonuna kadar zorlamaları gerekiyor. **Türk dış politikasının iç ve bölgesel baskılardan** mutlak surette arındırılması gerekiyor. Ulusun ve tüm medeniyetin geleceğini hayati şekilde ilgilendiren yenilenebilir enerji dönüşümü meselesinin iç politikanın bir uzantısı olmasından kaçınılması varoluşsal bir ihtiyaç olarak ortaya çıkıyor. Osmanlı devletinin son döneminde bütün dünyanın düşmanlığını çekerek ülkenin yalnızlaşmasına yol açan sakıncalı davranışların tekrardan ve diğer ülkelerin tehdit olarak algılayabileceği söylemlerden Türk dış politikasının arındırılması gerekiyor. Tam da bu noktada, Atatürk'ün 1927'de Meclis'te okuduğu nutukta ana hatlarıyla işaret ettiği millî politika aydınlık yarınlara ışık tutuyor: yani, "belirsiz amaçlar peşinde milleti meşgul ve rahatsız etmemek" ve "medenî dünyadan insanî davranış ve karşılıklı dostluk beklemek!"

Kaynakça

Barry, B. and Wæver, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press.

Beril, D. (2004). "Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine", *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 1(4): 1-21.

Danforth, N. (2015). "Forget Sykes-Picot. It's the Treaty of Sevres that Explains the Modern Middle East", *Foreign Policy* (10 Ağustos).

Danilov, D. (1996). "Russia's Search for an International Mandate in Transcaucasus", Bruno Coppieters (ed.), *Contested Borders in the Caucasus*, Brussels: VubPress.

Deutsch, K. W. (1964). "Communications Theory and Political Integration", Philip E. Jacob and James V. Toscano (eds.), *The Integration of Political Communities*, Philadelphia: Lippincott.

Frantzman, S. J. (2021) "Turkey Prepares to Clash with Israel, Greece and EU over East Med", *The Jerusalem Post*, (16 Mart).

Rubinstein, A. Z. (1997). "The Transformation of Russian Foreign Policy," Karen Dawisha, (ed.), *The International Dimension of Post-Communist Transitions in Russia and the New States of Eurasia*, New York: M. E. Sharpe.

Şahin, D. & Sözen, A. (2022). The Complexity Effect in U.S.-Turkey Relations: The Restructuring of the Middle East Regional Security . *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 19 (74): 21-35.

Şahin, D. (2022). "Turkey's foreign policy in post-soviet Eurasia", *Middle East Policy* 29(3): 67-84.

Rusya - Ukrayna Savaşı'nın AB'nin Enerji Politikalarına Yansıması

Gülnaz Ece KESİCİ*

Özet: Enerji politikalarının temel bileşeni enerji arz güvenliğidir. Avrupa Birliği nezdinde de enerji arz güvenliği her daim önem atfedilen bir konudur. Bilhassa son dönemde Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan gelişmeler AB'nin enerji politikalarının enerji arz güvenliği ekseninde gelişim göstermesi ile neticelendi. Yaşanan enerji krizleri enerji noktasında Rusya'ya ciddi bir şekilde bağımlı olan Avrupa Birliği ülkelerinin enerji tedarikinin istikrarsız bir düzlemde seyretmesine neden oldu. Bu çalışmada Avrupa Birliği ülkelerinin enerji krizine giden süreç değerlendirilecek ve AB'nin yaşanan enerji krizleri ile şekillenen güncel enerji politikaları ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: *Avrupa Birliği, Enerji Arz Güvenliği, Enerji Politikaları, Rusya*

Giriş

Dünyada nüfusun sürekli olarak artış göstermesi, sanayileşmenin ve şehirleşmenin hız kazanması enerjiye olan gereksinimi de paralel ölçüde etkilemektedir. Enerjiye olan ihtiyacın süreklilik kazanması enerji tüketimini gün geçtikçe arttırmaktadır. Dünya geneline baktığımız takdirde ise en çok enerji tüketiminin Avrupa Birliği ülkeleri tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Diğer tarafından Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerin artan enerji ihtiyacını karşılayabilecek yeterli kaynaklara sahip olmaması AB'yi enerji konusunda köşeye sıkıştırmaktadır. Enerji tüketiminde kayda değer bir paya sahip olan AB, enerjide dışarıya bağımlı bir konumdadır.

Haritada da gördüğümüz üzere Rusya doğal gazının önemli bir kısmını fark-

* EUROPolitika EUROPolitika Research Hub | Lisansüstü Araştırma Asistanı
2017 yılında Uludağ Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirmesinin ardından Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Tarih Tezli Yüksek Lisans Programı'ndan "*Türkiye'nin Enerji İhtiyacını Kardeş Cumhuriyetler Yerine Rusya ve İran'dan Temin Etmesinin Nedenleri*" konulu tezi ile 2020 yılında mezun oldu. Çalışmalarına ve makalelerine www.ecekesici.com.tr den ulaşabilirsiniz, gek@ecekesici.com.tr.

The most important gas pipelines in Europe

Source: European Network of Transmission System Operators for Gas

B B C

Harita 1: Rusya'dan Avrupa Birliği ülkelerine ulaşan doğal gaz hatları

lı coğrafyalardan geçen boru hatları (Kuzey Akım 1, Yamal – Europe, Brotherhood, Soyuz, Trans Balkan, Mavi Akım) vasıtasıyla Avrupa Birliği ülkelerine ihraç etmektedir. Geçtiğimiz yıllarda Avrupa'nın doğal gaz ihtiyacının ise %40'ı Rusya tarafından karşılanmıştır (Horton and Palumbo, 2022).

Rusya, AB'nin enerji ihtiyacını karşılamada oldukça önemli rol oynamaktadır. Sahip olduğu doğal gaz ve petrol ile Rusya hem kendi bölgesinde hem de küresel arenada nüfuz sahibi ülke konumundadır (Kesici, 2020). Enerji pazarındaki Rus doğal gaz ve petrol hakimiyeti AB ülkelerinin zaman zaman enerji krizleri ile karşı-

laşmasına neden olmaktadır. Bilhassa Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan siyasi ve askeri gerilimler AB ülkelere doğal gaz akışının kesinti ile neticelenmesine neden olmaktadır. Doğal gaz akışının Ukrayna üzerinden gerçekleşmesi ve Rusya ile Ukrayna arasındaki çatışmaların devam etmesi AB'nin enerji arzını olumsuz yönde etkilemektedir. Rusya, enerjiyi AB ülkelerine karşı yaptırım ve güç unsuru olarak kullanmaktadır.

Doğusu Rus yanlısı olan batısı ise daha çok Avrupa'ya yakın olan Ukrayna enerji transferinde hem AB için hem de Rusya için oldukça stratejik bir mevkiye sahiptir. Bu bağlamda AB ülkelerinin enerji arz güvenliği

hassas ve kırılgan bir denge üzerindedir. Enerji piyasasındaki çalkantılar AB ülkelerinin enerji arz güvenliğini tehdit etmektedir. AB'nin Rus doğal gaz ve petrolüne olan bağımlılık hali AB ülkelerini alternatif enerji kaynaklarına ve güzergahlarına yönlendirmektedir.

1. AB'nin Enerji Politikalarına Yönelik İlk Teşebbüsleri

Enerji kaynaklarının kullanım alanının geniş olması uluslararası platformda rekabetin de iş birliğinin de enerji temelli ilerlemesine sebep olmaktadır. Enerji rekabetinde üstünlük sağlamak isteyen devletler topraklarındaki enerji kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan enerji kaynaklarına yeterli miktarda sahip olmayanlar enerji kaynaklarına sahip olan devletler ile enerji alışverişinin güvenli bir şekilde sağlanması hususunda projeler yürütmektedir.

Enerji, Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerin politikalarında da sıklıkla yer alan bir unsurdur. 28 üye ülke ile Avrupa Birliği hem ekonomik açıdan hem de siyasi açıdan oldukça nüfuz sahibidir. Enerji olgusu Avrupa Birliği açısından her yüzyılda her zaman aynı önemde kalacaktır.

18 Nisan 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Anlaşması'nın imzalanması enerji temelli birliğin kurulmasına yönelik önemli bir adımdır. Ardından kömür ve çeliğe ek olarak farklı ve çeşitli sektörlerde de ekonomik beraberliği sağlamak maksadı ile 1957 yılında Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) hayata geçti. Avrupa Ekonomik Topluluğu ortak bir pazar inşası amacını taşımaktaydı. Kömür ve çeliğin yanı sıra nükleer enerjinin özellikle ABD ve Rusya tarafından yaygın bir şekilde kullanılması nükleer enerjiye olan talebin hız kazanmasına neden oldu. Bu bağlamda da enerji merkezli bir diğer topluluk Avrupa Atom Enerjisi

Topluluğu (EURATOM) 1 Ocak 1958 yılında Roma Antlaşması'nın imzalanması ile kuruldu. Topluluğun hedefinde nükleer enerjinin kontrollü, güvenli ve barışsever politikalar kapsamında kullanılması vardır. 1965 yılına geldiğimizde ise Füzyon Antlaşması çerçevesinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu için tek bir komisyon ve tek bir konsey oluşturuldu ve Avrupa Toplulukları olarak isimlendirildi (Pamir, 2017).

2005 yılında ise Londra'da gerçekleşen görüşmede gayri resmi olarak Avrupa Enerji Politikası kabul edildi. 2007'de ise AB Lizbon Antlaşması çerçevesinde enerji politikaları resmi olarak AB gündemine girdi. Tüm bu iş birliği çalışmaları neticesinde Avrupa Komisyonu ve AB çok çeşitli ve ulusal menfaatlerin ön planda tutulduğu enerji politikaları yayınladı (Pamir, 2017).

AB'nin enerji politikalarını ciddi bir şekilde ele almaya enerji arz güvenliğinin sıklıkla tehlikeye girmesindenidir. Rusya'nın Avrupa enerji pazarına ve Ukrayna'ya yönelik hakimiyet temelli yayılmacılığı AB'yi deyim yerindeyse tedirgin etti.

2. Rusya - Ukrayna Savaşı'nın AB'ye Etkileri

Rusya'nın AB ülkelerine ihraç ettiği doğal gazın %95'i Ukrayna üzerinden geçmektedir. Ukrayna üzerinden Batı'ya doğru geçen doğal gazın 2-3 mil-

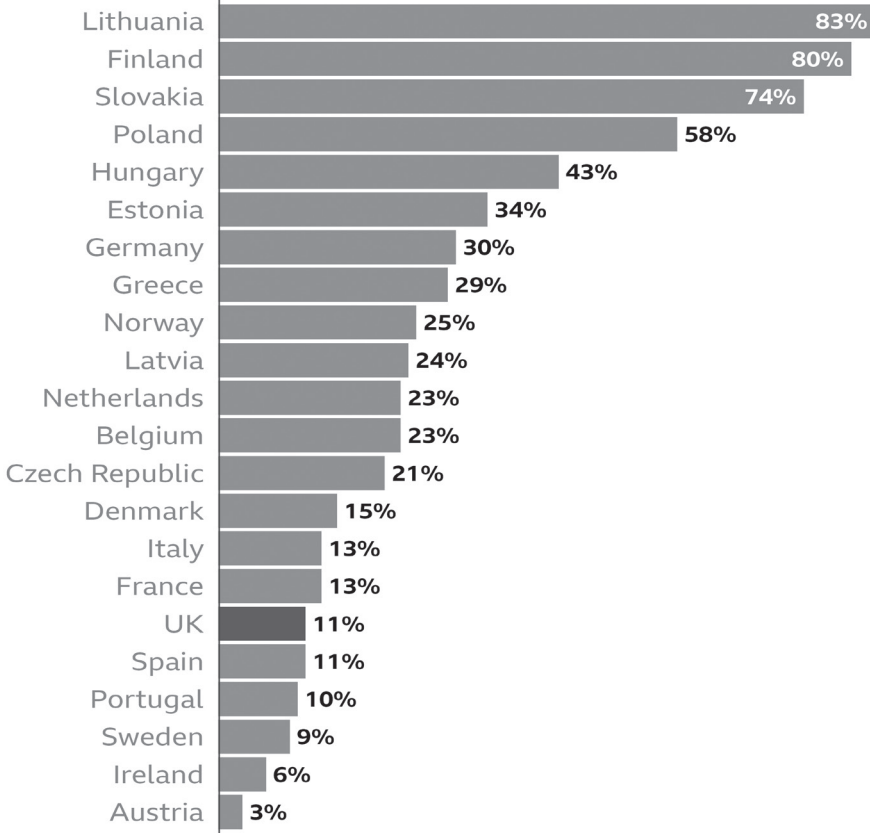
yar metre küpü Ukrayna tarafından alındığından dolayı gaz tedarikinde aksamalar meydana gelmektedir. Aynı zamanda Ukrayna aldığı doğal gazın karşılığını ödememektedir. Bu bağlamda Rusya'nın doğal gaz kesintilerini gündeme alması Avrupa Birliği ülkelerine doğal gaz akışının da durdurulması anlamına gelmektedir (Torbakov, 2001).

Avrupa Birliği'ne enerji akışında transit ülke konumunda olan Ukrayna avantajlara sahip olduğu kadar dezavantajlara da sahiptir. Ukrayna'nın Rusya ve Avrupa ekseninde kalması ülke içerisinde belirli bir istikrar yakalamasını zorlamaktadır. Enerji akışında transit ülke konumunda olan Ukrayna dışarıdan müdahalelere açıktır (Klare, 2005). Ukrayna'da meydana gelen istikrarsızlık hali ise AB ülkelerine enerji akışının olumsuz bir seyir takip etmesine neden olmaktadır. İstikrar arayışında olan Ukrayna ise tehdit unsuru olarak beliren Rusya'yı dengelemek amacıyla Batı'ya dönük politikalar ortaya koymaktadır. Rusya'nın jeopolitik anlamda genişlemesi Batı'nın menfaatlerini tehdit etmektedir. Batı'dan mali yönden desteklenen Ukrayna'nın Avrasya ile olan bağları kopartılmak istenmektedir. Zbigniew Brzezinski de Ukrayna'nın bağımsız bir devlet olabilmesi için Avrasya yerine Orta Avrupa'nın bir parçası olması gerektiğini belirtmektedir (Brzezinski, 2018).

Paylaşılmaz bir değere sahip olan Ukrayna yaşanan krizlerin de merkezi-

European countries importing Russian oil

Percentage of country's total oil imports coming from Russia

Source: International Energy Agency, November 2021

B B C

Harita 2: Rusya'nın doğal gaz ihraç ettiği Avrupa ülkeleri

dir. Rusya ve Ukrayna çatışmalarının süreklilik kazanması AB ülkelerini enerji tedarikinde çözüm yolu bulmaya zorlamaktadır.

Rusya'nın enerjisi silah olarak kullanılması AB ülkelerini tedirgin etmektedir. Rusya'nın 24 Şubat 2022'de Ukrayna'ya saldırı düzenlemesi enerji fiyatlarının da yükselmesine neden oldu. Diğer taraftan Rusya'nın ener-

ji ödemelerinde euro ve dolar yerine ruble talebi de Avrupa Birliği ülkelerini köşeye sıkıştırmaktadır. Daha önce ruble talebini reddeden Bulgaristan, Danimarka, Finlandiya, Hollanda ve Polonya'ya doğal gaz akışını kesmişti. Enerjisi şantaj olgusu olarak kullanan Rusya AB ülkelerinin kış öncesi enerji depolarını doldurmasını zorlaştırmayı hedeflemektedir (BBC, 2022). Endüstride tamamen do-

ğal gaza bağımlı olan Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine yılda 55 milyar metreküp doğal gaz akışını (Pamir, 2017) sağlayan Kuzey Akım Boru Hattı 1'in kapasitesinin aşagısında çalışması ve bakım baha-nesi ile akışın durdurulması Avrupa Komisyonu'nun devreye girmesi ile neticelendi. Avrupa Komisyonu do-ğal gaz tüketiminin %15 kısılması ile ilgili AB ülkelerine uyarıda bulundu. AB'ye üye ülkelerin bir kısmı çağrını onaylarken bir kısmı ise karşı çıktı (TASS.RU, 2022). Buna ek olarak Rus doğal gazının direkt olarak Almanya'ya transfer edilmesi yönündeki proje olan Kuzey Akım Boru Hattı 2'nin Alman Hükümeti tarafından devam ettirilmeyeceği bildirildi (IEA, 2022). Almanya doğal gaz açığını LNG ile doldurmayı açıkladı.

Rusya'nın Ukrayna üzerine gerçekleştirdiği saldırı hali hazırda devam eden küresel enerji krizinin artış gös-termesine yol açtı. Bununla birlikte alınan tedbirlerin ve yaptırımların somut bir düzlem üzerinde gerçekleş-memesi krizin uzun bir süre devam edeceğini düşündürmektedir.

3. Rusya - Ukrayna Savaşı'nın AB'nin Enerji Politikalarına Yansımaları

Enerji çıkmazına giren AB'nin enerji tedarikinde ithalata olan bağımlılığı enerji politikalarına da yansımaktadı. Geleneksel enerji kaynakları olan kömür, petrol ve doğal gaz ihtiyacı- nın karşılanmasında sorunlar yaşayan AB ülkeleri yenilenebilir enerji

kaynaklarına yönelik çalışmalara da ağırlık vermektedir. Her ne kadar enerji kaynaklarında çeşitliliğe yöne- lim olsa da BP'nin 2018 enerji rapo- runa göre AB'nin enerji tüketiminde petrol ve doğal gaz payının 2040'a ka- dar yerini koruyacağı belirtiliyor (BP Energy Outlook, 2018). Farklı enerji kaynaklarına ve güzergahlarına yö- nelim başladı.

AB ülkeleri Rusya tarafından uy- gulan enerji kesintilerinin önüne geçmek ve enerji arz güvenliğini sağ- lamak maksadı ile enerjiye olan ihti- yacın azaltımına ve hem ülke içinde hem de ülke dışındaki kaynakların çeşitlendirilmesine yönelik politika- larına ağırlık vermektedir (Uğurlu, 2009). Alternatif güzergahların ve kaynakların oluşumu ise Rusya'nın nüfuzunu sarsacağından dolayı Rus- ya Avrupa Birliği ülkelerine enerji transferindeki tekeli sürdürme he- defindedir (Klare, 2006).

Geçtiğimiz günlerde oldukça önem- li bir adım Uluslararası Enerji Ajansı tarafından atıldı. Uluslararası Ener- ji Ajansı AB'nin Rus doğal gazına bağımlılığını azaltmak yönünde 10 maddelik bir plan hazırladı ve kamu- oyuna sundu. 10 maddelik plan kap- samında Rusya ile yeni gaz tedariki- ne dair anlaşmaların yapılmayacağı, Rus enerji kaynakları yerine alterna- tif enerji kaynaklarına yönelineceği, doğal gazda depolamaya geçileceği, yeni rüzgar ve güneş enerjisi ile ilgili çalışmalara ağırlık verileceği, biyo- enerji ve nükleer enerji üretiminin

arttırılacağı, tüketicileri fahiş fiyatlardan korumak için önlemler alınacağı, fosil yakıtlı kazanlar yerine ısı pompalarının kullanılacağı, enerji verimliliğinin ve tasarrufunun sağlanacağı, karbon salımından arındırılmış enerji kaynaklarının tercih edileceği belirtilmektedir (IEA, 2022).

Enerji ihtiyacının %35'inden fazlasını Rusya'dan temin eden AB Rus doğal gazına bağımlılığını ortadan kaldırma yönünde bir yol haritası çizmektedir. Enerji krizi ile mücadelede eden AB ülkeleri enerji tasarrufuna ve gaz stoklarını doldurmaya odaklanmaktadır. Her ne kadar Rus gazına olan bağımlılığını sonlandırma hedefinde olan AB gaz depolarının dolması için Rusya'dan doğal gaz alımına devam etmek mecburiyetindedir. AB ülkeleri Rusya ile olan enerji ilişkilerini kestiği takdirde Rus doğal gazına alternatif olarak Azerbaycan, Cezyir ve Norveç'ten doğal gaz alımını arttırma planlanmaktadır. TANAP'ın Avrupa ayağı olan TAP'ın kapasitesinin arttırılması AB gündemindedir. AB Enerji Komiseri Kadri Simson'ın Azerbaycan'a gerçekleştirdiği ziyaret sırasında TAP'ın kapasitesinin 8 milyar metreküpten 10 milyar metreküpe arttırılması ile ilgili açıklamaları bu durumu doğrulamaktadır. AB ülkelerinin REPowerEU planı 2030'dan önce Rus fosil yakıtlarına olan bağımlılığı sona erdirmektir. Alternatif doğal gaz kaynaklarına odaklanan planda enerji verimliliği de ön planda tutulmaktadır. Kısa vadede doğal gazın Afrika ve ABD'den sağlanması

planlanmaktadır. İlerleyen dönemlerde ise kömür ihtiyaç duyulabileceğinin altı çizilmektedir. AB her ne kadar iklim ve çevre bakımından kömürü tercih etmekte tereddüt yaşasa da elektrik sektöründe kömür ve biyoyakıtın önemli olduğu belirtilmektedir. Kömür ihtiyacının %30'u da Rusya'dan karşılandığı için AB'nin kömür konusunda da zorluk yaşaması muhtemeldir. Yaşanan enerji krizi AB ülkelerini karbondan arındırma hedefini taşıyan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın (European Commission) belirlediği maddelerin uygulanmasında zorluklara yol açmaktadır. Kömüre olan zorunlu yönelim ise bu durumu kanıtlar niteliktedir. AB ülkelerinin enerji ile mücadele kapsamında bir diğer önemli önlemi ise yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili projelerin hızlandırılmasıdır. Bilhassa güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi santrallerinin potansiyelini arttırma ve LNG (sıvılaştırılmış gaz) hususunda projeler gerçekleştirilmektedir. Rusya'ya olan bağımlılık halinden bir an önce çıkmak isteyen AB ülkeleri her türlü enerji kaynağından yararlanmak için ekstra yatırımlar gerçekleştirmektedir (McGrath, 2022).

AB ülkeleri çok çeşitli projeler ve politikalar ile enerji krizinin üstesinden gelmeye çabalamaktadır.

Sonuç

Dünyada birçok kriz ve savaş kaynaklarının dağılımında ve paylaşımındaki dengesizlikten kaynaklanmaktadır. Enerji pazarındaki dengeleri sarsan

Rusya-Ukrayna Savaşı, enerji kaynaklarının değerini bir kere daha kanıtladı. Enerji alanındaki Rusya kaynaklı kargaşa devrinden her ülke farklı ölçülerde etkilendi. Bu bağlamda menfaatlerin, kazançların ve hırsların ön planda tutulduğu dünya siyasetinde kalıcı bir barış ortamını düşünmek oldukça optimist bir bakış açısı olur. Enerji krizinin etkileri uzunca bir süre ülkelerin gündemini etkilemeye devam edecektir.

Uluslararası ilişkilerin ve iş birliklerinin hızla değiştiği çağımızda enerji kaynakları ülkelerin iç ve dış politikalarında her dönemde ağırlığını hissettirmektedir. Bilhassa enerji arz güvenliği her ülkenin enerji politikasında başat bir aktör olarak yer almaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri nezdinde de enerji arz güvenliği yeni bir mesele değildir. Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan'ı işgali ile başladığı süreç 2014 yılında Kırım'ı işgali ile devam etti ve son olarak Rusya – Ukrayna Savaşı'nda Rusya'nın enerji faktörünü tekrar şantaj unsuru olarak kullandığı zaman AB ülkeleri önlerinde fazla bir seçeneğin olmadığını anladı. Bu bağlamda AB ülkelerinin ya Rusya'ya olan enerji bağımlılığının önüne geçmesi gerek ya da Rusya'ya yönelik yaptırım uygulaması gerekmektedir. AB ülkeleri Rusya'ya olan enerji bağımlılığını kademeli olarak azaltma ve Rusya ile enerji ilişkilerini sonlandırma yönünde politikalar izlemektedir. Bilhassa Almanya'nın yılda 55 milyar metreküp doğal gazın transfer edileceği Kuzey Akım 2'nin durdurulması

yönünde aldığı karar Rusya'ya yönelik ciddi bir yaptırım oldu. Bu yaptırımın ilerleyen dönemlerde de devam edip etmeyeceği ise kesin değildir.

Her ne kadar AB ülkeleri enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesiyle ilgili görüşler beyan etse de ilk etapta bu durumun AB ülkelerini zorlayacağı muhtemeldir. AB ülkelerinin uzun vadedeki planlarında yenilenebilir enerji kaynakları yer almaktadır. Şu anki enerji krizinin aşılmasında ise Yeşil Mutabakat kapsamında yenilenebilir enerji kaynakları üzerine yönelim etkin bir çözüm sunmamaktadır. Diğer çözüm yollarında ise kömür ön plana çıkmaktadır. Kömür ihtiyacının da önemli bir kısmının Rusya'dan tedarik edilmesi AB ülkelerinin enerji arz çeşitliliğini arttırma politikalarını çıkmaza sokmaktadır. Enerji arz güvenliği üzerindeki Rusya baskısının önüne geçilmesindeki diğer seçenek olan LNG (sıvılaştırılmış gaz) ise ancak kısa vadede bir çözüm sunabilir. AB ülkelerinin enerji arz güvenliği ekseninde gündeme getirdiği bir diğer seçenek ise Azerbaycan doğal gazının Türkiye üzerinden AB ülkelerine transferidir.

AB ülkeleri enerji arz güvenliğinin temini için her türlü alternatifi değerlendirerek enerji politikalarına dahil edeceği muhakkaktır. Enerji arz güvenliği tehdidi ile karşı karşıya kalan AB ülkelerinin enerji arz güvenliği çözümleri kısa dönemde zorluklarla karşı karşıya kalabilir fakat uzun dönemde olumlu etkilerini gösterecektir.

Kaynakça

- BP. (2018). *BP Energy Outlook 2018*. Erişim Adresi (24.07.2022): <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2018.pdf>
- European Commission. *Clean energy for all Europeans package*. Erişim Adresi (27.07.2022): https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans-package_en
- Horton, J. and Palumbo, D. (2022, 26 Temmuz). *Russia sanctions: Can the world cope without its oil and gas?*. Erişim Adresi (26.07.2022): <https://www.bbc.com/news/58888451>
- IEA. (2022, 21 Mart). *Energy Fact Sheet: Why does Russian oil and gas matter?*. Erişim Adresi (26.07.2022): <https://www.iea.org/articles/energy-fact-sheet-why-does-russian-oil-and-gas-matter>
- IEA. (2022). *A 10-Point Plan to Reduce the European Union's Reliance on Russian Natural Gas*. Erişim Adresi (27.07.2022): <https://www.iea.org/reports/a-10-point-plan-to-reduce-the-european-unions-reliance-on-russian-natural-gas>
- Kesici, G.E. (2020). *Türkiye'nin enerji ihtiyacını kardeş cumhuriyetler yerine Rusya ve İran'dan temin etmesinin nedenleri* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Klare, M. (2006). *Kan ve Petrol*. (ss. 176-177). İstanbul: Marka.
- Klare, M. (2005). *Kaynak Savaşları*. (ss. 68.). İstanbul: Devin.
- McGrath, M. (2022, 8 Mart). *Climate change: EU unveils plan to end reliance on Russian gas*. Erişim Adresi (27.07.2022): <https://www.bbc.com/news/science-environment-60664799>
- Pamir, N. (2017). *Enerjinin İktidarı*. (ss.337-339). İstanbul: Hayykitap.
- TASS.RU. (2022, 26 Temmuz). *B EC согласовали компромисный план сокращения потребления газа*. Erişim Adresi (26.07.2022): <https://tass.ru/ekonomika/15311497>
- Torbakov, I. (2001). Rusya'dan Ayrı ya da Rusya'nın Bir Parçası: Ukrayna-Rusya İlişkilerinin Kederli Bir Destanı, *Avrasya Dosyası Rusya Özel*, 6 (4), ss. 304-309).
- Uğurlu, Ö. (2009). *Çevresel Güvenlik ve Türkiye'de Enerji Politikaları*. (ss. 128-129). İstanbul: Örgün.
- Zbigniew, B. (2018). *Büyük Satranç Tahtası*. (ss. 171-172). İstanbul: İnkılap.

İngiltere’de Johnson’un İstifasıyla Yeni Lider Arayışı (1)

Pınar TORLAK

İngiltere, kabinedeki istifa kriziyle sarsıldı, o sarsıntılar Başbakan Boris Johnson’u koltuğundan etti. Başbakan Johnson, 2019 yılında seçildiği Muhafazakâr Parti liderliği ile üstlendiği başbakanlık görevini 3 yıl sonra, 7 Temmuz 2022’de istifayla sonlandırdı. Johnson’un ardından İngiltere, yeni lider arayışına girdi; iktidardaki Muhafazakâr Parti’nin başına geçmek isteyen bakanlar ve milletvekilleri için kıran kırana bir mücadele başladı.

Peki Johnson’u istifaya götüren süreç neydi?

İktidar partisinin lider arayışı ve paralelinde yeni başbakan adayları kimler oldu?

Çalkantılı süreç İngiliz Muhafazakâr Parti’nin oylarına nasıl yansıyor, İngiltere’nin yeni başbakan adaylarının Türkiye tutumu nasıl şekillenecek?

İngiltere Başbakanı Johnson’ı İstifaya Götüren Süreç

İngiltere’deki hükümet krizi, kabinede Maliye Bakanı olarak görev yapan Rishi Sunak ve Sağlık Bakanı Sajid Javid’in 5 Temmuz günü istifasıyla tetiklendi.

Sağlık ve Maliye Bakanlarının istifalarının ardından Başbakan Johnson hemen istifa depreminin hasarını giderecek adımı attı ve bakanların yerine yeni isimleri görevlendirdi. Ancak bu görevlendirmeler depremin yıkıcı etkisini gidemedi. Sarsıntılar birbirini izledi, Maliye Bakanı Sunak’ın 5 Temmuz günü öncülük ettiği istifa furyası iki gün içinde dalga dalga yayıldı bakan, bakan yardımcılarının da aralarında bulunduğu 50’den fazla milletvekili istifasını duyurdu. Öyle ki Johnson’un istifa eden Maliye Bakanı Sunak’ın yerine göreve getirdiği yeni Maliye Bakanı Nadhim Zahawi bile göreve geleli 36 saat dolmadan başbakana istifasını sundu. Zahawi, istifa mektubunda “İçinde bulunulan durum sürdürülebilir değil ve daha

da kötüleşecek. Şimdi doğru şeyi yapmalı ve gitmelisiniz” sözleriyle kendi istifa mektubunda Başbakan Johnson’u da istifaya çağırırdı.

Birbiri ardına gelen istifalar İngiliz hükümetinde derin bir çatlak oluştururken, ana muhalefet lideri Keir Starmer de “Hükümet çöküyor, İngiltere’ye taze bir başlangıç gerekiyor” dedi ve erken seçim çağırısı yaptı.

Aslında çok değil daha bir ay öncesinde Johnson’ın lideri olduğu Muhafazakârlar parti içinde güven oylamasına gitmiş, Johnson 359 milletvekilinden 211’nin oyunu almıştı. Güven oylamasındaki 148 fire aslında tehlike çanları çaldığının sinyaliydi.

Johnson’ı Yıkan Skandallar

Johnson’ın 3 yıllık görev sürecine baktığında en dikkat çekici gelişme İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden ayrılmasıydı. Johnson hükümeti öncesi

temelleri atılan ancak beklemede olan Brexit, Johnson ile hayata geçti. Hükümete göre başarı sayılan bu ayrılık İngiltere için önemli bir ekonomik maliyete dönüştü. AB vatandaşlarının ülkelerine dönüşü İngiltere’de işgücü açığına neden oldu. OECD verilerine göre Brexit referandumunun ardından Avrupa Birliği’nde kişi başına gelir yüzde 8,5 artarken, İngiltere’de bu artış yüzde 3,5’te kaldı.

Sadece ekonomi değil, Brexit sonrasında dünyanın karşı karşıya kaldığı Covid-19 salgını da Başbakan Johnson için önemli bir imtihan oldu. Çünkü Johnson bu süreçte salgını hafife almak ile eleştirildi; hatta başbakanı olduğu hükümetin koyduğu kuralları ihlal ederek Başbakanlık Konutu 10 numarada özel partiler düzenledi. Covid-19 kısıtlamalarının hiçe sayıldığı bu partilerden ikisinin Kraliçe Elizabeth’in eşi Prens Philip’in cenazesinden hemen önce

yapıldığı ortaya çıkınca tepkiler çığ gibi büyüdü. Johnson, karantina kurallarına uymadığı için özür dilese de bu partiler Johnson'ın adının yanına "skandal" olarak eklendi.

Johnson'ın kendisinden 24 yaş küçük Muhafazakâr Parti'nin eski iletişim danışmanı Carrie Symonds ile yaşadığı aşk da gündeme gelen bir diğer konuydu. Johnson'ın evliyken Symonds ile yasak aşk yaşadığı iddia edildi. Sonrasında ikili evlendi ama bu kez de Johnson'ın hükümet ile ilgili aldığı kararlarda Symonds'ın etkili olduğu öne sürüldü. Tüm bunlar Başbakan Johnson'ın hanesine olumsuz yazılıyor, istifa sesleri yükseliyordu ancak asıl kırılma, Muhafazakâr Parti'nin Parlamento Grup Yöneticisi Chris Pincher hakkında çıkan taciz iddialarıydı. Pincher'ı bu göreve şubat ayında Johnson getirmişti. Johnson önce taciz iddialarından haberdar olmadığını söyledi sonra ise baskılara dayanamadı ve Pincher hakkındaki taciz iddialarından haberdar olduğunu kabul etti; "Pincher'ı atamam hataydı" dedi.

İşte bu itiraftan sonra partisindeki tepki sesleri istifaya dönüştü, o istifalar Johnson'ın hükümetteki sonunu getirdi.

Johnson, 7 Temmuz'da hem parti liderliğinden hem de başbakanlıktan istifasını açıkladı ama hemen görevi bırakmadı. Muhafazakâr Parti üyeleri yeni lideri ve dolayısıyla başbakanı Eylül ayında yapılacak parti kongre-

sinde belirleyecek. Johnson, yeni lider seçilene kadar göreve devam edecek ama Johnson'ın görevi bırakma kararı otomatik olarak liderlik yarışını başlatmış oldu.

İngiltere'de Liderlik Yarışı

Johnson'ın istifasını takip eden 5 gün içinde parti içinde 11 isim liderliğe soyundu. Bu isimlerden Pakistan asıllı eski Sağlık Bakanı Sajid Javid, Ulaştırma Bakanı Grant Shapps ve Milletvekili Rehman Chishti daha oylamaya katılmadan yarıştan çekildi.

Seçim sürecini yürüten 2022 Komitesi Başkanı, Milletvekili Sir Graham Brady yarışta 8 adayın olacağını açıkladı. O adaylar arasında istifa sürecine öncülük eden Hint kökenli eski Maliye Bakanı Rishi Sunak da vardı. Hint kökenli başka bir isim olan İngiltere ve Galler Başsavcısı Suella Braverman, Irak kökenli Milletvekili Nadhim Zahawi, Nijerya kökenli eski Eşitlikler Bakanı Kemi Badenoch, Dışişleri Bakanı Liz Truss, Uluslararası Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Penny Mordaunt ve milletvekilleri Jeremy Hunt ile Tom Tugendhat ise liderlik yarışındaki diğer adaylardı.

Adayların yarışta kalabilmesi için en az 20 milletvekilinin desteği gerekiyor. Sonrasında ise girilecek oylama turlarında en az 30 milletvekilinin oyuna ihtiyaç duyuluyor. Her oylamada en az oyu alan aday elenerek, iki aday kalana kadar oylama turlarına devam ediliyor. Bu kapsamda Avam Kamara'sında 13 Temmuz'da

başlayan oylamalar 20 Temmuz'a kadar devam etti. Her oylamada yeterli oyu alamayan aday elendi ve son oylamada 3 isim yarıştı; Eski Maliye Bakanı Rishi Sunak, Dışişleri Bakanı Liz Truss ve Uluslararası Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Penny Mordaunt. Oylamanın sonunda Sunak 137, Truss 113 ve Mordaunt 105 oy aldı. Mordaunt'un da elenmesiyle yarış bundan sonra kongrede Sunak ile Truss arasında geçecek.

Sunak ile Truss'un Liderlik Yarışı

İngiltere, Truss ve Sunak'ın liderlik yarışına kilitlendi. İki adayın belirlenmesi için milletvekilleri oy kullanmıştı. Bundan sonraki süreçte Muhafazakâr Parti'nin ülke genelindeki 160 bin üyesinin iradesi esas alınacak. Bu kapsamda üyeler, posta veya çevrimiçi oy kullanımıyla yeni liderlerini seçecek. Oylamanın ardından hem partinin yeni lideri hem de İngiltere'nin yeni başbakanı 5 Eylül'de açıklanacak.

Liderlik yarışındaki iki aday ise seçim kampanyası kapsamında vaatlerini sıralıyor, canlı yayında kozlarını paylaşıyor. Adaylar daha çok ekonomi üzerine yoğunlaşıyor. Sunak, enflasyonu kontrol altına aldıktan sonra vergileri düşürmeyi vadederken, Truss vergi indirimini ile boğulan ekonomiye nefes aldırma sözü veriyor. Sunak'ın da gündeminde vergi indirim var ama Truss rakibine göre daha net şekilde vergi indiriminden yana tutum sergiliyor. İki aday savunma bütçesi konusunda da ayrışıyor; Sunak bütçeyi aynı düzeyde korurken, Truss savunma bütçesinin artırılması gerektiğini düşünüyor. Truss'a göre İngiltere'nin büyümesine engel olan AB yasaları da gözden geçirmeli.

Oylamalarda en fazla milletvekili desteğini Sunak alsa da Truss İngiliz siyasetinin yükselen yıldızı olarak yorumlanıyor. Truss, İngiltere'nin ikinci

kadın dış işleri bakanı. “Tuttuğunu koparan” birisi olarak tanımlanıyor. Muhafazakâr Parti’nin başına gelirse İngiltere’nin Margaret Thatcher ve Theresa May’den sonra üçüncü kadın başbakanı olacak. Truss’ın politik çizgisi ve duruşu “Demir Leydi” lakaplı ilk kadın başbakan Margaret Thatcher’a benzetiliyor. Truss’ın okul yıllarında bir oyun sırasında Thatcher’ı canlandırmış olması da “Demir Leydi”nin izinden gitmeyi daha o yıllarda kafasına koymuş olabileceği yorumlarına neden oluyor.

Yeni Başbakan ile İngiltere-Türkiye İlişkileri

Boris Johnson, Türk kökenli bir başbakanı. Başbakanlığı döneminde Türkiye ile İngiltere arasında bir yakınlaşma süreci başlamıştı. Peki Johnson’ın yerine gelecek isim ile Türkiye’nin ilişkileri nasıl şekillenecek?

Aslında yeni başbakanın Sunak ya da Truss olmasının Türkiye ile ilişkilerde büyük bir değişime yol açması beklenmiyor. İş birliğinin liderden bağımsız ilerleyeceği düşünülüyor. Çünkü İngiltere için Türkiye’nin stratejik konumu çok önemli, hala AB üyesi olamayan Türkiye için de İngiltere’nin dostluğu yabana atılmaz. İngiltere ve Türkiye’nin özellikle savunma sanayi, yeşil dönüşüm konusunda iş birliği de örtüşüyor.

Ülkelerin çıkarları açısından ilişkilerin liderden bağımsız ilerleyeceği düşünülse de aday Truss’ın İngiliz basınına yansıyan göçmen krizi ile mü-

cadele planı Türkiye’den tepki aldı. İddiaya göre **Truss**, milletvekilleri ile buluştuğu özel bir toplantıda göçmen kriziyle mücadele için **Ruanda** ile yapılan anlaşmanın genişletilmesi kapsamında göçmenleri alması için Türkiye ile müzakere başlatılması gerektiğini savundu.

İddia, seçmenin kulağına hoş gelmesi açısından sarf edilmiş bir söz olarak yorumlansa da Türkiye Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç, iddiaya ilişkin “Türkiye herhangi bir ülkenin sığınmacı kampı veya sınır muhafızı olmayacak, üçüncü ülkelerin uluslararası yükümlülüklerini hiçbir şekilde devralmayacaktır” dedi.

Pınar TORLAK | EURO Politika Dergisi Dış Haberler Sorumlusu

*Haber Analiz yazımızı EUROPolitika NEWS Podcast kanalımızda dinlemek için aşağıdaki karekodunu okutarak linkimize ulaşabilirsiniz.

Güneşin Altında Gölgede Kalanlar: İklim Mültecileri

Sanem Ecem AKÇAY*

Göç, insan ile mekân arasındaki bağın çeşitli nedenlerle zedelenmesi sonucunda bireylerin buldukları mekânı terk ederek başka bir mekâna belirli bir süre için ya da yerleşme niyetiyle gitmesidir. Göç olgusunu yalnızca bir hareketlilik olarak görmemek gerekir. Çünkü neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan göç; ekonomik, siyasi ya da toplumsal nedenlerle insanların yaşadığı yeri terk edip daha iyi bir yaşam aramak için başka bir yere yerleşme istencinin dışavurumudur. Fakat önyargı göç olgusunun arkasında bir gölgedir, gittikleri yerde birlikte belirirler. Bu yüzden hareketliliğin öznesi olan insanların hukuksal statüsünün belirlenmesi oldukça önemlidir. İç çatışmalar, savaşlar ve iklim kriziyle çevrilmiş olan günümüz şartlarında insanların düzensiz hareketliliği AB'nin gündeminde bir kriz konusudur. İklim krizinden kaynaklı göç günümüz ve geleceğimiz için alarm çalması gereken bir konudur. Ancak

buna rağmen iklim mültecilerinin korunması için yeterli yasal yapı oluşturulmamıştır. Üstelik çevresel koşulları nedeniyle yerinden olan kişiler bir güvenlik sorunu olarak görülmektedir. Göç, insan ile mekân arasındaki bağın çeşitli nedenlerle zedelenmesi sonucunda bireylerin buldukları mekânı terk ederek başka bir mekâna, belirli bir süre için ya da yerleşme niyetiyle gitmesidir (Ekici-Tuncel, 2015). Göç kelimesinin kökeni Türkçe'de görmekten gelir. Temelde bir topluluğun yaşamını daha iyi hale getirmek ya da onu mümkün kılmak için başka bir yer arayışıdır. Bu yüzden göç olgusunu yalnızca bir hareketlilik olarak görmemek gerekir.

Göç, tarih boyunca çeşitli nedenlerle ortaya çıkan bir olgudur. Bir toplumun en hatıralarını taşıyan efsaneleri ve mitleri genellikle göç konusunu işler. Örtük bellekte çaresizlik ve umutla kodludur. Eski imgeleri çağırırsa bile tanıdık bir yabancı olmaya devam

* EUROPolitika EUROPolitika Research Hub | Lisansüstü Araştırma Asistanı | Ankara Üniversitesi SBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi | Lisans

eder çünkü insanlarla birlikte yenilenir. Örneğin kapitalizm ve ardından küreselleşmeyle birlikte göç başka bir boyut kazanmıştır. Genellikle az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru seyreden dış göç ve dış göçe bağlı politikalar söz konusu boyutun içeriğini oluşturur (Aksoy, 2012). İnsanların göç etme nedenleri de tıpkı göçün kendisi gibi çoğalmıştır. İklim göçü, eğitim kaynaklı göç, beyin göçü ve emekli göçü sebepler arasındaki yerlerini alır. Bu metin kapsamında göç biçimlerinden sığınmacılar ve mültecilere; göç nedenlerinden iklim göçüne odaklanılacaktır.

Göç, uyum politikaları ve önyargılarla birlikte belirir. Bu yüzden hareketliliğin öznesi olan insanların statüsünün belirlenmesi oldukça önemlidir. (Ziya,2012) Uluslararası hukukta mülteci, sığınmacı ve göçmen terimleri kullanılır. Çeşitli nedenlerle başka bir ülkeye sığınan kişilere mülteci denir. Ancak mültecilik bir hukuksal

statünün adıdır. Sığınmacı, korunma altında olup henüz başvuru süreci sonlanmamış kişilere denir. Göçmen için durum ekonomik ve sosyal imkanların iyileştirilmesiyle alakalıdır. Haklı sebepten kaynaklanan korkudan ziyade eğitim ve çalışma amacı ön plandadır. Mülteci statüsü, Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesi'ne getirdiği coğrafi sınırlama ilkesi nedeniyle yalnızca Avrupa'dan sığınma amacıyla gelen kişilere verilir. Sığınmacı statüsüyle Türk hukukunda yoktur. Zaten sürekli gündemde olan "isimlendirme" kargaşasının asıl sebebi ulusal hukukla uluslararası hukuk arasındaki kavram farklılığıdır.

BM'ye göre bir yere yerleşme niyetini göstermek için kişilerin bir yıldan daha uzun bir süre boyunca söz konusu yerde yaşamaları gerekir. Aksi halde uluslararası göçten bahsedilemez. Uluslararası Göç Örgütü'nün 2020 raporuna göre 272 milyon kişinin uluslararası göçmen durumunda-

dır. 2050 öngörülerinde bu sayısının 400 milyonu aşması beklenmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek komiserliğinin 2021 sonu verilerine göre ise yaklaşık 90 milyon kişi zorla yerinden edilmiştir. Bunların 27 milyonu mülteci, 4 milyonu ise sığınmacılardır. Bu yüzden ulusüstü yapıların yaklaşımı son derece önemlidir. 1990'lara kadar AB bu konuda ortak bir tutum sergilememiştir. Fakat zamanla AB ülkelerinin hayat imkanlarından yararlanmakta istekli kitlelerin sayısındaki artış; özgürlük, güvenlik ve adalet alanı oluşturma amacı taşıyan birliğin yaklaşımında değişime neden olmuştur. Amsterdam Anlaşması'yla göç ulusüstü düzenleme alanına girmiştir. Buradaki temel neden elbette ekonomi ve güvenlidir. Güvenliğin içeriği milli güvenlik değil, toplumsal güvenlidir. Kimlik bazlı yaklaşım söz konusudur. Yani

göç konusunun "Avrupalılaştığı" söylenebilir (Balcılar, 2022).

Temmuz 2017'de Avrupa Birliği ve Göç Krizi başlıklı belgede yaklaşımı daha da nettir, göç konusu bir kriz olarak ele alınmıştır. Devletlerin bakış açılarıyla göç istenen ve istenmeyen göç biçiminde ayrılır. İstenen göç ekonomik odaklıdır, ihtiyaç duyulan iş gücünün ülkeye girişi demektir. İstenmeyen göç ise iltica ve ailelerin birleşimidir. İltica dil, din, ırk, belirli bir sosyal gruba mensup olmak gibi çeşitli nedenlerle kişilerin başka bir devletin sınırlarında yaşaması durumunu anlatan uluslararası bir koruma statüsüdür. Dolayısıyla başvuru ve inceleme gibi prosedürleri içerir. 1951 Cenevre Statüsü 'ne göre bu kişilere mülteci statüsü ya da buldukları ülkenin hukuksal düzenlemelerine göre geçici koruma statüsü

verilir. Göçmenlerin genellikle aileleriyle birlikte bu hareketliliğe dahil olduğu düşünüldüğünde ailelerin birleşiminin önemi açıktır. Burada gündeme oturan şeyse düzensiz göçtür. Ülkeye yasal veya yasadışı giriş, yasallaştırılmış ya da yasadışı ikamet, yasadışı veya yasal çalışma ya da işsizlik kıstaslarıyla altı türden oluşur (Şemşit, 2018). Bu tasnifin nedeni kişinin durumunun belirsizliğe varacak şekilde değişken durumda olmasıdır. Devletlerin düzensiz göçü güvenlik sorunu olarak algılamasının diğer yüzü göçmenlerin güvencesizliğidir.

Çevresel değişimler her çağda göçün nedeni olmuştur. Ama iklim ve çevresel değişim, mekânsal davranışı otomatik olarak harekete geçiren bir mekanizma gibi kavranmamalıdır. Hareketlilik sosyal gruplar ve bölgelerin kendilerine özgü hassasiyetlerinden etkilenir. Sosyal ve ekonomik çarpan etkisinin de atlanmaması gerekir. Örneğin iklim göçü tarım alanlarındaki verimsizlikten ya da çölleşme nedeniyle gerçekleşebilir. Ancak burada tanıdık olmayan unsur, iklim krizine sürüklenmiş olmamıza rağmen çok sayıda insanın iklim değişikliğine ve iklim krizine ilişkin şüpheli bakış açısıdır. Bilimsel çalışmalara göre 21. Yüzyıl antropojenik iklim değişikliğinin tahakkümündedir. Çevresel faktörlere bağlı göçün bir türü olan afetler nedeniyle göçteki artış, iklim kriziyle neden-sonuç döngüsü içinde bağlıdır. İklim değişikliğiyle birlikte yaşanan deniz seviyelerindeki yükselme, olağandışı hava olayla-

rı, kuraklık ve hatta salgınlar gündemimizi oluşturmaktadır (Ilık Bilben, 2018). Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC'nin raporlarında ele aldığı üzere iklim değişikliği göç konusunda büyük bir etkidir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'ne göre ise iklim değişikliğinden kaynaklanan göçün dört unsuru vardır. İlk olarak ani ve yavaş başlangıçlı olmak üzere hava koşullarına bağlı doğal afetler, insani acil durumlar ve artan nüfus etkileri göçün nedeni olabilmektedir. İkincisi iklim değişikliği etkilerinin insanların yaşam koşullarını tehdit etmesi, sağlık, gıda ve su güvenliğini zedelemesi durumudur. Bu durumda kırsal alanda yaşayan nüfusun kaynak yetersizliği nedeniyle sıkışmasına neden olur. Üçüncüsü yükselen deniz seviyeleri ve ada ülkelerin sular altında kalmasıdır. İklim mülteciliği konusunda tehlikede olduğu vurgulanan burada yaşayan nüfustur. Deniz seviyesinin yükselmesi yalnızca uzak ada ülkelerini tehdit eden bir sorun değildir. IPCC raporlarına göre iklim değişimi nedeniyle Türkiye'de deniz seviyesinin 74 cm artması beklenmektedir (IPCC, 2019). Bur durumda deniz seviyesinin yalnızca İstanbul ve İzmir'de 50 cm yükselmesi durumunda 252.000 kişinin taşkınlarla karşılaşacağı öngörülebilir. Dördüncüsü ise iklim değişikliğinin doğal kaynaklar üzerindeki etkisinin rekabeti artırmasından kaynaklıdır. Her durumda iklim değişikliğinden kaynaklanan göç çok kutupludur (Gökpınar, 2018). Çünkü çevresel değişim bir kez ortaya çıktığında ülke sınırlarını

tanımaz. Ancak tüm bu olgulara ve literatürdeki iklim adaleti, savunmasızlık, sürdürülebilir kalkınma, iklim mültecileri ve çevre mültecileri gibi kavramlarda çeşitlenmelere rağmen yasal düzlemde belirsizlik hakimdir.

Mülteci-göçmen-sığınmacı kavramlarının içinde çevresel koşullar nedeniyle yer değiştirmenin statüsü kendi başına bir tartışma konusudur. Tartışmanın birinci unsuru sınır ötesi yerinden edilmenin yanı sıra ülke içi hareketlilik biçiminde gerçekleşmesidir. Bu durumda doğrudan mülteci veya göçmen statüsünde tanımlanamazlar. İkinci unsur Cenevre Sözleşmesi'ndeki mülteci tanımı "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs" biçiminde olmasıdır. Çevresel koşullara bağlı yerinden edilmeye dair bir içeriğin olmamasının nedeni Cenevre Sözleşmesi'nin bireysel zulüm çerçevesinde düzenlenmesidir. BM Yüksek Komiserliği de mülteci statüsü içinde çevresel faktörlere bağlı bir kategori olmadığı için "iklim mültecileri" yerine, "çevresel koşullar nedeniyle yerinden edilenler" tabirini kullanır

(Tekin,2020). Fakat bazı yazarlar yaşadıkları koşulların zorluğu ve karşı karşıya kaldıkları felaketlerin mültecilerin yaşadıklarıyla aynı boyutta olduğu için iklim mültecileri kavramını tercih ederler.

Konuyla alakalı henüz tam metin halinde bir düzenleme olmasa da buna yönelik adımların atıldığı söylenebilir. 2019'da BM İnsan Hakları Komitesi'nin verdiği Yeni Zelanda Kararı ilk örneklerden biridir. Karara göre çevresel koşulları nedeniyle yerinden edilenlerin geri gönderilmesi insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele riski taşıdığından hukuka aykırıdır. Kararı doğuran olay Kiribati Cumhuriyeti vatandaşı Ioane Teitiota'nın bireysel savunmasıdır. 2007'de eşiyle Yeni Zelanda'ya taşınmış ardından burada üç tane çocukları olmuştur. Yeni Zelanda'nın kanunlarına göre çocuklar vatandaşlık alamamışlardır. Oturma izinleri bittikten sonra vatandaşı oldukları ada devletinin deniz seviyesinin yükselme tehlikesi olduğu için Yeni Zelanda'da mülteci ya da koruma altındaki kişi statüsüne alınmak üzerine yaptıkları başvuru reddedilmiştir. Yargılama süreci bittikten sonra 2015'te sınır dışı edilen ailenin durumu BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin koruduğu hakların ihlali olarak yorumlanmıştır. Komite, göre henüz risk gerçekleşmemiş olsa bile ülkede yaşam koşullarının onurlu bir yaşam hakkı ile bağdaşmaz halde olabileceği kararını vermiştir. Geri göndermeme ilkesi bağlayıcı olsa da

ne yazık ki komitenin kararı bağlayıcı hukuksal nitelikte değildir. İklim mültecilerinin korunmasına ilişkin ilk ulusal düzenleme ise 2020'de Fransa'da yapılmıştır. Kronik solunum rahatsızlığı olan Bangladeşli bir kişinin Fransa'yı terk etmesi kararı Bordeaux İdari İstinaf Mahkemesi tarafından iptal edilmiş, kararda iklim mültecilerine dair saptamalara yer verilmiştir. Karara göre kişinin ülkesindeki hava kirliliği nedeniyle tıbbi durumunun kötüleşmesi ve tedavisinin kesintiye uğraması olasıdır. İklim değişikliğine kararda doğrudan değinilmese bile karar, çevresel koşullar nedeniyle yerinden edilmeye alakalıdır (Boyacı Gümüş, 2021). İklim mülteci statüsünün olmaması durumu değiştirmez. Zaten ilke olarak hukuk kuralı olguyu takiben ortaya çıkar. Bir şeyin hukuk alanında var olması ardından bir statüye kavuşması için bir toplumsal olay biçiminde var olması gerekir.

Geri gönderme yasağını zımnen kapsamına alan sözleşmelerinden birisi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir. Cenevre Sözleşmesi yalnızca mülteci ve sığınmacıları içeren özel düzenlemelere sahip olsa da AIHS ilke bazında hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanır, daha geneldir. AIHS'nin 2.maddesi yaşam hakkı, 3.maddesi işkence yasağı ve 8. Maddesi olan uluslararası koruma bağlamında değerlendirilen geri gönderme yasağı tamamlayıcı bir koruma standardı oluşturur. 3.maddenin yüksek eşiği olan insani koşulların zorlayıcılığı çevresel faktörler nedeniyle ortaya

çıkabilir. Nitekim çevresel faktörler insan hakları ihlallerine sebep olabilir. Ancak bu koşullar altında bir fail bulmak zor olacaktır çünkü iklim değişikliğine sebep olan faktörler birbirlerinden ayrılamaz. Doğal olarak meydana gelen zarar kategorisi ise iklim değişikliğinden etkilenen coğrafyalarda yaşayan nüfus için kullanılan hukuksal biçim olmamakla birlikte potansiyel model olarak kullanılabilirliği vardır.

Geri gönderme yasağının oluşturduğu koruma kapsamı iklim değişikliği nedeniyle yerinden edilmiş kişilere ilişkin normatif boşluğu kapabilir. Ama belirsizliğin sonlanması yakın gelecekte mümkün gibi gözükmemektedir. Nedeni hem devletlerin kendi hukuk alanı üzerindeki hakimiyetinden hem de çevre hakkının üçüncü kuşak insan hakları içinde olmasından kaynaklanıyor olabilir. Somut olarak görülen şey, devletlerin bu konuyu güvenlik sorunu olarak yorumlamaya yatkın olduklarıdır. Büyük oranda sera gazı emisyonunun müsebbibi olan devletlerin sınır ve göçmenlik uygulamalarına yaptığı harcamaların iklim değişikliğine karşı oluşturulan finansmanın kat be kat üstünde olduğu düşünülürse küresel iç güvenlik ve kamu güvenliği pazarının katlanarak büyümeye devam edecektir. Oysa tehlike yalnızca belirli coğrafyalarda yaşayan insanları ilgilendirmemektedir. Gelişmiş ülkelerin sınırlarını güçlendirme konusundaki yoğun çalışması kendilerini

bir tür yaşam sandalına¹ aldıklarının da göstergesidir. Tehlikeyle yüzleşmek ve ortak çözümler aramak yerine, avantajlı durumlarını kullanarak kendi kaderlerine terk ettikleri insanların boğulduğu, karaya varmayan bir okyanusta her an batabilecek koşullara tutunmaktadırlar.

Kaynakça

Aksoy, Z. (2012), Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5 (20). 6 Eylül 2022 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/283798050_International_migration_and_intercultural_communication adresinden erişildi.

Balcılar, A. N. (2022) İklim Adaleti Bağlamında Sınırlar ve İklim Göçü, Uluslararası Eşitlik Politikası Dergisi, 2 (1), 120-125,8 Eylül Tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uepd/issue/70405/1133399> adresinden erişildi.

Boyacı Gümüş Ö. T. (2021) İklim Değişikliği Nedeniyle Yerinden Edilmiş Kişilerin Korunmasına Yönelik İlk Kararlar ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Geri Göndermeme İlkesi, İnsan Hakları Yıllığı 38, 9 Eylül 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihy/issue/64470/981894> adresinden erişildi

Ekici, S. , Tuncel G . (2015) Göç ve İnsan , Birey ve Toplum, 5 (1),

Gökpınar, F. B. (2020) 21. Yüzyılda Yeni Bir Güvenlik Sorunu: İklim Mültecileri (Yüksek Lisans Tezi) <http://hdl.handle.net/11452/15523>

Ilık Bilben, M.S (2018), Antropojenik İklim Değişikliği Bağlamında Göç Tartışmaları, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 248-252 DOI: 10.26650/jspc.2018.75.0015,

Şemşit, S. (2018), Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış, Yönetim ve Ekonomi, 25 (1), DOI: <https://doi.org/10.18657/yonveek.407308>

Tekin, E. (2020) Uluslararası Hukuk Bağlamında İklim Mültecilerinin Korunması Sorunu, TBB Dergisi (147). Eylül 2022 tarihinde portal.ubap.org.tr adresinden erişildi.

Ziya, O. (2012), Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Göçmenleri, TBB Dergisi (99) 7 Eylül 2022 tarihinde portal.ubap.org.tr adresinden erişildi.

---

¹ Yeni Malthusçuların temsilcilerinden Hardin'in kullandığı bir kavramdır. Ülkelerin nüfusu taşıyamadığı noktada kaynak kısıtı ve kapasite sorunu nedeniyle bazı insanların feda edilmesini anlatan bir metafordur.

Feminist Dış Politika Benimseyen Almanya'nın Ukrayna Savaşı Tecrübesi

Gün ÜNAL*

Feminist dış politika, devletin ve toplumun homojen bir yapı olduğu genellemenin dışına çıkan, devlet güvenliğine sabitlenmiş bir "milli güvenliğin" ötesine geçerek yeni ve daha kapsamlı bir bakış açısını yansıtmaktadır. Herhangi bir gruplama ve etiketlemeden sakınarak marjinal toplulukların haklarını ve ihtiyaçlarını, bu amaca yönelik adil bir temsilin kaynak kullanımının savunmaktadır. Almanya, İsveç feminist politikasına dayanan bu görüşe, "çeşitliliği" eklemiştir.

Almanya, Fransa, İsviçre ve Danimarka, günümüzde feminist bir resmi dış politika benimseyen dört Avrupa ülkesi konumundadır. Dünya çapında dış politika "aktör" ve "aktrislerinin" yakın incelemesine alınan Ukrayna'nın işgali, feminist dış politikanın savaş ortamında odaklanaca-

ğı unsurları ve dış politika ilkelerini nasıl uygulanacağı konusunda bir fırsat ortaya koymuştur.

Bu fırsat aynı zamanda feminist dış politikanın tutarlılığı, kalıcılığı ve operasyonel güçlükler karşısındaki dayanıklılığına ilişkin başka sorular gündeme getirmiştir.

Öncelikle feminist dış politikanın, günümüzde kadınların "ağırlıklı olarak erkekler tarafından temsil edilen" platformlarda daha fazla yer almaya başlamasıyla oluşan dengeleyici bir olumlu ayrımcılık girişimi olabileceği, yanıtıcı ve yüzeysel niteliktedir. 50 yıla yayılan

gelişmeleri içeren bir silsilenin sonucudur. Özgürleştirici ve kapsayıcı bir bakış açısından, ayrımcılıkla mücadele eden bir insan hakları yaklaşımı

* EUROPolitika EUROPolitika Research Hub | Lisansüstü Araştırma Asistanı | Ankara Üniversitesi Siyaset Bilimi Doktora programı öğrencisi

hem politikacıların profili açısından hem dış politikada bir itibar kaynağı olarak görülebilir. Bununla birlikte, uzun vadeli ve değer odaklı bir görüşün müdahale gerektiren krizlerle nasıl bir ilişki içerisinde olacağı merak uyandırmaktadır.

Bir dış politika eylem planı olarak çeşitli Avrupa ülkeleri tarafından kabul edilmeye başlayan feminist dış politikanın kökeni, kadın hakları ve temsili üzerine 1970li yıllarda düzenlenen 3 uluslararası konferans ve 1981’de CEDAW ın yürürlüğe girmesiyle başlayan köklü bir sürecin ürünüdür ve günümüzde yalnızca kadınların maruz kaldığı ayrımcılık örüntüleriyle ilgilenmemektedir. Yalnızca kadının daha fazla fırsata ve imkana sahip olmasının ötesinde

tüm dezavantajlı toplulukları kapsamayı öngören, günümüzde “kesişimsel” olarak nitelendirilen birden fazla ayrımcılık örüntüsüne maruz kalan, ırk, cinsiyet, inanç gibi toplulukları kapsama hedefi olan feminist dış politika, çok kültürlü bir sosyal

yapının dinamiklerinde ayrımcılığa yanıt verebilecek niteliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bir uluslararası rejim titizliğinde ilerleyerek, insan hakları çekirdeğinde bir kalkınma planına dönüşmüştür. 2000 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan 1325 sayılı Karar ve 2019 da Almanya tarafından önerilen, çatışma alanlarında cinsel şiddetle mücadeleyi konu alan 2467 sayılı karar ile belirli toplulukların risk altında olduğu örnekler belirginleştirilmiş ve feminist dış politikanın kökenleri bir anlamda insan hakları mücadelesiyle buluşmuştur.

Bu açıdan feminist dış politika aktörlerinin Ukrayna’nın işgali örneğindeki gibi savaşın oluşturduğu dinamikler karşısında kapsayıcılığa nasıl yaklaştıklarının bir incelemesini

içermektedir. Bu analizin çıkış noktası, diğer ülkelere göre daha yakın bir zamanda feminist dış politika benimseyen Almanya’nın Ukrayna’ya silah sevkiyatı ve Rusya ile bir AB üyesi olarak dezavantajlı konumda enerji

ilişkinin nasıl yürütüleceği sorusu olmuştur. Alman Dışişleri Bakanı A. Baerbock, ülkenin feminist dış politikayı benimseme sürecinde ön planda olan bir siyasi figürdür ve *“Yalnızca en çok sesi çıkan ya da en güçlü olanların değil tüm insanların ihtiyaçlarını önceliği olarak almaktadır. Bu bağlamda insan haklarından çatışmaların engellenmesine, iktisadi kalkınmadan toplumun siyasi süreçlerde temsil edilmesine kadar her alanda sağlık ve çevre kadar önem arz etmektedir.”* şeklinde tanımlamaktadır. Baerbock aynı röportajda başta ulusal güvenlik konuları söz konusu olduğunda feminist dış politikanın ikinci plana atılmayacağını vurgulamıştır.

Avrupa Birliğinin en “kalabalık” ülkesi olan Almanya’nın dış politika yaklaşımı olarak kabul edilen, Baerbock’un liderliğindeki Yeşiller Partisi ve Dışişleri Bakanlığı’nun yakın markajında yürürlükte olan feminist dış politika, siyasi aktörlerin seçim kampanyası ve kariyerlerinin ötesinde, “tüm kesimleriyle toplumun ihtiyaçlarını temsil eden bir dış politikanın” devlet güvenliğine eklenmesi yeni bir bakış açısını yansıtmaktadır. Devletlerin güvenliğinin günümüzde önemini kaybetmeden, insan güvenliğinin önem kazanmaya başlaması esasen birbirine rakip görünen iki kavram arasında bağlantı sunmaktadır.

Kriz yönetimindeki bazı teamüllerle çatışabilecek değer odaklı bir rehberin, kriz anlarına yanıt verirken yeterli olup olamayacağı, bunun yanında

yeni sayılabilecek bir dış politikanın, ilkelerin gelişimi açısından köklü bir geçmişi olmakla beraber operasyonel ve kurumsal ölçekte yeterli mekanizmaya sahip olup olmadığı sorusu gelmektedir. İsveç, Fransa ve

Almanya örneğinde henüz feminist bir kapsayıcılığı karşılayabilecek kurumsal ve operasyonel kapasitenin, iç denetim, görüntüleme ve analiz ortaya çıkararak hak, temsil, adil kaynak kullanımına yönelik politikanın elini güçlendirmesi kriz anlarında nasıl mümkün olabilir ve feminist dış politika ile devlet odaklı milli güvenliğin nasıl bir hiyerarşisi vardır?

Almanya’da Koalisyon hükümetinin 2021 yılının sonunda mutabık kaldığı üzere ulusal güvenlik stratejisi yazılması bu tür soru işaretlerini beraberinde getirmekte, dış politika yaklaşımıyla kriz yönetimi, uluslararası ilişkilerde insan güvenliği alanlarında ilk olmamakla birlikte yeni bir örnek teşkil etmektedir. Bu örneğin olumlu ya da olumsuz hangi yönde

gelişeceği Ukrayna’nın işgalinin sona ermesiyle kriz yönetimine yönelik ilk soruları bertaraf etmiş olsa da işgalden etkilenen bölgelerdeki topluluklar üzerine feminist dış politikanın tutumuyla ilgili soru işaretlerini ortadan kaldırmamıştır.

Kriz yönetiminin yeni krizlere yol açması ve bazı durumlarda krizin etki alanını genişletebileceği riski karşısında, Almanya ulusal dış politika-

sının önünde İngilizce adlandırması nedeniyle “3R ve D” olarak kısaltılan “hakları, kaynakları ve temsili ve

çeşitliliği gözeten dış politika hamlesi beklenmektedir. Buradaki gizli harflerden biri önceki insani güvenlik girişimle çatışma alanında “demilitarizasyon”, başka bir deyişle askerden arındırma denilebilir. Bir dış politika hamlesi olarak uzun vadede çatışma bölgesini askerden arındırma ve istikrar sağlamaya yönelik çalışan bir feminist dış politika hem Almanya’nın iç politika dinamiklerini hem dış politikaya konu olan bölgeyi, insani yardım, politika ve askeri unsurları bir arada ilgilendiren taraflı bir girişimi temsil etmektedir.

Uluslararası ilişkiler tarihindeki ilk insan güvenliğini koruma girişimi feminist dış politika olmamıştır, yakın tarihten örnekler bakıldığında Balkanlarda ve Afrika’daki bazı çatışmalarda *Koruma Sorumluluğu* başlığı altında “R2P” operasyonları en güncel örnek olarak kabul edilebilir. Bu örneklerde operasyonel kısıtlar, R2P’nin kapsayıcılığı ile günümüzde bir feminist dış politika yaklaşımı, çatışma bölgesinde insan güvenliği kavramına bir anlamda “triyaj” yaparak risk altında ve hedef alınan toplulukların güvenliğinin altını çizmektedir. R2Pden

alınan derslerden biri olarak kabul edilebilecek bu ayırım, savaş alanlarında sivillerin, özellikle kadın ve çocukların istismara açık durumuna

dikkat çekmektedir. Uzun ve kısa vadeli hedefleri bir arada yönetmek, konunun odağını genişletmek ve daraltmak, zaman yönetimi ve tutarlılık açısından bazı zorluklar getirmektedir. Kısa dönemde insani ihtiyaçlar, uzun

dönemde askerden arındırma ile barış ve istikrar sağlanması, feminist dış politikanın, hangi mercekten feminizme yaklaşıldığına ilişkin kendi içinde politikacıların yarattığı bazı karşıtlıklar, devletin kendi organları arasındaki uyum en başta silah ticaretine karşı çoğulcu ve barışçıl bir dış politika sürdürme ikilemini gözler önüne sermektedir.

Askerden arındırma yeni bir hedef olmakla birlikte, feminist dış politika benimsemiş Avrupa ülkelerinin ihracat ilişkilerine bakıldığında İsveç ve Almanya gibi ülkelerin insan hakları ihlallerinin yaşandığı ülkelere silah tedarikiyle karşı karşıya kalmaktadır. Uzun vadede strateji ve krize yanıt verme bir ikilem gibi görünebilir. İnsan güvenliğini konu alan R2P gibi girişimlerin üzerine, bu girişimlerden kalan bir uluslararası mekanizma olmasına rağmen devletlerin sıfırdan ve tekil olarak bu tür girişimlerin peşine düşmesi çeşitli riskler

taşımaktadır. Hedef alınanın belirli bir niteliğe sahip olduğu durumlara yönelik derinlikli bir bakış açısıyla krize karşılık verme kapasitesi diğer yandan önemli bir fırsat yaratmaktadır.

İnsani müdahalenin batılı devletlerin askeri müdahalesiyle tekele alınan bir uğraş olmaktan çıkması, tam anlamıyla bir uluslararası kurumsallığa erişmemiş bir insan haklarını koruma “rejiminin” söz konusu olması, Avrupa Birliği düzeyinde feminist dış politika benimseyen ülkeleri, başta Almanya ve İsveç olmak üzere zorlayabilir.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, son 6 ay içerisinde dış politika gündeminin en üst sırasında yer almış, yalnızca iki ülke arasında değil bazı Avrupa ülkelerinin kapsayıcı dış politika

süreçlerini test etmiştir. İşgalin Ukrayna üzerindeki etkileri, ülkeden ayrılanlar, çatışma hattında bulunanlar ve sivil alanlarda bulunanlar gibi katmanlara ayrıldığında ortaya çıkan

belirgin bir cinsiyet ve yaş dağılımı ortaya koyarken, işgalin demografik

dinamikleri feminist bir dış politika benimseyen aktörlerin nasıl bir yaklaşım ortaya koyacağı merak konusu olmuştur. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, feminist dış politika ilkelerine karşı en güncel siyasi gelişmelerinden biri olup Japonya dahil olmak üzere çok sayıda devleti kriz anlarında göç yönetimi, insani yardım gibi konularda harekete sevk etmiştir. Ancak yalnızca enerji ilişkileri ve silah ihracatı dinamiklerine bakıldığında bile Avrupa ülkeleri dezavantajlı bir konumda kalmaksızın feminist dış politika uygulama konusunda riskler ve tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır.

Ulusal güvenlik kaygılarının, işgal gibi örneklerde ön planda olduğu durumlarda feminist dış politika, refah seviyesi yüksek ülkelerin üst kademelerindeki siyasi aktörlerin prestij için

ilgilendiği bir konu olarak algılan-

ma riskiyle karşı karşıyadır. Bu bakış açısıyla feminist dış politikanın kapsayıcılığının elitizm ve sert güvenlik karşısında bir dış politika “önceliği” olabileceğine şüpheyile yaklaşılabilir. Bununla birlikte, AB dışı ülkelerden devamlı göç olarak kültürel çeşitliliğin arttığı Avrupa Birliğinde feminist dış politika sürdürmenin iç politikayla

tutarlılığı başta olmak üzere işlevselliğinin de yakından incelenebileceği en güncel örnek Ukrayna'nın 6 aylık işgal sürecidir.

Kaynakça

Amrita Narlikar, German Feminist Foreign Policy: An Inside-Outside Perspective Policy Paper, 2022

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1325 Sayılı Karar,2000, <https://daccess-ods.un.org/tmp/8624159.09767151.html>

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2467 Sayılı Karar, 2019, <https://daccess-ods.un.org/tmp/8248963.95206451.html>

C. Zilla, Feminist Foreign Policy, Concepts, core components and controversies, SWP Comment 2022/C 48, 2022

S. Dinkel, D. Schinwon, L. Stem, DGAP Policy Brief No. 20, July 27, 2022,

Kişilik ve Dış Politika: Tony Blair'in Irak Kararı

Stephen Benedict DYSON

Wabash College

Irak'ta İngilizlerin seçimi birçok başbakanın kişiliğinin ve liderlik tarzının İngiliz katılımının belirlenmesinde önemli bir rol oynadığına inanılan", "Tony Blair'in Savaşı olarak karakterize edilmiştir. Durum bu mu? Bunu araştırmak için, Avam Kamerasında dış politika sorularına verdiği yanıtlardan Blair'in kişiliğini belirli bir mesafeden bulmaya çalıştım. Olayları kontrol edebilmesine güçlü inancı, düşük kavramsal karmaşıklık ve yüksek güç ihtiyacına gereksinimi olduğunu buldum. İngiliz karar vermesinde yeni bulduğum kanıtı kullanarak Blair'in kişiliğinin ve liderlik tarzının aslında Irak' a karşı İngiliz dış politikasının sonucunu ve sürecini nasıl şekillendirdiğini gösterebilirim. Araştırma dış politika teorilerinden bireysel seviye faktörlerinin önemini ve de önemli bölümlerin kapsamlı açıklanmasını sizlere sunmaktadır.

Irak'a saldırı kararı üzerine düşüncesini yansıtan bir üst düzey İngiliz kabine bakanı "Başka herhangi biri lider olsaydı, Bush ile birlikte mücadele ediyor olmazdık" diye yorumda bulunmuştur (Stephens 2004:234). Bu geçerli bir iddia mıydı? Farklı bir açıdan alırsak, İngiliz Başbakanının koltuğuna başka biri otursaydı olaylara Tony Blair' in baktığı aynı mesafeden bakar mıydı? Kim başbakan olsaydı dendiğinde "özel ilişki" terimi

İngilizlerin tüm durumlarda ABD liderliğini mi izlediğini belirtmektedir; başka bir aksi kanıtlanmadıkça doğru sayılan kanıtta Blair' in belirgin bireysel özelliklerinin Irak seçimlerini açıklayan önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Blair Irak' taki koalisyonla katılması Bush yönetiminin aşırı baskısı sonucu olmamıştır ve Blair savaşta ülkesinde destek bulmada zorlandıktan sonra başkan doğrudan kendisine katılımda geri

adım atmasını önermiştir (Naughtie 2004:144). Savunma Bakanı Donald Rumsfeld savaş arifesinde nihai İngiliz katılımı sorusuna kayıtsız kalarak Blair' in İngiliz askerlerini sürmesi için parlamentodan yetki alması mümkün olmayabilir, güçler her durumda gerekli değildir demiştir (Naughtie 2004:145). Blair' in kişiliğinin sonucu etkileyeceğine inanan bir dânişman “ geri çekildiğinde Irak hikâyesinde altı veya yedi anısı olacaktır. Yapabilirdi fakat yapmadı” demiştir. (Naughtie 2004:79).

Ayrıca, Bush yönetiminin savaş oluşumuna başlamadan çok uzun süre önce Blair eski Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin' e karşı harekete geçmenin taraftarı idi.

Hem kamu hem özel sektörde, Blair 1998 gibi erken bir tarihte Irak' a karşı politikasının temel parametrelerini belirlemiştir. BM silah müfettişlerinin o yıl ki krizi süresince , Blair “ bugün karşılaştığımız Saddam Hüseyin dün

karşılaştığımız Saddam Hüseyin ile aynıdır. Değişmemiştir. Kötü ve acımasız bir diktatör olarak kalmıştır . . . Herkes için bu oyunlarının bir an önce durdurulması gerektiği açıktır. Oyunları durdurulamazsa sonuçları herkes için ortadadır” demiştir (Butler Raporu 2004:54, paragraf 212). Kasım 1997' nin ortalarında Liberal Demokratik Parti lideri Paddy Ashdown ile yapılan bir özel görüşmede Blair “ Bununla ilgili bir şey (istihbarat) öğrendim. Oldukça korkutucu. Saddam bazı kitle imha silahlarına çok yakın (WMD). Fransızlar ve diğerlerinin neden bunu anlamadığını anlamıyorum. Bundan kurtulmasına izin veremeyiz. Dünya bunu bir oyun olarak görüyor. Fakat cidden öldürücü” demiştir (Ashdown 2001:127). Bu açıklamaların her biri 5 yıl sonraki Blair' in konumunu açıklamaktadır. Bundan Şubat 2003 de Parlamentoer İşçi Partisine yaptığı açıklamada “ İnsanlar Amerikalılar katılmamızı söylüyor diye katıldığımızı söylüyor. Onlara sürekli bundan daha kötü ol-

duğunu söylüyorum. Buna inanıyorum” dediğinde Blair’ in “Bush’ un fino köpeği” olmadığına ısrar etmesi konusunda kendini ciddiye almamız gerektiği ortaya çıkmaktadır (Riddell 2003:1).

Dış politika analizi alanı içerisinde, dış politika krizi ve savaşlarının kişiliği etkileyen durumları içerdiği ve bireylerin ayırt edici politika tercihleri, karar verme stilleri ve danışmanlarının ilişkilerinin sonuçları ele almada önemli faktörler olduğu genellikle söylenmektedir. (Greenstein 1967; Holsti 1976:30; Suedfeld ve Tetlock 1977; Hermann 1980a, 1980b, 1983, 1984; Winter 1987, 1993; Hermann ve Preston 1994; Preston 1997; Preston ve t’Hart 1999; Winter 2003:112). Bu açıdan bakarsak bu makale İngiltere’ nin Irak politikası üzerine Blair’ in kişiliğinin etkisini incelemektedir. Özellikle, İngiliz Avam Kabinesinde dış politika meselelerine Tony Blair’ in yanıtlarının içerik analizi yoluyla Tony Blair’ in kişilik özellikleri ortaya çıkarmak için Liderlik Özelliği Analizi tekniğini kullandım. Blair’ in olayları kontrol edebilmesine güçlü inancı, düşük kavramsal karmaşıklık ve yüksek güç ihtiyacına sahip olduğunu buldum. İngiltere’ nin Irak ile ilgili karar vermesine dair yeni bulunan bir kanıtla göre bu kişilik özelliklerinin İngiltere’ de politika sürecini ve neticesini şekillendirmede oynanan bu kişilik özellikleri rolünü gösterdim. Bu araştırma dış politika teorilerinden belirli faktörlerin önemini ve de önemli bölümlerin kapsamlı açıklan-

masını sizlere sunmaktadır. İlk adım Tony Blair’ in kişiliğini ölçmede uygulanan işlemlerdir.

Uzaktan Kişilik Değerlendirmesi

Belirli koşullar altında, büyük uluslararası figürlerin bireysel özelliklerinin politika sonuçları üzerinde önemli etkileri vardır (Greenstein 1967; Winter 2003:112). Genellikle kriz ve savaş ile ilgili olan yüksek seviyeli ve rutin olmayan politika yapıcı görevler belki de bu koşulların en belirgin olanıdır. Bu bağlamda bireysel psikolojik faktörlerin kavramlaştırılması ve ölçülmesi meselelerine çok fazla dikkat etmek gereklidir.

Politik liderlerin bireysel özelliklerinin “uzaktan” ölçülmesi yakın zamanda gittikçe ön plana çıkmaktadır (Winter ve Stewart 1977; Winter et al. 1991; Schafer 2000). Uzaktan yöntemler liderler üzerinde geçerli ve güvenilir veri sağlamak, siyasi liderlere doğrudan erişememe problemi azaltmak ve bireysel özelliklerini ortaya çıkarabilecek materyali özelleştirmek için tasarlanmıştır. (Taber 2000:6; Winter 2003:113). Aslında uzaktan yaklaşımının temel varsayımı psikolojik kavramlara bağlı olan içerik analiz şemasının kullanılması ile siyasi liderlerin halka verdiği yanıtlara göre dünya görüşleri ve karar tarzlarına dair önemli bilgileri ortaya koymaktadır (Schafer 2000:512; Winter 2003:114).

En belirgin mesafeli teknikler arasında Margaret Hermann'ın Liderlik Özelliği Analizi çerçevesi yer almaktadır, bu yaklaşım ilgili kişilik özelliğine siyasi olarak odaklanmaktadır. Liderlik Özelliği Analizi kişiliği yedi özellik bileşimi olarak ele alır: olayları kontrol edebilmeye inanç, kavramsal karmaşıklık, güç ihtiyacı, başkalarına güvensizlik, grup önyargısı, kendine güven ve görev yönelimi. Kişinin bu değişkenlere skoru sözlü neticenin içerik analizi ile ölçülmektedir. Daha belirgin olarak, "liderlerin yanıtlarında (ve diğer sözlü davranış) belirli kelimeleri ve ifadeleri daha sıklıkla kullandığı daha belirgin olarak bu içeriğin kendilerinde yer aldığı varsayılmaktadır . . . Liderler belirli kelimeleri ve ifadeleri belirttiğinde aslında zamanın ne kadar yüzdesini kullanmaktadırlar" (Hermann 2003:186). Kodlama işlemi nispeten anlaşılırdır. Yedi özelliğin her birine karşılık gelen kapsamlı sözlükler geliştirilmiştir. Her özellik üzerinde gerek düşük skor gerekse yüksek skor göstergesi olarak kelimeler kategorizelendirilmektedir. Liderlerin sözlü yanıtları bu kelimeler için taranmaktadır, her bir özellikteki skor "düşüğe" karşı "yüksek" olarak etiketlenen kelime oranı olarak 0 ile 1 arasında son olarak skoru verilmektedir. Yedi özelliğin kavramlaştırılması ve kodlama kuralı tablo 1 de özetlenmiştir.

Liderlik Özelliği Analizi çerçevesi kullanan ilk araştırmalar el ile kodlanan metinler kullanmıştır. Bu işlemler yoğun işgücü gerektirmektedir ve

zaman harcamaktadır ve skor verenin potansiyel önyargısı ve gerekli kullanılan küçük metin özelliği üzerindeki endişeleri getirmektedir (Rasler, Thompson, and Chester 1980). Ancak bilgisayar işleme özellikleri ve yazılım tasarımı üzerindeki gelişmeler tekniğin otomasyonuna olanak sağlamıştır. (Young 2000; Mahdasian 2002). Bu bilgisayarda metin her zaman belirli bir parça için mükemmel bir kodlama sonucunu çoğalttığından intercoder güvenilirlik endişelerini ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca el ile kodlamadan otomatik kodlamaya geçiş ile hızda meydana gelen gelişmeler daha büyük ölçüde kodlama sağlamıştır (Walker 2000).

Bu tekniği kullanarak Hermann ve diğerleri geniş ölçüde kişilerin kişiliği ve liderlik tarzını araştırmıştır: Modern Amerikan başkanları, Sahra-altı Afrika liderleri, Sovyet Politbüro üyeleri, İran devrimci liderlerin ve Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi hükümetlerarası kuruluşların başkanları (Hermann 1984, 1987a, 1987b; Mastors 2000; Preston 2001; Taysi ve Preston 2001; Kille ve Scully 2003). Kişisel özelliklerin danışmanlık sistemleri ve karar süreçlerinin yapısı ve işleyişi üzerine uluslar arası ortamda kısıtlamalar, bilgiye açıklıkları, liderlik motivasyonları ve tercihlerinin liderleri ne derecede zor durumda bıraktığına veya saygı duyduğuna göre faktörlere bağlıdır. (Hermann 2003; Schafer 2000; Preston 2001). Araştırma programı içerisinde ilerleme kaydeden

Kille ve Scully (2003:175) "liderlerin belirli şekillerde davranmasına zemin hazırlayabilen özel ve tanımlanabilir özelliklerinin olduğu tartışması artık güçlü destek buluyor." Demıştır.

Yöntem ve Veri

Blair'in kişiliğini ölçmek için, İngiliz Avam Kamarasında konuşulan her kelimeyi bire bir kayıt eden Hansard'ın Parlamenter Tartışmalar serisinde bulunan 5 Mayıs 1997' den (bürodaki ilk günü) 19 Mart 2003 tarihine (Irak Savaşının başlangıcı) parlamenterdeki sorulara cevaplarına odaklandım ve bunları topladım ve analiz ettim. Parlamenter sorulara cevaplar Liderlik Özellik Analizi için kaynak

materyal olarak istenilen pek çok kriteri karşılamaktadır. Tek kaynaktan ve farklı dinleyici ve ortam etkisi olasılığını ortadan kaldırmaktadır. Resmi konuşmaları gibi bir çok tür materyal ile ilgili olarak nutuk metni yazan kişi veya yardımcılarından düzenlenen iyice hazırlanmış cevaplar olduğundan riski azaltmaktadır.¹

Parlamenter sorulara cevapların kullanımını diğer bir bakımdan yararlıdır- analiz için büyük bir materyal sağlamaktadır. Başbakan basın iste-

¹ Başbakan önceden soruların bir kopyasını vermez. Bir kamara üyesinin başbakana soru sormasının iki yolu vardır. İlki üye önceden soru sormak program yapabilir.

TABLO 1. Sürekli kavramsallaştırma ve Kodlama

Özellik	Açıklama	Kodlama
Olayları kontrol edebilmeye inancı	Çevreyi dünya olarak algılama lideri etkiler. Liderin kendi devleti uluslararası sistem içinde etkili bir aktör olarak algılanmaktadır	Lider veya ilgili grubun eylemini veya eylem planını yansıtmakta kullanılan fill yüzdesi
Kavramsal karmaşıklık	Aktörleri, yerleri, fikirleri ve durumları açıklarken çevrenin farklı boyutlarını ayrıt etme özelliği	Az karmaşıklığa (yani "kesinlikle, "mutlaka", "geri dönülmez olarak") karşı çok karmaşıklık (yani, "ortalama", "olasılık" "trend") ile ilgili kelime yüzdesi
Başkalarına güvensizlik	Başkalarının hakkında şüphe duyma ve ihtiyatlı olma.	Konuşmacı veya konuşmacı grubuna karşı zarar vermesi düşünülen diğerlerinden şüphelenmeyi veya kuruntuyu gösteren isim yüzdesi
Grupta önyargı	ulusal kimlik ve onur güçlü duygulan eşliğinde bir grubu merkezi bir rol sahibi olarak algılama,	elverişli olan (yani, "başarılı", "kazançlı", "büyük"), güç gösteren (yani, "güçlü", "kabiliyetli") veya grup kimliğini sürdürmeye ihtiyacı olan (yani, "kendi politikamıza karar verme", "sınırlarımızı koruma") gruba referans yüzdesi.
güce ihtiyaç	Başkaların üzerinde güç kazanma, sürdürme ve güce kavuşma ile ilgili endişeler	Hübara endişe ile, başkalarının davranışını etkileyen, saldırı ve öneri eylemlerini yansıtan fill yüzdesi
kendine güven	Çevre ile başa çıkabilme açısından kişisel kendine önem imajı	"beşim," "kendim," "ben," "bana," ve "kendimin," gibi konuşmacının bir aktivite kıyafetçisi, otorite figürü veya olumlu ödül alıcısı olarak algılandığını gösteren şahs zamiri yüzdesi
görev yönelimi	Başkaları ile ilişkilerini sürdürülebilmeye karşı problem çözmeye odaklanma. Daha yüksek skor odaklanmasa gereken daha büyük problemi gösterir.	başkalarının düşünce ve isteğine ilgiye (yani, "işbirliği," "af," "takdir etme") karşı belgeli faaliyetlerin (yani, "başarı", "plan", "teklif") ile ilgili kelimelerin yüzdesi

Not: Hermann' dan kodlama kuralları (1987a, 2003).

TABLO 2. Tony Blair'in Kişiliği ve İki Kıyaslam Grubu

Bireysel Özellik	51 Siyasi Lider	Standart Sapma	12 İngiliz Başbakanı	Standart Sapma	Tony Blair
Olayları kontrol edebilmeye inancı	0.35	0.04	0.33	0.05	0.45 (yüksek)
Kavramsal karmaşıklık	0.57	0.04	0.55	0.04	0.50 (düşük)
Başkalarına güvensizlik	0.12	0.04	0.08	0.02	0.10 (orta)
Grupta önyargı	0.09	0.02	0.07	0.01	0.08 (orta)
Güce ihtiyaç	0.24	0.03	0.22	0.03	0.30 (yüksek)
Kendine güven	0.41	0.08	0.40	0.05	0.39 (orta)
Görev yönelimi	0.63	0.06	0.69	0.05	0.66 (orta)

Michael Young, Social Science Automation Inc., kişisel iletişim tarafından temin edilen 51 siyasi lidere dair veri.

diğinde basın tarafından sorulan sorulara çok az maruz kalabilirken başbakanına soru sormaları için haftada en az bir kez ve hükümet politikasına dair ne zaman önemli bir tartışma olursa parlamento önünde yer almaları zorunludur. Verimli başbakanlık cevabının sonucu bu araştırmanın temelini oluşturan Blair' in kişiliğinin profilinin minimum 5,000 kelime olarak söylenenden büyük ölçüde daha fazla olan başbakan tarafından söylenen 140,000 + kelimeye dayanmaktadır. Gerçek analiz otomatik içerik analiz yazılım motoru "Profiler Plus" kullanılarak yapılmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi bilgisayar kodlama kullanımını güvenilirlik endişesini ortadan kaldırmaktadır ve işlenecek çok sayıda materyale olanak sağlamaktadır.

Hermann'ın Liderlik Özellik Analiz tekniği birçok siyasi liderin kişisel profilini oluşturmada kullanılmıştır. Bu tekniğin geniş uygulanmasındaki değer oluşturulan veriye ilgili anlamı vererek önceden kurulan referans gruba karşı analiz edilen her yeni lideri kıyaslanmanın mümkün olmasıdır. Ancak dünyanın dört bir yanındaki liderler ile belirli bir lideri karşılaştırmak değerli ise, mevcut referans grupları, birçok farklı ülkeden ve politik sistemlerden gelen siyasi liderlerin heterojen örnekleridir. Görevde olan diğer olası kişiler ile Blair' i kıyaslanmanın önemini bilinmesinde, 1945 yılı sonrası görevde olan tüm 11 diğer İngiliz başbakanlarının özellik skorlarının izole edilme prosedürlerini tekrarladım. Dolayısıyla

Blair' in kişiliği 51 diğer siyasi liderin heterojen özelliği ile kıyaslanmıştır ve 12 modern İngiliz başbakanının homojen örneği Avam Kamarasında dış politika sorularına yanıtların içerik analizi ile oluşturulmuştur.

Blair'in Kişiliği

Tablo 2 aynı metodoloji kullanılarak profili çıkarılan 12 İngiliz başbakan ve 51 dünya siyasi lider referans grubunun kıyaslandığı Blair' in kişisel skorlarını göstermektedir. Bu referans grupları Blair' in kişiliğinin değerlendirilmesine karşı bir temel çizgi oluşturmaktadır.

Hermann (2003:186) bireylerin ilgili referans gruplarının ortalamasından bir standart sapma dışında puan almadıklarına dayanarak yedi özellikte yüksek mi düşük mü puan aldıklarını ortaya koymuştur.

Blair üç kişilik özelliğini belirgin olarak ortaya çıkarmaktadır ve çeşitli çalışmalar dış politika da karar verme davranışı ve bu özelliklere dair yüksek veya düşük skor bağlantısını kurmuştur. (Hermann 1980a; Kaarbo ve Hermann 1998; Preston 2001). Aşağıda davranışlarına göre Blair' in kişiliğinin belirgin yönleri ve beklentilerini özetledim.² Buradaki yaklaşım Blair' in karşılaştırılabilir siyasi figürünün belirgin olduğu kişilik özellikleri üzerine odaklanmaktadır - içsel kontrol odağı, düşük kavramsal karmaşıklığı ve yüksek güç gereksinimi. Tabii ki, başkalarına benzeyen bu özelliklerin bilinmesi anlamlı,

ancak bireysel düzeyde analiz mantığı bu farklılıklar doğasını anlarken, bireysel farklılıkların sonuçlar kadar önemli olduğunu gösteren en önemli açıklayıcı faktör olmasıdır.

Olayları Kontrol Etmeye Yüksek İnancı

Tony Blair' in olayları kontrol etmeye inancı hem 51 lider referans grubunun hem de 12 İngiliz başbakan referans grubunun ortalaması üzerinde iki standart sapma üzerinden puan almıştır. Bu özellik kişinin siyasi ortam üzerinde subjektif olarak algıladığı kontrol derecesini göstermektedir. Bu özelliği yüksek olan liderler kişisel seviyede siyasi ortam ile ilgili olarak kendilerinin etkili olduğuna inanmaktadır ve durumlarının etkili siyasi aktör olduğunu algılamaktadırlar. Olayları kontrol etmeye yüksek inanç daha proaktif bir politika yönelimine ve başarılı bir eylemin engelleri aşmak olduğunun algılanmasına yol açan bir varsayım kurar.

Merkezi algısal özellik olarak olayları kontrol etmeye inanç kişilerin subjektif kontrol odağını göstermektedir: iç (daha yüksek skor) veya dış (düşük skor), ve böylece operasyonel kodlar ile ilgili olarak merkezi araştırma endişesi olmuştur (George 1969; Walker 1977; Walker, Schafer, ve Young 1998). Tabi ki kişisel etkinlikte subjektif kişi inancının objektif gerçekliğe çevrilmesi gerekli değildir ve bu inancı yüksek olan kişiler aşırı harekete eğilimlidir. Dış politikaya bu özelliğin uygulanmasında Hermann (2003)

güç ihtiyacı ile birleştirildiğinde olayları kontrol etme yeteneğine inancın siyasi liderlerin uluslar arası sistemlerin içerisindeki kısıtlamalar ile mücadele ettiği ölçüde öngörüldüğünü bulmuştur. Benzer olarak Kaarbo ve Hermann (1998:252–253) eski İngiliz başbakanı Margaret Thatcher ve eski Alman Başbakanı Konrad Adenauer gibi bu özelliği yüksek olarak ölçülen ABD olmayan liderlerin yayımları bir dış politika yönelimleri olduğunu göstermiştir.

Karar verme süreci açısından Preston (1996/1997) olayları kontrol etmeye yüksek inancı olan liderlerin proaktif politika çözümlerini ve daha az tartışmalı karar verme sürecini tercih ettiğini bulmuştur. Bu özellikteki yüksek puanı ile Blair ' den proaktif bir politika duruşu ve karar hesabında siyasi eylemlere çevrenin daha az kısıtlamasının nispeten daha az ağırlıklı olması bekliyoruz.

Düşük kavramsal karmaşıklık

Blair kavramsal karmaşıklığa dair her iki referans grubunun ortalamasının altında birden fazla standart sapma skoru almıştır. Bu özellik çalıştıkları kişi, yer, aktör ve şeyler içerisinde ortamı açıklamada bireyin gösterdiği farklılık derecesini göstermektedir (Hermann 1980a:21). Bu özelliği daha yüksek olan kişiler siyasi dünyaya daha nüanslı bir bakış açısı ile bakmaktadır, diğerlerine karmaşık görüntüler göstermektedir ve karar ile ilgili olarak çok çeşitli faktörler algılamaktadır. Aksine daha az sko-

ru olan kişiler olaylara ve faktörlere daha siyah ve beyaz bakış açısıyla çalışmaktadır, oldukça basit bir ikili sınıflandırma içerisinde girmek rahatlarına gelmektedir (yani, “iyi ve kötü,” “onlar ve biz”), ve önemli faktörlerin daha kısıtlı hesaplamalarına dayalı karar vermektedir. Daha fazla karmaşıklık dolayısıyla karar vermeden önce daha fazla bilgi elde etme isteği ve ilk karar sonuçları üzerinde geri dönüş için çevreyi daha dikkatli şekilde izleme isteği ile ilişkilidir. Az karmaşıklık sınırlı bilgiye dayalı karar verme isteği ve algulamada başarısızlık olasılığı veya başarısız bir eylemin göstergesi olan bilginin önemsenmemesi eğilimi ile ilişkilidir.

Dış politika sonuçlarına bağlantılı karmaşıklık açısından, Hermann (1980a:40) daha az karmaşıklığın dış politikaya kendini daha fazla adama ve daha şiddetli dış politika ile ilişkili olduğunu bulmuştur (bakın ayrıca Suedfeld ve Tetlock 1977). Karar verme süreci üzerine karmaşıklık etkisini belirlemede, Preston (2001) az karmaşık kişilerin daha kararlı tarzı olduğunu ve daha karmaşık liderlere göre daha kısıtlı bilgi araştırdığını bulmuştur (bakın ayrıca Kowert 2002). Davranışlarında daha az skoru olan Blair’ den ikili sınıflandırmaya ağırlık veren sınırlı bir araştırma ile karakterize olan basit bir bilgi işleme tarzı, minimum hükümet içi tartışma ve kararlar ile kesin karar yönelimi, ve nispeten az dereceli temel politikaların yeniden gözden geçirilmesini bekliyoruz.

Yüksek Güç İhtiyacı

Blair’ in ayırt edici olan diğer bir kişisel özelliği de güç ihtiyacıdır, burada referans grup ortalamalarına göre daha yüksek olan ikiden fazla standart sapma puanı almıştır. Motivasyon psikolojisine dikkat çeken güç ihtiyacı bireyin kişiler, politika süreci ve neticesi üzerine kontrolünü elde etme, sağlama veya düzenleme dürtüsünü göstermektedir. Daha yüksek güç ihtiyacı duyan birey daha büyük kişisel kontrol ve politikaya dahil olma gereksinimi duyar ve politika neticesinin uzlaşmacı grup kararından ziyade tercihlerini yansıttığını artarak göstermektedir. Aksine, güç ihtiyacı ne kadar azalırsa bireyin isteğine karşı olan sonucun kabul edilmesi isteği daha fazla olacaktır. Liderlik tarzında merkezi motivasyon faktörü olarak güç ihtiyacı siyasi elitleri araştırmada uzun soylara uzanmaktadır (Winter 1987, 1992, 1993). Hermann (2003:195–196) güç ihtiyacı yüksek bireylerin durumları ve kişileri boyutlandırmada daha büyük uzmanlık derecesi edindiğini böylelikle sonucun tercihleri yansıtmasını sağlamada çok becerili olacaklarını belirtmiştir.

Preston (2001) güç ihtiyacının bilhassa liderler ve danışman grupları arasındaki bağlantıyı şekillendirmede karar verme sürecinin merkezi belirleyicisi olduğunu bulmuştur. Preston güç ihtiyacı yüksek olan bireylerin politika oluşturma, karar ve uygulamaya sürekli dahil olmasını kolaylaştıran danışmanlık sürecinin şekillendirildiğini bulmuştur.

Resmi mercilerin konumunu doldurması gerekli olmayan danışmanların sıkı “merkezi grubu” içerisinde tartışma ve karara odaklanma eğilimindedirler ancak liderle aynı düşüncede ve kişisel olarak bağlıdırlar. Preston bu durumun politika sürüklenmesini ve bürokratik gecikmeyi minimuma indirirken, karar verme sürecinde temsil edilen bakış açılarının çeşitliliği açısından bir maliyeti olduğunu savunmuştur (bakın ayrıca Preston ve t’Hart 1999). Buna karşılık, güç ihtiyacı daha az olan bireyler daha az aktivist tarzı sergilemiştir ve sorumluluk vermede ve diğerlerine otorite dağıtan daha düzenli bir yapıda çalışmada daha rahattırlar. Blair’ in daha yüksek güç ihtiyacı skorunu göz önünde tutarak kendisinin politika oluşumunda tüm yönlerden dahil olmasını ve kabine ve Dış İlişkiler Bürosu gibi resmi yapıları en iyi şekilde “süper noter” rolüne getiren küçük birey gruplarına dayalı danışmanlık ve karar sürecini şekillendirmesini bekledik.

Özetle, Blair olayları kontrol etmeye yüksek inancına, az kavramsal karmaşıklığa ve yüksek güç ihtiyacına sahip olarak skor almıştır. Bu skorlar karar verme davranışı ve politika tercihine dair öngörülü hipotez oluşumuna olanak sağlar. Politika neticelerine ve süreçlerine Blair’ in kişiliğinin etkisine göre kurulan beklentiler ile İngiltere de Irak kararı verme sınavına değerdim.

Irak Kararı

Yakın zamanda bulunan bir kanıt ayrıntılı olarak Irak’ a karşı politika yapmayı olası hale getirmiştir. Karar verme süreci çok tartışmalı hale geldiğinden ve sonuç olarak birçok ilgili gerçek birincil kaynaklardan “güç koridorlarına” metaforik pencere sunarak ve büyük ikinci literatür ve basın takviyesi yaparak halka duyurulmuştur.³ Kanıtları bir araya toplayarak buradaki amacım kişilik profiline elde edilen Blair’ in karar verme davranışına dair beklentilerin Irak durumunda destek alıp almayacağını saptamaktır. Tablo 3 Blair’ in Irak kararını vermedeki kanıtı ve kişiselli-

Tablo 3. İngiltere’ nin Irak kararı üzerine Blair’ in Kişiseliliğinin Etkisinin Kanıtı ve Beklentisi

Ozellik	Varsayılan Davranış	Irak Kararı Vermede Kanıt
Olayları kontrol etmeye inancı (yüksek)	Ortam üzerine kişisel kontrolün yüksek algılanan derecesi Bazı bir eylemin gelişmesinin önemsenmemesi Proaktif politika tercihi	Aktivist, müdahaleci dış politika duruşu Blair’in, it destek ve BM desteğiyle güvene açıldan olumlu bir sonuç oluşmasına inancı Blair’in Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa savaş muhalifleri dış politikasını etkileyebilme inancı – Fransa, Almanya, Rusya
Kavramsal karmaşıklık (düşük)	İkili sınıflandıma şekli, siyah beyaz politika aktör ve ortam görüşü Mevcut algılamalar ile bilgi gelişiminin önemsenmemesi / göz ardı edilmesi eğilimi Az tartışma ve az bilgi ihtiyacı ile kararlı tarz	Halka ifade edilen ve kabine arkadaşları ve danışmanlarına belirtilen siyah ve beyaz Irak görüşü Irak’ta kitfe imha silahlarının varlığı üzerine şüpheler gösteren bilginin önemsenmemesi ile, mevcut politika düzenleme sonucu destekleyici istihbarata verilen fazla önem. Irak sorununu ‘doğru ve yanlış’ ahlaki sorunu olarak çerçeveleme Nüanslı pozisyonları tam desteklemeden dikkate almak istemeyen ABD ile ittifak mutlaklığı çerçeveleme Irak kararlarında yüksek kişisel ilişki Irak politikası konusunda açık bir tartışma için fırsat sunulmadığına 2002 ortalarında gelişmiş politika oluşturma durumu ve savaşın hukuki yönleri hakkında bilgi kısıtlama Başbakanın zor durum toplantılarında gayri resmi küçük gruplar ve ikili görüşmeler kullanması Dış işleri bakanlığı da dahil olmak üzere resmi karar verme yapısı ve kabinenin sınırlı kullanımı. Temel politika oluşturma grubundan muhaliflerin dışlanması
Güç ihtiyacı (yüksek)	Politikada daha büyük kişisel kontrol ve dahil olma Uzlaşma sağlamanın ziyade kişisel görüşlerini empoze etme eğilimi Lider tarafından seçilmiş küçük resmi olmayan gruplar içerisinde karar verme konsantrasyonu	

ğini gösterdiği politika üzerine etkisi ve davranışını özetlemektedir.

Blair' in olayları kontrol edebilme-ye inancında aldığı yüksek skor ile olayların gidişatını şekillendirme açısından yüksek etkinliği ve algılanan içsel kontrol odağında yer alan proaktif politika yöneliminin kanıtını göstermesini beklerdik. Hem Irak durumunda hem genelde Blair'in dış politikası aslında aktivist ve müdahaleci ilkelere dayanmaktadır (Dunne 2005). Birçok defa belirtildiği gibi Blair sekiz yılda beş durumda güç kullanmakla İngiltere tarihinde " savaş sever" başbakan olarak geçmiştir. Blair' in proaktif ve müdahaleci felsefesinin en açık detaylandırması Nisan 1999 da Chicago' da yaptığı "Uluslar arası Toplum Doktrinini" konuşmasına dayanmaktadır. Blair devletlerin iç işlerine karışmama ilkesi aşılamaz bir kısıtlama olarak kabul edilmemesi gerektiğini ve "önemli açıdan ele alınması gerektiğini" ileri sürmüştür. Blair için, "karşılaştığımız en ivedi dış politika sorunu aktif olarak diğer insanların çatışmalarında yer almamız gereken durumları tanımlamaktır" (Blair 1999). Blair diktatörlük rejimlerinin hem halka ahlaki olarak zarar verme gerekçesiyle hem de başkalarını tehdit etme gerekçesiyle içişlerine karışmama egemenlik hakkından yoksun bırakıldığını savundu: " bunlar baskı yapan, diktatör, halka özgürlük vermeyen, deneyimimce demokratik hakları uygulamayan ve diğerlerini tehdit eden devletlerdir" (Blair 1999).

Ahlaki olarak öyle düşünmenin yanı sıra devlet tarafından eylem etkinliğine inanca dahalı bu müdahaleci görüş Irak durumunda uygulanmıştır (Meyer 2005b). "Butler Komisyonu," Irak kitle imha silahları, hükümetin iddiaların doğruluğu hakkında Blair' in ifadesine başvurmuştur:

. . . 11 Eylül 2001 saldırılarından önce bile, bu alana ilgisinin giderek daha proaktif bir politika seçeneklerini incelemesine neden olduğunu anlattı. . . Başbakanın görüşü alınması gereken bir dersdir ve uluslararası topluluğun iradesine aykırı olarak, nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların ve teknolojinin sürekli gelişimi ve yayılması önlemek amaçlı daha aktif bir politikadır. (Butler 2004:105, paragraf 426)

Irak durumunda karar verme sürecinde Blair' in içsel kontrol odağının etkisi açısından katılımcılar olayların gidişatının şekillendirilmesinde Blair' in çeşitli zor görevleri başarıyla tamamlayacağı görülmüştür: convince ABD Başkanı George W. Bush saldırı için BM yetkisi almaya ikna etmiş, bu hareket tarzı için İngiltere de kamu düşüncesine başvurmaya ikna etmiş, ve parlamentoyu ve kabinede önemli şüpheleri olanları saldırının gerekli olduğuna ikna etmiştir. Başkan Bush ilk olarak BM çözümüne başvurmuştur ve eski dışişleri bakanı ve Avam Kamarası Lideri Robin Cook ' un deyişi ile "tüm herşeydeki tek önemli nokta İngiliz etkisinin Irak ta ABD politikası üzerine fark yaratacağı düşüncesinin açık olmasıdır" (Cook 2004:205).

Diğer durumlarda, Blair olaylara etkisi olma derecesinde tahminlerin üzerinde gözükmektedir. Cook tam BM yetkisini sağlamada Blair' in değerlendirmesi ile çeşitli seferler raporlar içerisinde kendisini bulmuştur. (Cook 2004:308, 309, 314), ve bu duruma nasıl geldiği konusunda Blair "şaşırmış" ve "şaşkın" dır. (Cook 2004:320, 324). Ocak 2003 süresince gerekli BM çözümünün elde edilemeyeceği anlaşılınca Blair sonuca karşın arkadaşlarına güvence vermiştir: "tüm uygun durumlar altında BM yardımı alacağız. Bana güvenin, izleyeceğim yolu biliyorum" (Kampfner 2004a:256). Ancak bakanlar olumlu sonuca göre "kendisinin kesinliği birazcık sinir şaşkınlığı ile birleşmiştir" demiştir, (Stephens 2004:219), kıdemli kabine başkanı "hiçbir çıkış stratejisi olmayan durumlara girmiştir. Kontrol edemeyeceği kuvvetlere tabi olmuştur" demiştir. (Kampfner 2004a:255).

Blair ile etkileşime girenler onun politik tarzına özgü olduğunu söylemiştir. Yakın asistanı şöyle demiştir Tony çok iyi ikna edicidir. Herhangi bir başarılı olma şansı olmasa bile insanları ika edebilir. Ne olursa olsun asla vazgeçmez. Bunu yapmak için Jacques (Chirac) yardımını alabilirim veya "Putin' i bana bırakın" gibi şeyler söyler (Kampfner 2004a:127).

Fransız bir resmi görevlisi Blair' in kişisel durumuna göre çözemeyeceğini düşündüğü tek bir problem yok. Rusya olsun Afrika olsun." Ancak

bu onun çok uzaklara bakmasına sebep oluyor " problem dünya bundan biraz daha karmaşık" (Kampfner 2004a:128).

Blair' in kavramsal karmaşıklıkta düşük skor aldığını göz önünde tutarak kendisinden durumlara siyah ve beyaz olarak baktığını görüyoruz, karar vermeden önce sınırlı bilgi araştırması yapmaktadır ve politik görüşü büyük ölçüde farklılaşmamaktadır, politika kararlarını yeniden ele almada genel olarak isteksizdir.

Blair' in aslında Irak kararı verirken bu şekilde olduğunu kanı vardır. İlk olarak Blair Saddam Hiseyin rejimini siyah ve beyaz terimlerle tanımlamıştır:

"şeytandır" (Webster 2002), "bizim gibi insanlar değildir . . . Normal insan davranışlarına uyacak kişiler değildir" (Parker 2002). Bunun gerekçesi çok "basittir": WMD. Askeri hareket gerekliliği kategoriseldir:

"Irak kendilerine yapılanları reddetmektedir" (Webster ve Hall 2002).

Kabine arkadaşları Blair' in politikası ile birlikte nüanslarda yeterli uyarı almadığını ve de hem İngiliz hükümeti hem de BM güvenlik konseyinin üyeleri arasında konuda görüş farklılıkları olduğunu düşünmektedir. Uluslar arası Kalkınma Bakanı Clare Short, "ayrıntılara dikkat etme eksikliği" gösterdiğini söylemiştir, (Short 2004:175), bu durum Sir Christ- opher

Meyer, U.K tarafından tekrarlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi savaştan önce Blair' in " vizyon olaylarını sevdiğini" . . . fikirlerin arkasındaki engeller ile ilgilenmediğini" söylemiştir (Glover ve MacAskill 2005). İngiliz hükümeti içerisindeki Irak uzmanı Blair' e savaştan önce önerilerde bulunmuştur ve şöyle bir yorumda bulunmuştur " Blair' in karmaşık durumlara müdahale edememesine takılıp kaldım. Kendisine göre bu oldukça kişisel: şeytan Saddam' a karşı Blair-Bush. Irak' ın karmaşık bir ülke olduğuna dair bir algılaması olmadığı gözüküyor " (Naughtie 2004:62). Aslında Blair' in politika yapma tarzı ayrıntılar üzerine temel ilkelree odaklanmasını engellemektedir, sınırlı bilgi arayışı ve kendi inançlarına karşı gelen bilgileri kabul etme eksikliği vardır (Naughtie 2004:14, 17; Seldon 2004:599, 616, 624).

Bu Blair' in Irak kitle imha silahlarına olan ilgisini ele almada bazı açıklamalar getirmektedir, Butler Raporu (2004:67, paragraf 270) bunu "dağınık ve derme çatma" olarak açıklamaktadır fakat Blair aksine samimi gözükmektedir. Irak kitle imha silahlarına dair "Eylül" dosyasında Blair şöyle belirtmiştir " değerlendirilen istihbarata göre Saddam' ın kimyasal ve biyokimyasal silah yapmaya devam ettiğine dair şüpheler vardır, çabaları nükleer silah geliştirmeye devam etme yönündedir ve kendi balistik misil programını genişletmek istemektedir... hiç şüphem yok ki tehdit

ciddidir ve sürmektedir. Kitle imha silahları yapmada ilerleme kaydetmiştir, durdurulması gerekmektedir" (Blair 2003:3). Hutton bu dosyayı bir araya getirip incelemiştir ve başbakanın çeşitli durumlarda "güçlenmektedir" kelimesini ifade ettiğini görmüştür. Son taslakta Blair' in yakın danışmanı Alastair Campbell yazarlara şöyle seslenmektedir "başbakan "iyi" buldu fakat kendisine mesele hakkında "bilir bilgisi olmadığını" işaret ettim (Hutton 2004:133, paragraf 212). Butler araştırması (2004:82, paragraf 331) dosyadaki istihbarat yorumlamasının makul olandan uzak limitlere gittiğini göstermektedir. Blair' in bu şekilde istihbarat kullanımı az karmaşık olan liderlerin bilgi işleme tarzı ile tutarlı olan belirsizlikleri içermektedir.

Blair'in az karmaşıklık skoru ayrıca İngiliz başbakanının ahlaki tarzına ve dini tercihlerin kullanımına da bazı açıklamalar getirmektedir. (Seldon 2004:515-516). Aslında Blair ve Başkan Bush' un paylaştığı dini konular Irak durumundan paylaştığı ortak görüşü açıklayabilir (Shawcross 2003:46-47; Ferguson 2004:12-14). Paul Hoggett (2005:418) başbakanın global politika da Blair' in dini konulara dair ifadelerinde yakınlık, teleoloji ve kurtuluş kelimelerinin kullanımı ile güçlü bir sergileyiş göstermektedir. Ancak "dini konular" dış politika hareketlerinde yetersiz açılmaya sahiptir: birçok inançlı kimse savaşı desteklememektedir ve itiraz etmektedir. Şöyle denilebilir ki

Blair' in ahlak yorumlaması özellikle doğru ve yanlış gibi siyah ve beyaz takdir gücü ile uyuşmaktadır, dolaşısıyla kavramsal karmaşıklıktan düşük puan almıştır. Blair'in inanç yorumu bu yorum ile tutarlıdır. İnanç ve politika yazılarındaki ön sözlerinde şöyle belirtmektedir:

Hıristiyanlık çok zor bir din, yargılayıcıdır. Doğru ve yanlış yoktur. İyi ve kötü vardır. Hepimiz, tabii ki, bunu biliyoruz, ama böyle bir dil hakkında rahatsız edici olmak moda haline geldi. Ama biz bugün dünyamıza bakmalı ve ne kadar gerekli olursa olsun, bu tür kararlar için tereddüt etmemeliyiz. (Kampfner 2004a:74)

Burada dikkat çeken nokta Blair' in dış politikaya olan inancı değildir, ahlaklık yorumlamasıdır ve inanç aslında dikotomdur, önemli ahlaki boyutlarda dış politika görüşünün kanıtını göstermektedir. Blair' in tercihlerini destekleyen William Shawcross (2003:47), Blair tabii ki dine göre karar vermekten uzaktır. Fakat kendi doğruları ve yanlışları Blair' in dış politikasında yer almaktadır." Demektedir.

Blair'in Amerika Birleşik Devletler ile dostluk çerçevesi az karmaşıklık bilgisi ile tutarlıdır. Robin Cook Blair' in dünya görüşü "sabit kutuplu" dur demmiştir, sadece müttefiklik önemli değildir (bu ayırıcı bakış açısı değildir), Birleşik Krallık "ABD' nin bir numaralı müttefiki olmalıdır". (Cook 2004:102; Naughtie 2004:129). Blair

için askeri kuvvetler yorumu ile ilgili olarak ABD' nin tam desteğin durdurmasının mümkün olmayacağını belirtmektedir. Ne Blair Edward Heath'in tarafsızlığı ne de Harold Wilson'ın Vietnam süresince İngiliz askerlerinin gönderilmesini reddetmesi savaşı durdurmamıştır. Blair'in açısından, tam destekten sapma tüm müttefikliği riske atacaktır, kabine de cevap olarak şöyle demiştir: Amerika Birleşik Devletlerine daha önemlidir. "Sözlere söylemek isterimki Amerika' ya daha yakın durmalıyız. Durmazsak oluşturdukları şeklin etkisini kaybederiz" (Seldon 2004:574). Dışişleri Bakanı Jack Straw Blair' in yurttaki siyasi zorluklara ve savaş için uluslararası destek eksikliğine göre Birleşik Krallık Birleşik Devletlerin siyasi destek sunacağı fakat asker sunmayacağı tahhüdünü göz önünde tutmuştur. Blair bu aşamada Birleşik Devletler ile Birleşik Krallık müttefikliğinin ya hep ya hiç gerekçesiyle reddetmiştir (Kampfner 2004a:168, 203).

Blair' in bir diğer özelliği ayırt edicidir: güç ihtiyacında yüksek skor . buna bakarak politika kararları ve süreçlerini kontrol etmesini ve küçük danışman grubu ve bakanlar ile ikili görüşmeler ile karar almasını beklemekteyiz. Birçok açıdan Blair'in yüksek güç ihtiyacı İngiliz dış politikasında kişisel özelliklerini etkilemektedir, yüksek güç ihtiyacı olan kişiler politika sürecinde kişisel kontrollü olma eğilimindedir. Blair aslında dış politika yapmada yükek kişisel dahil olma göstermiştir.

Blair' in yakın danışmanı Philip Gould tercih ettiği çalışma şekli olarak "üniter komut yapısını" belirtmiştir (Rentoul 2001:544), diğer danışmanı ise Blair' in kişisel dahil olma açısından "Napoleon" kontrolünü kullandığını belirtmiştir (Hennessy

2001:478). Irak savaşını yönetmede Blair' in dış işleri bakanı Jack Straw Blair' in yakın dahil olumu ile dış politikada daha çok otorite kullanmada zorlandıklarını söylemiştir. (Maddox 2002). Bunun diplomatik olduğunu onaylamıştır fakat " bu ölçüde uluslar arası bir krizin olduğunun bilinmesi halinde hükümet başı ulusal çaba göstermede öncü olmalıdır ve daha iyi olacağından emin olmalıdır" (Beeston ve Webster 2001:1) demiştir.

Irak kararı süresince Blair kişisel danışmanları ile beyin takımı olarak adlandırdığı kişiler ile politika yapmıştır (Guha 2003; Cook 2004:112).

Üst düzey bir bakan Blair' in savaş konusunda tartışmalara açık olduğunu gözlemlemiştir: "Tony arkadaşları ile konuyu ele aldığı söyler fakat kontrolü dışında olan şeyleri sevmez," üst düzey arkadaşları ile ikili görüşmeleri tercih eder veya küçük resmi olmayan grup ile politika yapar, genellikle No. 10 sofa (White 2002). Temel politika oluşturma grubundan dışlandığı için üzülen Clare Short, Avam Kamarası Dış İlişkiler Komitesine Blair ve danışmanları tarafından yapılan politika için şöyle demiştir : "Yakın maiyeti ile . . . bu ekip, her zaman bir araya

gelen kişilerdir. Günlük olarak 'savaş kabinesi.' kurmaktadır .. Bu grup içerisinde ve grup politikadan sorumludur" (Avam Kamarası Dış İlişkiler Komitesi 2003:43, paragraf 141).

Teoride Irak kararları Yurtdışı Politika ve Savunma Kabine Komitesi (OPD), ayrıntıları ele alan küçük grup, ve temel politika parametrelerini belirleyen tam kabineden oluşmaktadır.

Ancak, Blair OPD' yi beğenmemektedir, bunu "çok resmi" ve "yetersiz odaklanmış" olarak bulmaktadır (Seldon 2004:580). Sonuç olarak OPD asla Blair' in beyin takımında yer bulamamıştır. Temmuz 2002 tarihli Beyin takımı toplantı tutanakları Blair' in kişisel danışmanlarının kabine bakanlarından çok fazla sayıda olduğunu göstermektedir, beyin takımı savaş planlamada öndedir. Tutanaklar ABD tutumuna bakılarak "askeri hareketin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir" ve "Birleşik Krallık ' in askeri harekatta yer alacağını varsayabiliriz" (Rycroft 2002). Ancak Ağustos 2002 sonlarında "İngiliz-Amerikan kararları halen katedecek çok yol olduğundan" Blair kabine bakanlarının taleplerine direnmiştir (White 2002:1).

Anthony Seldon (2004:261) Blair' in tüm politik tarzının özelliği olduğunu belirtmiştir: danışmanları olarak bilinen özel araştırma grubu ile politika yapıp demokrasi yürütmektedir. 30 gününü Blair ile geçiren Peter

Stothard (2003) Blair' in her zaman en önemli kararların verildiği kişilerden oluşan ekip ile etrafının çevrili olduğunu bulmuştur. Ayrıca ekip üyelerinin politika da Blair ile benzer görüşe ve çalışma şekillerine sahip olduğunu bulmuştur. Ayrıca Blair' in kuruluş olarak Dışişleri Bakanlığına güvenmediğini görmüştür ve dış politikasının doğrudan kendisine rapor veren 10 Downing Street de bulunan danışmanlarla yürüttüğünü görmüştür. (Riddell 2003:16; Kampfner 2004a:266). Bu bakımdan Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi Sir Christopher Meyer' in Irak krizi süresince' Washington' daki görevi süresince Blair ve ya üst düzey dış politika yardımcı danışman Sir David Manning ile doğrudan görüşme yerine "Dışişleri Bakanlığı ile çok az irtibat kurduğu belirtilmiştir (Kampfner 2004a:195). Meyer (2005a) " 9/11 arasında ve savaş arifesinde Şubat 2003 de emekli olduğu gün Dışişleri Bakanlığı ile güvenli telefonda önemli politika tartışmaları yapmıştır." Demıştır.

Bu operasyonun sonucu olarak kabine Irak politikasını tartışacağına brifing hazırlama resmi işlemi nadiren uygulanmaktaydı. Ek olarak bir çok önemli kararlar erken toplantılarda Blair ve beyin takımınca verilmekteydi.

Sonuç olarak kabine dışişleri bakanı veya başbakan ile açık tartışma veya onay almaktan ziyade sözlü olarak görüşülmüştür. Bununla ilgili olarak Butler raporunda şöyle denilmektedir: :

Önceden hazırlanmış kağıtlar olmadan siyasi karar almaya doğrudan diğer kabine üyelerini dahil etmek çok zor gözükmektedir ve kabineye bir bütün olarak önemli kararlar almada deneyimi alınmamaktadır... Irak' a karşı politika oluşturma bağlamında gördüğümüz hükümetin bu özelliği ve resmiyetsizliğinin siyasi takdir kapsamını azaltma riskine sebep olduğunu düşünmekteyiz. (Butler 2004:147-148, paragraf 610-611)

Bu bakımdan savaşın yasal yönünü ele almak önemlidir. Birleşik Krallık silahlı kuvvetler başkanı Amiral Sir Michael Boyce tarafından açık BM yetkilendirmesi olmadan kuvvetlerin yasal olarak kullanımına dair kesin düşüncesinin güvenceye alınması gerektiğini Blair ' e sormuştur. Blair bunun üzerine 7 Mart 2003 tarihinde başbakana kişisel memo sunan savcı Lord Goldsmith tarafından araştırılmıştır. Goldsmith "makul durum" da bu hareket yasal olarak gözüksede hareket karşıtlarının bir dava açmayacaklarının bir garantisi gözükmediğini savunmuştur ve "başarılı olmayacaklarını garanti edemeyiz" demıştır (Goldsmith 2003). Goldsmith'in düşüncesi uyarılar ile doludur ve yakın yasal dayanağın yer aldığı 13 sayfa bulunmaktadır. Ancak kabine 17 mart ta yasal yönden ele aldığı bu belge kendilerine verilmemiştir. Aksine parlamenter sorusuna yanıt şeklinde savcu bir sayfalık önerisini sunmuştur. Bu orijinal düşüncede uyarıların olduğunu göstermektedir.

Clare Short bu bakımdan savcının güvencesine dayalı olduğunu göstermektedir demiştir, ve eklemiştir tartışmaları başlatmayı denedim ve neden (yasal fikir) çok geç, şüpheleri mi var diye sordum? . . . Önerisi 1441 (BM çözümü) altında yasaldır ve hepsi bu dedi” (Short 2004:186). Short ayrıca “ Goldsmith o gün kabineye bulduklarını sunduğunda açıklamasını okumaya başladı ve sözünü tek kesen Blair idi, bakanların bunu sonra okumasında ıstat etti. Goldsmith’ e soru sorulmak istendiğinde Blair tartışma için zaman olmadığını ve yasal düşüncesinin açık olduğunu belirtti” demiştir (Kampfner 2004b:21–23). Blair sonradan bu işlemleri doğrularak savcının kabinede olduğunu ve tam fikrini sözlü olarak belirttiğini savunmuştur (BBC Question Time 2005). Ancak Butler sonuçları ışığında kabine givi düzenli yapıların dahil olmasını azaltarak karar vermenin resmi olmadığını ve oldukça merkezileşme tarzı olduğunu belirtmiştir.

Özet olarak Blair’in kişiliğinin Irak durumunda İngilizlerin karar verme sonucu ve sürecini şekillendirmede önemli rol oynadığı gözükmektedir. Güçlü içsel kontrol odağı olan Blair müdahaleci ilkeye dayalı proaktif dış politikaya yönelimlidir.

Irak’a bu ilkeleri uygulayarak üzerindeki çevre kısıtlamalarını aşmak olarak algılanan kanıtlar vardır. BM çözümlerinin elde edildiğine inanılmaktadır ve İngilizler açısından bu durum politikayı desteklemektedir.

Blair’in az kavramsal karmaşıklığı Saddam Hüseyin rejimi için siyah ve beyaz çerçevesine , Irak’ taki kitle imha silahlarının kaldırılması için askeri hareketin gerekliliğine ve Amerika Birleşik Devletleri ile tam müttefiklik yapmaya dayanmaktadır.

Son olarak yüksek güç ihtiyacı küçük grup halindeki danışmanlar içerisinde karar vermeye odaklanmasına ve tam bir bakış açısı ile karar verme ve kabine ve Dış ilişkiler ile tartışma içerisine girmekten çekindiğini göstermektedir.

Sonuç

Başbakan Tony Blair’ in kişiliğine odaklanılan bu uazıda Irak ‘ daki İngiliz tercihlerini büyük açıdan inceledim. Uzaktan izleme kullanarak, Blair’ in kişiliğinin İngiliz Avam Kamarasında dış politika sorularına yanıtlarını ele aldım. Bu veriler Blair’ in olayları kontrol etmeye inancını, az kavramsal karmaşıklığı ve yüksek güç ihtiyacını göstermektedir. Irak kararında kanıt Blair’ in tercihlerinin ve kişisel profilinin ortaya koyduğu davranışına göre beklentilerinin geniş destek bulduğu yönündedir. Proaktif politika yönelimi, olayları şekillendirme açısından içsel kontrol odağı, ikili görüşmelerle bilgi alımı ve tarzı, politika yapmada oldukça sıkı süreçlerden geçerek çalışmayı tercih ettiği görülmektedir.

Bu bir çok yönden anladığımızı ortaya koymaktadır. İlk olarak Irak da İngiliz tercihi üzerinde Blair’ in etki de-

recesi dış politika teorilerinde aktöre özgü faktörlerin önemini göstermektedir. Basit açıdan “olaylara kim liderlik yapmalı” konusu bu durumda desteklenmektedir. Daha spesifik olarak Blair tarafından izlenen politika yapma şekli Preston (2001), Kowert (2002), Hermann (2003), ve diğerlerinin çalışmasında benzer kişiliğe sahip bireylerde bulunan davranışlara uymaktadır.

İkinci olarak Blair’ in kişiliğini gösteren beklenen ve görülen davranış arasında bireyler arasında ayırt edici olan Hermann tekniğinin geçerliliğinin kanıtını sunmaktadır ve dış politika davranışlarını açıklamada yararlı veri sağlamaktadır. Son olarak liderlik kişiliğinde teorik ve amprik verilerin yaygın olarak odaklandığı ve dış politika analizindeki akademik çalışmalarda uzun zamandan beri kabul gördüğü bilinmektedir. (Kaarbo 1997:554; Walker 2000:600; Kille and Scully 2003:189).

Analiz sonucu olarak İngiliz – Amerikan müttefiğinin İngilizlerin Irak politika tercihlerini yeterli açıklamasını sunacağı gözükmemektedir.

Blair Bush yönetiminin benimsediği politika ile Irak’ a karşı hareket tarafı idi ve ABD savaşta İngilizlerin yer alamamasına oldukça kabul etmişti. Ancak “özel ilişki” geçmişine bakılacak olursa müttefiklerin ayrıca işbirliği içerisinde olduğu durumlardan sapma gözükmemektedir

Bu tam olarak olmasa bile Louise Richardson (1996) İngiliz ve Amerikalıların oldukça anlaşamadıklarını ve Suez ve Falkland krizindeki gibi diğer çıkarlarda tutarsız hareket ettiklerini göstermiştir.

Jonathan Colman (2004) ve Sylvia Ellis (2004) Başkan Johnson tarafından talep edilmesine karşı Vietnam anlaşmazlığında İngiliz kuvvetlerin katılımının Harold Wilson tarafından reddedildiğine dair yakın zamanda bir makale yayınlamıştır.

Müttefiklerin tarihi kayıtlarda İngiliz dış politika kayıtlarının etkilendiği durum diğer faktörleri de etkilemektedir, örneğin İngiliz politika tercihlerinde başbakanın kişisel özelliği.

Tabi ki İngiliz Irak politikasına alternatif açıklama olarak göz önünde tutulmaktadır. Tekrardan bunları göz önünde tutmak bu makalenin kapsamı dışındadır. Belkide hükümetin tüm kayıtlarını yayınlaması beklenmelidir. Ancak ilk kanıtlar her şeyi iyi şekilde açıklamaktadır İngilizlerde halk düşüncesi oldukça savaşa karşıdır ve yurt siyari açıklamasına karşı hesaba alınması gereken siyasi bir bedeli belirtmiştir.

Yukarıdaki kanıtların gösterdiği üzere İşçi Partisi ve Başbakan Blair kabinesi görüşlerinin çoğu savaşa karşıdır. Son olarak Akan Malici (2005) gösterdiği üzere, diğer orta ölçekli

Avrupa güçleri ile Birleşmiş Devletlerin güvenlik ilişkileri bilhassa Fransa ve Almanya, kuvvet kullanımına karşıdır.

Açıkça uyarılar göz ardı edilmiştir. Biri karar verme kaydında eksikliklerdir. İyi bir bilgi mevcut olduğunda taze kanıtların tartışmaları tekrar ele almaya sebep olması tehlikesi vardır. Diğer uyarı tekli politika oluşturma araştırmalarına kayıtsızlıktır. Bulguların genelleşmesi sınırlandırması vardır. Tüm İngiliz dış politika araştırmalarının ve diğer devletlerin dış politikalarının liderlerin kişisel özelliği ile başlayıp bittiğini demek istemiyorum. Uzaktan kişilik araştırması ile bireyin kişiselliğini meydana getiren siyasi neticilerin açıklamalarının her zaman koşullu şekilde şekillendirildiğini ve durumsal değişkenlerin göz önünde tutulması gerektiğini düşünüyorum (Winter 2003:133–134).

Bu konu ile ilgili mukayese edeceğimiz diğer araştırmalarda yapılacaktır. Bilhassa dış politika analiz teorilerinin tamamen tekrar ele alınması ve başbakan Harold Wilson'ın Vietnam ile ilgili kararlarının bilhassa uygun olduğu ve benzerlikler fakat sonuçların ayrı olması sebebiyle iki bölüm olarak ele alınacağını belirtmek isterim.

Ayrıca George W. Bush'un kişisel profilinin ele alındığı diğer bir kıyaslamalı araştırma yapılacaktır ve bu bağlamda Irak da savaşa gitmede ABD kararı da incelenecektir. Gelecekteki araştırmalar Irak'ta İngiliz tercihinin kanıtının belirli koşullar altında iyi gittiği ve Tony Blair'ın kişiliğinin İngilizlerin neden savaşa gittiğini anlamada önemli faktör olduğu görülmektedir.

Çeviri: Yusuf Ertuğral

Orjinal Makale: Personality and Foreign Policy: Tony Blair's Iraq Decisions

Stephen Benedict Dyson
Foreign Policy Analysis
Vol. 2, No. 3 (JULY 2006), pp. 289-306
(18 pages)

Photo: İngiltere başbakanı Tony Blair, 7 Haziran 2005'te ABD'de Beyaz Saray'ın Doğu Odasında düzenlenen ortak basın toplantısında ABD başkanı George W. Bush'a bakıyor. Dosya fotoğrafı: Jason Reed/Reuters